

BIULETYN
INFORMACYJNY
BIBLIOTEKI
ŚLĄSKIEJ

Redaguje kolegium w składzie:

EDWARD ENGELKING, GRZEGORZ GROEBL, ANIELA KOWALCZYK,
JÓZEF MAYER, JANINA WOŹNICKA

29976 III

X-89130
29976 III

R. 9, nr 112-3/4 (1964)

Druk Casop.

2.11.66. [24.11.66]
(E4)

4,00

SPIS TREŚCI

	Str.
Helena Materlanka: Sprawozdanie z działalności Biblioteki Śląskiej w roku 1963	5
Z PRAC BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ	
Edward Engelking: Z zagadnień bibliografii bieżącej Śląska	36
NOTATKI O WYDAWNICTWACH	
Naudé Gabriel: Advis pour dresser une bibliothèque par... Leipzig 1963 VEB Edition 8° (rec.: Stefan Popiel)	79
NOWE NABYTKI KSIĄŻKOWE (w wyborze)	
Krajoznawstwo, etnologia, antropologia, prehistoria ..	83

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ
W ROKU 1963

I. Dział Księgozbiorów

Zakres prac: gromadzenie, ewidencja, inwentaryzacja i konserwacja zbiorów bibliotecznych.

1. Sekcja uzupełniania zbiorów.

Stan księgozbioru Biblioteki Śląskiej przedstawiał się liczbowo w dniu 31 XII 1963 r., jak następuje:

Ogółem	444.398 t.
w tym: druków zwartych nowych	377.912 t.
druków starych	24.255 t.
wydawnictw periodycznych	42.231 t.

W roku sprawozdawczym włączono do zbiorów odzyskany z Czechosłowacji księgozbiór Leopolda Szersznika w ilości 5.461 wol.

Poza ogółem druków liczonych w tomach, Biblioteka Śląska liczyła 37.105 jednostek zbiorów specjalnych,

w tym: rękopisów	963
kartografii	4.129
grafiki	2.879
muzykaliów	1.832
ulotek	26.975
mikrofilmów	327

Działy stanowiące specjalizację Biblioteki liczyły:

nauki ekonomiczne	13.380 t. (prz. 1.303 t.)
nauki społeczne	15.075 t. (" 1.371 t.)
silesiaca	37.609 t. (" 2.647 t.)

Najpoważniejszym źródłem nabycia był zakup. Celem racjonalnego uzupełniania zbiorów obok zakupów nowych wydawnictw naby-

wano również dzieła antykwarycznie oraz na aukcjach książek urządzanych przez Dom Książki w Krakowie i Warszawie.

Ogólna liczba przybytków z kupna wynosi 15.746 t. (w tym 1.561 t. czasopism i 296 t. druków starych), z czego przypada 12.133 t. na wydawnictwa krajowe i 3.317 t. na wydawnictwa zagraniczne.

Liczbę nabytków powiększył wpływ druków z tytułu regionalnego egzemplarza obowiązkowego, który wyniósł 1.513 t., wpływy z darów i ze Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych Biblioteki Narodowej, które dały 4.612 t. - oraz wpływy z wymiany, wyrażone cyfrą 336 t. Całoroczne przybytki (łącznie ze wszystkich źródeł) wynoszą 22.207 t. Pod względem językowym największą część przybytków stanowią wydawnictwa polskie. Poza tym nabyto znaczniejsze ilości wydawnictw w językach: rosyjskim, angielskim, francuskim i niemieckim.

Nabytki pod względem językowym:

w języku polskim	16.115 t.
w języku rosyjskim	956 t.
w języku angielskim	964 t.
w języku francuskim	538 t.
w języku niemieckim	2.882 t.
w innych językach	<u>752 t.</u>
	22.207 t.

Wśród ciekawszych nabytków tegorocznych wymienić by należało: 1. Chemistry of Carbon Compounds. Vol.1-5. Amsterdam 1951-1962. 2. Enciclopedia dello spettacolo. Vol.1-9. Roma 1954-1962. 3. Enciclopedia universale dell'arte. Vol.1-9(A-Non figurative correnti). Venezia-Roma 1958-1962. 4. Encyclopaedia of Librarianship. 2nd. ed. London 1961. 5. Encyclopedic Dictionary of Physics. Vol.1-7. London 1961-1962. 6. Gwiazdka Cieszyńska R.1855 (rocznik uzupełniający). 7. Handbuch der gesamten Arbeitsmedizin. Bd.1-5. Berlin 1961. 8. Hutten-Czapski Eme ryk: Catalogue de la collection des medailles et monnaies Polonaises. Vol.1-5. Petersburg, Paris, Cracoviae 1871-1916. 9. Miesbach H., Engelhardt P.: Bergrecht. Berlin 1962. 10. Myśl Niepodległa 1919-1925. Warszawa. 11. Ricerche Slavistiche Vol. 1-9. Roma 1952-1961. 12. Roemp H.: Chemie-Lexikon. Bd.1-3.

5. Aufl. Stuttgart 1962. 13. Rzewuska Rosalie: Mémoires < 1788-1865 > T. 1-2. Roma 1939.

W roku 1963 Biblioteka Śląska prowadziła akcję wymienną w zakresie dubletów z 25 bibliotekami i instytucjami w kraju. Po za tym prowadzono wymianę z 29 bibliotekami i instytucjami zagranicznymi: w Związku Radzieckim, Czechosłowacji, Niemieckiej Republice Demokratycznej, Stanach Zjednoczonych i in. Łączna liczba instytucji, z którymi Biblioteka Śląska była w kontakcie, wynosiła 54.

2. Sekcja inwentaryzacji, konserwacji i pomieszczenia zbiorów.

Referat akcesji przeprowadził przez księgę przybytków wydawnictw zwartych i periodycznych 21.854 t., nie licząc wpływu w zakresie zbiorów specjalnych (druki stare, rękopisy, grafika, muzykalia itp. - razem 2.178 poz.), dla wszystkich wpływów sporządził kartoteki ewidencyjne i zaopatrywał książki w zapis proveniencyjny. W roku 1963 wpisano do księgi inwentaryzacyjnej 20.209 t. wydawnictw opracowanych, oprawiono 2.189 t.

W ramach melioracji układu magazynowego przemieszczono 144.490 t. (w tym 34.000 sygnatur przeniesionych do nowych pomieszczeń magazynowych).

Zgodnie z planem w okresie wakacyjnym przeprowadzono szkontrum 10.000 sygnatur.

II. Dział Opracowania Zbiorów

Zakres prac: katalogowanie alfabetyczne, klasyfikacja systematyczna, prowadzenie katalogów.

1. Sekcja opracowania podstawowego.

Sporządzono pełne opisy katalogowe w 4 egzemplarzach do 4 katalogów dla 15.016 t. (w tym 1.436 t. kontynuandów), objętych już zapisem akcesyjnym oraz opracowaniem rzeczowym. Na materiał katalogowy składały się wydawnictwa zwarte i ciągłe z wpływu bieżącego.

2. Sekcja opracowania rzeczowego.

Objęto klasyfikacją systematyczną wszystkie wydawnictwa przeznaczone do opracowania podstawowego, periodyki dla Działu Czasopism i wydawnictwa przeznaczone dla Działu Zbiorów Specjalnych. Specjalny nacisk położono na prace melioracyjne i związane z tym sporządzanie dodatkowych kart do katalogu systematycznego.

W cyfrach wyniki prac przedstawiają się następująco:

klasyfikacja systematyczna wydawnictw zwartych 15.980 dz.

klasyfikacja systematyczna materiałów z melioracji i rewizji działów 4.579 dz.

klasyfikacja systematyczna wydawnictw ciągłych (dla Działu V i Oddziału w Bytomiu) 420 tyt.

Prowadzono prace rewizyjne w dziale historii literatury oraz w dziale techniki, gdzie dokonano zmian schematu zgodnie z potrzebami współczesnego stanu wiedzy technicznej. W dziale historii literatury dokonano szczegółowej rozbudowy, powiększając schemat o około 150 poddziałów; poszczególne literatury narodowe - polską, rosyjską, angielską, francuską i niemiecką - podzielono na okresy; wyodrębniono opracowania dotyczące wielkich twórców polskich i obcych. Rozbudowano schematy w trzech działach (sztuka, filozofia, wojskowość), wprowadzając dalsze poddziały zależnie od napływającego materiału. Kontrolą przydziałów i melioracją objęto następujące działy: nauki ekonomiczne (31 klamer), historię literatury (40 klamer) oraz literaturę piękną (35 klamer); dokonane zmiany zostały uzgodnione na kartach katalogu systematycznego i katalogu wewnętrznego.

W dniach 28 VIII-24 IX 1963 r. przygotowano i przeprowadzono ćwiczenia w zakresie prac katalogowych i opracowania rzeczowego dla trzyosobowej grupy studentów Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego, odbywających swą praktykę wakacyjną.

3. Sekcja katalogów.

Biblioteka Śląska posiada cztery pełne katalogi:

- 1) alfabetyczny wewnętrzny,
- 2) alfabetyczny dla publiczności,

3) systematyczny,

4) topograficzny.

Do katalogów tych włączono w roku sprawozdawczym ogółem 86.967 kart. W ramach dorywczej melioracji i wymiany zniszczonych kart oraz sporządzania dodatkowych kopii do katalogu systematycznego przepisano 6.469 kart. Kontynuowano systematyczną meliorację katalogów, która dała w wyniku dopisanie 680 kart. W ramach prac melioracyjnych przekatalogowano sprawozdania instytucji i ciał zbiorowych zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami katalogowania.

Do prac sekcji należy sporządzanie i wcielenie kart do katalogów cząstkowych (z wyłączeniem katalogu Czytelni Głównej, który uzupełniany jest przez pracowników Działu IV). Dla Czytelni Głównej opracowano 203 t., dla Oddziału w Bytomiu 1.109t. dla Oddziału w Cieszynie 201 t. Do prowadzonego przez Bibliotekę Śląską Centralnego Katalogu Silesiaków przybyło 550. opisów, sporządzonych (w ramach pracy zleconej) przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Książnicę Miejską im. M. Kopernika w Toruniu. Natomiast Biblioteka Śląska wysłała 591 opisów do Centralnego Katalogu Zagranicznej Literatury Naukowej w Bibliotece Narodowej.

Inwentarz sekcji katalogów powiększył się w roku sprawozdawczym o dwie szafy przeznaczone dla katalogu topograficznego, w związku z czym przeniesiono karty z pudeł do szuflad.

III. Dział Bibliograficzno-Informacyjny

Zakres prac: prowadzenie prac bibliograficznych w zakresie bibliografii bieżącej i retrospektywnej Śląska, udzielanie informacji bibliograficznych, prace wydawnicze, współpraca z instytucjami naukowymi, prowadzenie praktyk wakacyjnych studentów bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego, konsultacje w sprawach techniki bibliotecznej dla instytucji posiadających księgozbiory naukowe.

1. Pracownia Bibliograficzna.

W 1963 r. prace koncentrowały się na bibliografii bieżącej Śląska. W zakresie tym sporządzono: 151 opisów do bibliografii za rok 1960, 2.160 opisów do bibliografii za rok 1961 i 4.503 opisy do bibliografii za rok 1962. Prace te, wykonywane niemal wyłącznie z autopsji, prowadzone były wspólnie ze Śląskim Instytutem Naukowym w Katowicach.

W roku sprawozdawczym zakończono prace nad redakcją Cz.2 Bibliografii Śląska za 1960 r. i w lipcu oddano ją do druku. Cz.2 zawiera 2.264 poz. i jest zaopatrzona w skumulowane indeksy (alfabetyczny i przedmiotowy) do Cz.1 i Cz.2. Rozpoczęto także (po za planem) prace nad redakcją Bibliografii Śląska za 1961 r. Prace te wyrażają się liczbą ok. 1.000 poz. (cały tom będzie zawierał ok. 3.600 poz.).

W roku sprawozdawczym ukazała się drukiem w serii "Prac Biblioteki Śląskiej" jako nr 3 Bibliografia Śląska za 1960 r. Cz.1.

Do prac o charakterze ciągłym należało redagowanie Biuletynu Informacyjnego Biblioteki Śląskiej. W 1963 r. wydano: R.6: 1961 nr 3/4(23/24), R.7:1962 nr 1/2(25/26), nr 3/4(27/28), R.8: 1963 nr 1/2(29/30).

Do Centralnego Katalogu Księgoznawstwa w Bibliotece Narodowej przekazano 30 opisów literatury księgoznawczej.

2. Biuro Informacji Bibliograficznych.

Pracę w zakresie udzielania informacji wyrażają następujące cyfry: udzielono 3.116 informacji ustnych (w tym 1.565 bibliotecznych, 1.367 bibliograficznych i 184 rzeczowe). Wykonano 63 kwerendy pisemne o różnorodnej tematyce dla instytucji naukowych, oświatowych i osób prywatnych, w tym dla zapotrzebowań zagranicznych 17.

Dla potrzeb Biura Informacji kontynuowano opracowanie pomocniczych kartotek zagadnieniowych w układzie przedmiotowym. Gromadzono w nich materiały dotyczące historii, historii literatury, krytyki, filozofii i estetyki oraz aktualnych zagadnień politycznych i kulturalnych w skali światowej. Kartoteki powiększyły się w 1963 r. o 502 opisy.

Prace dydaktyczne polegały na szkoleniu pracowników i prowadzeniu praktyk wakacyjnych studentów zgodnie z ramowym programem ustalonym przez Katedrę Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Praktykę odbyło 6 studentek po III roku studiów w dniach od 28. VIII do 24. IX 1963 r.

Tematykę wewnętrznych konferencji szkoleniowych wyznaczały zagadnienia bibliotekoznawstwa z uwzględnieniem potrzeb Biblioteki Śląskiej oraz zainteresowania naukowe starszych bibliotekarzy. Wygłoszono następujące referaty:

29 III 1963	Dr J. Berger-Mayerowa: Zbiory specjalne w r. 1962. Wykład połączony z pokazem.
24 V 1963	Druki ulotne rozporządzeń władz zaborczych na terenie ziem polskich zaboru austriackiego i pruskiego.
Cz.1. Dr J. Berger-Mayerowa: W zaborze austriackim
Mgr Z. Wróblewska: Pokazy druków ulotnych.
30 V 1963	Cz.2. Dr A. Targ: W zaborze pruskim.
27 VI 1963	Doc. dr J. Mayer: "Jantaszek z wojny moskiewskiej (1661)". Nieznany utwór polskiej literatury mieszczańskiej XVII w.
2 X 1963	Dr J. Berger-Mayerowa: Na marginesie pracy Ludwika Gocla: Przypadki Jej Królewskiej Mości Książki.
7 XI 1963	Mgr J. Woźnicka: Biblioteki poznańskie. Sprawozdanie z wycieczki szkoleniowej.
29 XI 1963	Mgr H. Materlanka: Formy i organizacja sprzedaży książek.

IV. Dział Udostępniania Zbiorów

Zakres prac: udostępnianie zbiorów przez czytelnie, pracownię naukową i wypożyczalnię, propaganda Biblioteki i czytelnictwa przez organizowanie wystaw i pokazów książek, wieczorów biblioteki, wykładów i pogadanek, oprowadzanie wycieczek i udzielanie konsultacji, administracja czytelnictwa z prowadzeniem statystyki i sprawozdawczości z ruchu czytelników i książek, prowadzenie korespondencji Działu.

1. Sekcja czytelní i pracowni naukowych.

W roku sprawozdawczym wydano w Katowicach 4.900 kart czytelniczych (Oddziały w Bytomiu i Cieszynie prowadzą osobną sprawozdawczość). W Czytelni Głównej było 27.114 odwiedzin czytelniczych, udostępniono 60.733 t., w tym czasopism 12.968 t. (w Czytelni Głównej udostępnia się dawne roczniki czasopism; roczniki bieżące, względnie jeszcze nie skompletowane udostępnia się w Czytelni Czasopism, która prowadzi oddzielną ewidencję). Udzielono w tym czasie 2.760 informacji bibliograficznych i bibliotecznych we własnym zakresie - poza Działem III.

W okresie wakacyjnego zamknięcia Czytelni Głównej przerobiono całkowicie zasób zbioru podręcznego w działach: M (Matematyka Fizyka, Chemia, Astronomia), E (Ekonomia), S (Socjologia) i BG (Bibliografia i Księgoznawstwo). Dla tego ostatniego działu do stawiono dwie etażerki, które pomieściły ponad 150 wol. Ponadto dostawiono jeden regał dla czasopism literackich stale żądanych przez polonistów Wyższej Szkoły Pedagogicznej, jak: Chimer, Pamiętnik Literacki, Polonistyk, Rocznik Literacki, Ruch Literacki. Natomiast planowaną na rok 1963 zmianę działu RT (Technika) ze względu na trwające w katalogu systematycznym w tej dziedzinie melioracje przesunięto na rok następny.

2. Sekcja wypożyczalni.

W ciągu roku sprawozdawczego zaznaczył się dalszy, znaczny wzrost pracy w tej Sekcji. W roku 1963 wypożyczalnia miejscowa miała 35.038 odwiedzin, wypożyczyła 28.497 t. Wypożyczalnia międzybiblioteczna wysłała ze zbiorów Biblioteki Śląskiej 384 t. (w tym 11 za granicę), sprowadziła z innych bibliotek dla swoich czytelników 1.267 t. (w tym 25 z zagranicy). Poza tym wysłała własnych rewersów zwykłych i określonych 1.634 (w tym 71 za granicę), otrzymała i załatwiła 684 (w tym 29 z zagranicy). Poważnym obciążeniem dla tej Sekcji są stale ostatnio wzrastające zapytania przez telefon czytelników, czy dana książka nie jest przypadkiem wypożyczona, czy nie została w tych dniach zwrócona, czy można książkę wypożyczoną prolongować itp.

Sekcja wysłała do niepunktualnych czytelników w roku sprawozdawczym 1.984 upomnienia. (I - 1.423, II - 396, III - 148,

IV - 17) oraz ponad 160 załatwiła telefonicznie. Wysłano pism do innych bibliotek 2.115 (w tym za granicą 61).

3. Sekcja wystaw i propagandy czytelnictwa.

W roku sprawozdawczym zorganizowano 2 wystawy i 2 pokazy. Tematy wystaw i pokazów były następujące:

- A. Wystawy: 1. "Józef Lompa 1797-1863" (maj - czerwiec 1963).
2. "XX-lecie Ludowego Wojska Polskiego" (październik - grudzień 1963).
- B. Pokazy: 1. "Ludomir Różycki 1883-1963" (kwiecień 1963). Pokaz został przeniesiony do Bytomia (maj - czerwiec 1963).
2. "Julian Tuwim" (wrzesień - październik 1963). Pokaz wykonany przez praktykantów Uniwersytetu Warszawskiego.

Zorganizowano 2 Wieczory Biblioteki Śląskiej:

1. 1 VI 1963 Mgr S. Wilczek: W stulecie Józefa Lompy.
2. 12 XII 1963 Dr Z. Hierowski: Nurt patriotyczny w poezji Dąmrota.

W zakresie wykładów i pogadanek urządzono dla czytelników 22 wykłady połączone z pokazem książek i zbiorów specjalnych. Wzięło w nich udział 614 osób. Zorganizowano pogadanki wprowadzające w umiejętność korzystania ze zbiorów, połączone ze zwiedzaniem Biblioteki i zapoznaniem się z katalogami oraz zbiorem podręcznym Czytelni Głównej dla 33 grup czytelników. Skorzystało z nich ogółem 890 osób.

4. Pracownia Śląska.

Pracownia Śląska wykazała w roku sprawozdawczym dalszy wzrost ruchu czytelniczego. Zanotowano odwiedzin 4.613, udostępniono 12.038 t. oraz udzielono 997 informacji z zakresu zagadnień śląskich.

V. Dział Czasopism

Zakres prac: gromadzenie, opracowanie i udostępnianie wydawnictw periodycznych i ciągłych, gromadzenie, ewidencjonowanie i sporządzanie opisów bibliograficznych egzemplarza obowiązkowego.

Zbiory czasopiśmienne uzupełniano w roku sprawozdawczym drogą prenumeraty, wpływu z tytułu egzemplarza obowiązkowego, darów i wymiany. W 1963 r. wpłynęły 874 tyt. czasopism, w tym krajowych 544 tyt., obcojęzycznych 330. Czasopisma zagraniczne wpływały z następujących krajów:

1. Anglia	26 tyt.
2. Austria	3 "
3. Belgia	2 "
4. Bułgaria	1 "
5. Czechosłowacja	26 "
6. Dania	1 "
7. Francja	52 "
8. Kanada	1 "
9. NRD	32 "
10. NRF	61 "
11. Stany Zjedn. AP	18 "
12. Szwajcaria	11 "
13. Włochy	2 "
14. Związek Radziecki	94 "

Największy wpływ zanotowano z prenumeraty, który wyniósł 750 tyt. (krajowych 442 tyt., zagranicznych 308 tyt.), 124 tyt. wpłynęły z egzemplarza obowiązkowego, darów i wymiany. Wydawnictwa ciągle uzupełniono 177 tytułami, w tym z darów 6 tyt. Opracowano 3.000 t. czasopism. W tej liczbie są ujęte czasopisma bieżące i dawniejsze, nabyte przez Bibliotekę celem uzupełnienia braków w rocznikach przedwojennych. Przeprowadzono w dalszym ciągu rewizję i meliorację opisów katalogowych przedwojennych. Melioracja ta objęła 305 t. czasopism.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło z tytułu egzemplarza obowiązkowego 1.387 wydawnictw zwartych, 1.606 afiszy, które ułożono w 7 teczках i opracowano. Dla Instytutu Bibliograficznego wykonano 894 opisy bibliograficzne.

Czytelnię Czasopism, w której udostępnia się tylko bieżące roczniki czasopism krajowych i zagranicznych, odwiedziło 3.810 czytelników. Skorzystali oni z 5.476 tyt. czasopism (jednostek czasopism 24.457). Największą poczytnością cieszyły się czasopisma ekonomiczne, literackie i techniczne.

Dział V współpracował z Działem I w przygotowaniu zbiorów do oprawy: przekazano 652 wol. czasopism do oprawy. Dla Zakładu Katalogów Centralnych przy Bibliotece Narodowej sporządzono wykaz czasopism zagranicznych, które wpłynęły w 1962 r. do Biblioteki Śląskiej.

VI. Dział Zbiorów Specjalnych

Zakres prac: gromadzenie, opracowanie, udostępnianie i konserwacja zbiorów specjalnych.

1. Sekcja rękopisów i starodruków.

Dział Zbiorów Specjalnych powiększył swe zbiory ogółem o 2.178 pozycji, przeważnie pochodzących z zakupów, w tym 16 pozycji rękopiśmiennych oraz 273 druki stare w 353 t. Z ciekawszych warto wymienić następujące rękopisy:

Pieśni zabawne dla Związku Rolniczego w Rozbarku. 1900.

Buechs G.: Kattowitz und seine Schicksale im Zeitgeschehen. (Kattowitz 1944).

Mainka K.F.: Beitræge zur Entwicklung und Geschichte des oberschlesischen Bergbaus.

Wśród druków starych nabyto m.in.:

Jan z Głogowa: Minoris Donati de octo partibus orationis compendiosa interpretatis. Argentine 1515.

Kopernik Mikołaj: De lateribus et angulis triangularum. Wittembergae 1542.

Górnicki Łukasz: Dworzanin. Kraków 1566.

Warszewicki Krzysztof: Turcicaequatuordecim.Cracoviae 1595.

Kochanowski Jan: Psalterz Dawidów. Przekładania...Kraków 1641.

Starowolski Szymon: Monumenta Sarmatorum. Cracoviae 1655.

Praetorius Efraim: Danziger Lehrer Gedächtniss.

Danzig u. Leipzig 1760.

Opracowanie zbiorów zostało wykonane stosownie do planów, w niektórych punktach z przekroczeniem cyfr zaplanowanych. Objęło ono wszystkie nowe nabytki w zakresie rękopisów i starodruków oraz z dawnego zasobu 951 t. druków starych. Do Katalogu Centralnego Starych Druków w Bibliotece Narodowej wysłano 770 opisów ze zbiorów Biblioteki Śląskiej.

W Czytelni zbiorów specjalnych w 1963 r. 635 czytelników korzystało z 101 rękopisów i 346 t. starodruków ze zbiorów naszej Biblioteki oraz z materiałów innych bibliotek i archiwów (184 pozycje). Ponadto wypożyczono kilkanaście starych druków na wystawę książki urządzoną przez Liceum Ogólnokształcące w Tarnowskich Górach.

2. Sekcja zbiorów kartograficznych, graficznych i muzykaliów.

Przyrost liczbowy zbiorów kartograficznych, graficznych i muzykaliów wyraził się w 1963 r. następującymi cyframi:

kartografia	108 poz.
grafika	1.482 poz. (w tym 1.175 ekslibrisów)
muzykalia	156 poz.
inne	63 poz.

Nabytki te pochodzą przeważnie z najnowszej produkcji wydawniczej.

Opracowano wszystkie nowe nabytki kartograficzne, grafiki i muzykaliów oraz 77 poz. muzycznych z dawnych zasobów.

Udostępnianie w zakresie zbiorów kartograficznych, graficznych i muzykaliów wyraża się w r. 1963 w cyfrach następujących,

kartografia	126 poz.
grafika	215 poz.
muzykalia	82 poz.
różne	288 poz.

VII. Dział Administracyjno-Gospodarczy

Sprawy osobowe.

Liczba etatów pracowniczych na dzień 1 stycznia 1963 r. w porównaniu z rokiem ubiegłym zwiększyła się o dalsze 3 etaty biblioteczne i wynosiła 102, z czego przypadało na

służbę biblioteczną	68 etatów
administrację	10 etatów
obsługę	24 etaty.

Stan etatów administracyjnych i obsługi nie uległ w ciągu roku zmianie.

Obsada personalna na dzień 31 XII 1963 r. była następująca:

Dyrektor:	doc. dr Jacek Koraszewski
Wicedyrektor:	doc. dr Józef Mayer

I. Dział Księgozbiorów

Kierownik działu	kustosz mgr Paweł Bruski
------------------	--------------------------

Sekcja uzupełniania zbiorów

Kierownik:	st. bibliotekarz mgr Helena Ma- terla
Pracownicy sekcji:	1) bibliotekarz mgr Barbara Maj- chrzycka-Celuchowa 2) bibliotekarz Wanda Marek 3) bibliotekarz Władysława Stoiń- ska 4) pom. bibliotekarza Zofia Ko- siba 5) pom. bibliotekarza Maria Ży- wirska

Sekcja inwentaryzacji, konserwacji i pomieszczenia zbiorów

Kierownik:	bibliotekarz Jan Golus
Pracownicy sekcji:	1) bibliotekarz Halina Milas 2) pom. bibliotekarza Agnieszka Kurzeja 3) st. magazynier Władysław Kret- kowski

4) st. magazynier Stefania Soj-
kowa

5) magazynier Dorota Przondziono

II. Dział Opracowania Zbiorów

Kierownik działu: kustosz Regina Roguszcza

Sekcja opracowania podstawowego

Kierownik: bibliotekarz mgr Joanna Tyska-
Kobylińska

Pracownicy sekcji:

- 1) bibliotekarz Anna Krawczyk
(na półetacie)
- 2) bibliotekarz mgr Felicja Nan-
ke-Manz (na półetacie)
- 3) mł. bibliotekarz Zofia Wojt-
kiewicz.

Sekcja opracowania rzeczowego

Kierownik: st. bibliotekarz Janina Jempicka

Pracownicy sekcji:

- 1) bibliotekarz Zbigniew Bie-
drzycki
- 2) bibliotekarz mgr Franciszek
Skórka (na półetacie)
- 3) st. magazynier Helena Związek

Sekcja katalogów

Kierownik: bibliotekarz Ewa Wagner-Kalińska

Pracownicy sekcji:

- 1) mł. bibliotekarz Maria Czarny
- 2) mł. bibliotekarz Maria Fikus
- 3) mł. bibliotekarz Maria Kon-
korska

III. Dział Bibliograficzno-Informacyjny

p.o. Kierownika działu: st. bibliotekarz mgr Edward En-
gelking

Pracownia Bibliograficzna

Pracownik sekcji: st. bibliotekarz mgr Teresa Szu-
żałek

Biuro Informacji Bibliograficznych

Kierownik: st. bibliotekarz mgr Janina Woź-
nicka

Pracownicy sekcji:

- 1) bibliotekarz mgr Gertruda Łu-
cja Butlerowa
- 2) bibliotekarz mgr Ewa Wyglenda

IV. Dział Udostępniania Zbiorów

Kierownik działu: kustosz mgr Grzegorz Groebl

Sekcja czyteln i pracowni naukowych

Kierownik: st. bibliotekarz Halina Łapińska

Pracownicy sekcji:

- 1) st. bibliotekarz Irena Łagusz
- 2) bibliotekarz mgr Jadwiga Ku-
cianka (na półetacie)
- 3) st. magazynier Michał Mikołaj
czak
- 4) st. magazynier Małgorzata
Wolf
- 5) magazynier Małgorzata Franiel
czyk
- 6) magazynier Róża Baron
- 7) pom. magazyniera Renata Ma-
rzec

Sekcja wypożyczalni

Kierownik: st. bibliotekarz Halina Kowaloczy
kowa

Pracownicy sekcji:

- 1) bibliotekarz Barbara Radomska
- 2) pom. bibliotekarza Anna Do-
browolska
- 3) pom. magazyniera Dorota Lo-
renc

Sekcja wystaw i propagandy czytelnictwa
vacat

Pracownia Śląska

Kierownik: kustosz dr Alojzy Targ
Pracownicy sekcji:
1) st. bibliotekarz mgr Henryk Kot
2) st. bibliotekarz mgr Stefan Popiel
3) st. magazynier Jan Turski
4) pom. magazyniera Gertruda Śle ziona (na półetacie).

V. Dział Czasopism

Kierownik działu: kustosz mgr Aniela Kowalczyk
Pracownicy działu:
1) st. bibliotekarz Krystyna Cibusowa
2) bibliotekarz Irena Antonów
3) bibliotekarz Maria Jastrzębska
4) bibliotekarz Zenobia Napieraaj

VI. Dział Zbiorów Specjalnych

Kierownik działu: kustosz dr Janina Berger-Mayerowa

Sekcja rękopisów i starodruków

Kierownik: st. bibliotekarz mgr Zofia Wróblewska
Pracownik sekcji: mł. bibliotekarz Jolanta Szczerbowska

Sekcja zbiorów kartograficznych, graficznych i muzykaliów

Pracownik sekcji: st. bibliotekarz mgr Marian Rząca

VII. Dział Administracyjno-Gospodarczy

Kierownik działu: Franciszek Piecha

Sekcja gospodarcza

Kierownik: Helena Hoffman
Pracownicy sekcji: 1) referent adm. Maksymilian Polok
2) referent adm. Rudolf Dzierża
(na półetacie)

Sekretariat

Kierownik: Bogumiła Wosiowa
Pracownicy sekcji: 1) referent adm. Erna Morawiec
2) referent adm. Elżbieta Pilarczyk

VIII. Stanowisko pracy - Główny Księgowy

Główny Księgowy: Cecylia Płotek
Kasjer: Wanda Blanik
Planista: mgr Zofia Hermanowska

IX. Oddział w Bytomiu

Kierownik: kustosz mgr Artur Wycisk
Pracownicy oddziału: 1) st. bibliotekarz mgr Aleksander Kraus
2) bibliotekarz Krystyna Pietrykowska
3) mł. bibliotekarz Małgorzata Kosmala
4) st. magazynier Klara Meissner
5) magazynier Maria Szwedka
6) pom. magazyniera Barbara Szatton

X. Oddział Zabytkowy w Cieszynie

Kierownik: kustosz Ludwik Brożek (na półetacie)
Pracownicy oddziału: 1) st. bibliotekarz Andelin Wadowski
2) st. bibliotekarz mgr Franciszek Zahradnik
3) magazynier Helena Karpińska

Ogółem było w dniu 31 grudnia 1963 r. zatrudnionych 110 pracowników, mianowicie:

- 2 samodzielnych pracowników nauki
- 69 pracowników bibliotecznych (w tym 5 osób na niepełnym etacie)
- 10 pracowników administracyjnych (w tym 1 na półetacie)
- 29 pracowników obsługi (w tym 10 osób na niepełnym etacie)

Liczba zatrudnionych pracowników obsługi na dzień 31 grudnia roku sprawozdawczego wynosiła:

w centrali w Katowicach:

- 4 portierów (w tym 2 na półetacie)
- 2 szatniarki
- 12 sprzątaczek
- 1 goniec
- 1 palacz (na półetacie)
- 1 rzemieślnik gospodarczy (na półetacie)
- 1 kierowca samochodowy

w Oddziale w Bytomiu

- 2 szatniarzy
- 3 sprzątaczkę (w tym 2 na półetacie)
- 1 rzemieślnik gospodarczy (na półetacie)

w Oddziale Zabytkowym w Cieszynie

- 1 sprzątaczkę (na półetacie)

Fluktuacja w stanie zatrudnienia w 1963 r. przedstawia się następująco:

Przyjęto do pracy:

- 9 pracowników służby bibliotecznej
- 7 pracowników obsługi

Zwolniono:

- 7 pracowników służby bibliotecznej
- 6 pracowników obsługi.

W roku 1963 awansowało 25 pracowników, z tego 9 otrzymało wyższe stanowisko, a 16 uzyskało na zajmowanym stanowisku wyższe uposażenie. Z okazji świąt państwowych przyznano 90 nagród na ogólną sumę 34.980,- zł.

Z okazji Dni Oświaty, Książki i Prasy otrzymało 2 pracowników nagrody centralne w sumie 2.000,- zł, a 1 pracownik nagrodę wojewódzką w kwocie 1.000,- zł.

Sprawy gospodarcze

W roku sprawozdawczym poza bieżącymi remontami nie wykonywano większych prac gospodarczych. Natomiast po dłuższych zabiegach przystosowano jedną z obszerniejszych sal na tymczasowe pomieszczenia głównego magazynu i wyposażono je w 128 półek bibliotecznych wartości 154.368,- zł.

VIII. Stanowisko pracy - Główny Księgowy

Sprawy finansowe

Preliminarz budżetowy na r. 1963 zamykał się kwotą 4.058.980,- zł. Wydatki budżetowe wyniosły łącznie 4.025.217,70,- zł, z czego przypada na wydatki na uzupełnienie i konserwację zbiorów 1.272.279,- zł.

IX. Oddział w Bytomiu

Zakres prac: prowadzenie czytelni i magazynów, prace katalogowe, ewidencyjne, inwentaryzacyjne, prace z czytelnikiem, propaganda książki i czytelnictwa, poradnictwo informacyjno-bibliograficzne, organizowanie wystaw, pokazów i pogadanek i ewidencja czytelników.

W zakresie prac magazynowych dokonano przemieszczenia dzieł zwartych i ciągłych, powiększenia magazynów czasopism wydzielonych, fragmentów czasopism i druków zwartych, przejętych do akcesji ze Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych Biblioteki Narodowej. Przemieszczeniem objęto także czasopisma z roku 1963. Łącznie z drukami zwartymi ilość przemieszczonych zbiorów wyraża się liczbą 10.400 t.

Prace kontrolne i ewidencyjne polegały w roku 1963 na dalszym porządkowaniu i sporządzaniu opisów katalogowych broszur szkolnych; kontrolą objęto 2.006 jednostek.

Wydzielanie i opracowanie czasopism Oddziału, a także prace nad fragmentami czasopism z lat międzywojennych i starszych ujmują następujące liczby:

fragmentów czasopism opracowano 205 tyt., wydzielono 1.309 t. Kontynuowano również prace selekcyjne na rzecz Centrali Biblioteki Śląskiej.

Opracowanie zbiorów objęło druki nowe, przejęte ze Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych Biblioteki Narodowej. Przekazano do akcesji 1.502 t. Ponadto kontynuowano prace nad katalogiem topograficznym zbiorów Oddziału przez skopiowanie kart katalogowych w ilości 3.002 karty. Do pełnego katalogowania wybrano z zasobów opracowanych systemem skróconym partię książek poniemieckich (dawnej Landesbücherei). Z zasobów tych opracowano 303 t.

Księgozbiór podręczny czytelnicy i zaplecza wzrósł o 1.109 t. i 272 tyt. czasopism bieżących na rok 1963, głównie polskich i rosyjskich.

Prace z czytelnikiem przeprowadzono w roku sprawozdawczym następujące: kart czytelnicznych wydano 1.647, odwiedzin czytelnicznych było 11.609, udostępniono w czytelnicy 14.765 t. wydawnictw zwartych i 28.069 jednostek czasopism bieżących i starszych.

W ramach reorganizacji księgozbioru podręcznego czytelnicy przesunięto około 600 dzieł zwartych i ciągłych. Dla celów informacyjnych, których udzielono 1.032, uzupełniono kartoteki bibliograficzno-informacyjne z zakresu literatury pięknej i wiedzy o Śląsku o 599 opisów. Ponadto udzielono około 420 informacji katalogowych w związku z kwerendami nadesłanymi przez Działy III i IV Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

Ze zbiorem podręcznym oraz z pracą w czytelnicy zapoznało się 765 uczniów szkół średnich, przybyłych do Oddziału w 21 grupach.

Pokazów specjalnych, cieszących się dużym powodzeniem, było sześć o następującej tematyce:

1. Czasopisma na r. 1963
2. Józef Lompa
3. Pokaz o Bytomiu (Dni Bytomia)
4. Powstania śląskie

5. Augustyn Świder, poeta powstań śląskich (40-lecie śmierci)

6. Gustaw Morcinek (zgon pisarza).

Nie mniejszym zainteresowaniem zwiedzających cieszył się pokaz przygotowany przez Centralę, a powtórzony w Oddziale, mianowicie: "Ludomir Różycki" (1883-1953-1963), urządzony w dniach 7 V - 30 VI 1963 r.

Poza powyżej wymienionymi pokazami Oddział urządzał stałe wystawki nabytków (w ciągu roku sprawozdawczego było ich 10).

X. Oddział Zabytkowy w Cieszynie

Zakres prac: porządkowanie, opracowanie i udostępnianie zbiorów oraz ich konserwacja i uzupełnianie, poradnictwo informacyjno-bibliograficzne, prowadzenie czytelnicy i wyposażenie jej w pomoce naukowe.

Praca Oddziału w dalszym ciągu odbywała się w niekorzystnych warunkach. Starania o przyłączenie gmachu Muzeum, w którym mieści się Oddział Zabytkowy, do sieci ciepłowni miejskiej nie posunęły dotąd naprzód sprawy ogrzewania pomieszczeń bibliotecznych, ponieważ roboty ziemne nad doprowadzeniem rurociągu do śródmieścia odbywają się w tempie zbyt wolnym. Z 15 pomieszczeń, zajmowanych przez Oddział Zabytkowy, zaledwie 3 były opalane piecami kaflowymi, reszta zaś z powodu niemożności zainstalowania pieców nie była opalana. Stan ten hamował wiele prac i był szkodliwy dla zbiorów.

Również doraźna, nie przewidziana w planie dodatkowa praca około repatriacji części zbiorów Szersznika z Czechosłowacji mobilizowała szczupłe grono pracowników do tej akcji, wstrzymując działalność zaplanowaną.

Wykonanie planu pracy w poszczególnych punktach przedstawia się następująco:

Podział księgozbioru muzealnego na książki pozostające nadal w bibliotece podręcznej Muzeum i te, które odstąpiono Oddziałowi Zabytkowemu Biblioteki Śląskiej, wykonano według planu (2.068 t.). Uzupełnianie księgozbioru przez czasopisma, wpływające z prenumeraty, przebiegało planowo (56 tyt.). Poza prenumeratą otrzymał Oddział "Literaturę Radziecką" wprost z wy-

dawnictwa. Natomiast zamiast przewidzianych 250 t. dzieł nowych Oddział otrzymał z Centrali w Katowicach tylko 204 t.

Oprawiono u introligatorów 483 t. książek na 800 t. zaplanowanych, wobec czego starano się przeprowadzić konserwację we własnym zakresie. Odczyszczono 1.840 wol., oprawiono 713 wol., uzupełniono brakujące karty w 59 t. Prócz tego oczyszczono i naprawiono 125 t., należących do księgozbioru po J.I. Kraszewskim.

Głównym zadaniem bibliotekarzy w miesiącach letnich i w jesieni było uporządkowanie zbiorów Szersznika w rotundzie. Wykonano następujące prace:

Opróżniono regały, służące tymczasowo za magazyn dla różnych zbiorów poniemieckich, by przygotować miejsce na książki biblioteki Szersznika, które w grudniu 1962 r. wróciły po tułaczce wojennej z Czechosłowacji. Część książek poniemieckich, niepotrzebnych Oddziałowi, przekazano do magazynów Biblioteki Śląskiej w Katowicach, część przemieszczono prowizorycznie do innych regałów i szaf, część czeka jeszcze na dalszą selekcję. Uporządkowano i opakowano stare, podniszczone czasopisma i gazety, zgromadzone przez Szersznika i późniejszych bibliotekarzy fundacji jego imienia. Wypakowano z 52 dużych skrzyń 5.340 wol. i ułożono większość książek księgozbioru Szersznika na regałach według systemu zaprowadzonego przez fundatora. Z powodu chłódów jesiennych i mrozów przerwano te prace.

Przeprowadzono też w dalszym ciągu szczegółowe szkontrum biblioteki Szersznika i sporządzono 1.247 skróconych opisów katalogowych. Sprawdzono 1.229 dzieł w 1.733 t. oraz 351 dzieł w 468 t., które swego czasu przekazane zostały z biblioteki Szersznika do zbiorów Czytelni Ludowej.

Dokonano szkontrum 3.570 dzieł w zbiorach Towarzystwa Ludoznawczego, sporządzając równocześnie zapisy w księdze inwentarzowej i nowe karty katalogowe lub uzupełniono dotychczasowe. Dokończono szkontrum biblioteki po J.I. Kraszewskim i sporządzono zestawienie braków i defektów. W Czytelni Ludowej sprawdzono 4.030 t.

Na zaplanowanych 120 kart czytelniczych wydano jedynie 96, a to z powodu słabej frekwencji studentów miejscowego Studium Nauczycielskiego.

W roku sprawozdawczym udostępniono w czytelni 534 t. dzieł zwartych i 789 tyt. czasopism; na podstawie rewersów wypożyczo no 324 t. dzieł zwartych i 108 roczników czasopism; do innych bibliotek wypożyczono 30 t. dzieł zwartych i 31 tyt. czasopism. Sprowadzono dla czytelników z innych bibliotek 42 t. dzieł zwartych i 17 tyt. czasopism.

W zakresie prac informacyjnych udzielono 850 informacji bibliograficznych i bibliotecznych na miejscu oraz drogą korespondencyjną. Dla grup czytelników, studentów Studium Nauczycielskiego w Cieszynie oraz praktykantów Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego przeprowadzono pogadanki informujące o zbiorach Oddziału, a zainteresowanych oprowadzono po pomieszczeniach Biblioteki.

Z okazji Dni Oświaty, Książki i Prasy urządzono w sali Muzeum okolicznościową wystawę regionalnych wydawnictw śląskich.

Działalność naukowa i zawodowa pracowników Biblioteki Śląskiej

Doc. dr Jacek Koraszewski, dyrektor Biblioteki Śląskiej, poseł do Sejmu PRL, dyrektor Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach, członek Komisji Koordynacyjnej Instytutów Zachodnich w Poznaniu, członek prezydium Komitetu Koordynacyjnego Badań Niemcoznawczych, członek Rady Naukowej przy Radzie Naczelnej Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich, członek Instytutu Śląskiego w Opolu, Instytutu Zachodniego w Poznaniu, współpracownik Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego.

Ogłosił:

Artykuł do Słownika Biograficznego Pracowników Książki Polskiej (w druku): Szersznik Leopold (1747-1814).

Ośrodek myśli humanistycznej. O działalności Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach. Rozm: Jerzy Głębiński. Kultura R.1:1963 nr 26 s.6, portr.

Wspomnienie o Bronisławie Koraszewskim. Kalendarz Opolski T[owarzystwa] R[ozwoju] Z[iem] Z[achodnich] 1964, druk 1963 s.129-144 ilustr., portr. i odbitka s.16.

Znaczenie polityczne uroczystości stulecia urodzin Słowackiego dla Śląska. Kwartalnik Nauczyciela Opolskiego 1963 nr 2 s.29-33.

O roli politycznej poezji Słowackiego na Śląsku w przeszłości. Referat wygłoszony na wykładach powszechnych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Katowicach, w dniu 9 I 1963 r.

Polskie piśmiennictwo regionalne na Śląsku. Referat wygłoszony na spotkaniu z filologami krajowymi i zagranicznymi, zorganizowanym w Katowicach przez Uniwersytet Warszawski, w dniu 3 IX 1963 r.

Rola polityczna twórczości A. Mickiewicza na Śląsku w przeszłości. Referat wygłoszony na Walnym Zjeździe Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Katowicach, w dniu 8 XI 1963r.

Doc. dr Józef Mayer, wicedyrektor Biblioteki Śląskiej, członek Komisji Historycznoliterackiej Oddziału Krakowskiego Polskiej Akademii Nauk, zastępca przewodniczącego Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, przewodniczący Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach, docent przy Katedrze Historii Literatury Polskiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach.

Ogłosił:

Artykuły do Słownika Biograficznego Pracowników Książki Polskiej (w druku):

1. Bernig Jakub (II połowa XVII w.), 2. Czarnecki Zygmunt (1823-1908), 3. Daniłowiczowa Zofia z Żółkiewskich (1590-1634) 4. Smetański Jan (1881-1959), 5. Sobieska Teofila z Daniłowiczów (1607-1661), 6. Sobieski Jakub (1588-1646), 7. Żółkiewska Regina z Herburtów (1564-1624), 8. Żółkiewski Jan (1595-1623).

Echo Śląskie w poezji ulotnej 1831 r. Komunikat. Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego R.16:1961 Seria A, druk 1963 s.23-25 i odbitka.

"Jantaszek z wojny moskiewskiej" (1661). Nieznany utwór polskiej literatury mieszczańskiej XVII w. Referat wygłoszony na posiedzeniu Komisji Historycznoliterackiej Oddziału Krakowskiego Polskiej Akademii Nauk w dniu 10 VI 1963 r., powtórzony na posiedzeniu Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego w dniu 15 VI 1963 r., na Konferencji szkoleniowej w Bibliotece Śląskiej w dniu 27 VI 1963r

i na Walnym Zjeździe Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Katowicach w dniu 9 XI 1963 r. Streszczenie w Sprawozdaniach z posiedzeń Komisji Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie. Kraków 1963 s.93-95 i nadbitka - całość w Roczniku Komisji Historycznoliterackiej (w przygotowaniu).

Komisja Bibliograficzna [Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach] Zaranie Śląskie R.26:1963 z.1 s.111-113.

O bibliofilstwie. Referat wygłoszony na posiedzeniu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Oddział w Katowicach w dniu 6 VI 1963 r.

Dr Janina Berger-Mayerowa, kustosz Biblioteki. Współpracownik Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, członek Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach i Oddziału Katowickiego Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Ogłosiła:

Artykuły do Słownika Biograficznego Pracowników Książki Polskiej (w druku):

1. Jabłonowska Anna z Sapiehów (1728-1800), 2. Szembekowie. Jabłonowska z Sapiehów Anna Paulina (1728-1800). Polski Słownik Biograficzny, T.10 z.45, Wrocław-Warszawa-Kraków 1963, s.210-212.

Druki ulotne rozporządzeń władz zaborczych na terenie ziem polskich zaboru austriackiego i pruskiego. Cz.I: W zaborze austriackim. Referat wygłoszony na Konferencji szkoleniowej w Bibliotece Śląskiej w dniu 24 V 1963 r.

Zbiory specjalne w 1962 r. Referat wygłoszony na Konferencji szkoleniowej w Bibliotece Śląskiej w dniu 29 III 1963 r.

Ludwik Brożek, kustosz Biblioteki, kierownik Oddziału Zabytkowego Biblioteki Śląskiej w Cieszynie, kierownik Muzeum Miejskiego w Cieszynie, członek Śląskiego Instytutu Naukowego i Rady Redakcyjnej "Zarania Śląskiego" w Katowicach, członek zarządu Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Cieszynie i Zarządu Głównego Macierzy Ziemi Cieszyńskiej.

Ogłosił:

Dawne widoki Cieszyna. Kalendarz Śląski R.3:1963, Ostrawa s.110-116, ilustr.

Gustaw Morcinek 1891-1963. Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963 nr 52.

Jan Kubisz (1848-1929). [W:] Pisarze śląscy XIX i XX wieku. Wrocław 1963 s.328-348 i odbitka.

Jan Łysek (Bibliografia i wybór utworów). [W:] Pisarze śląscy XIX i XX wieku. Wrocław 1963, s.442-449.

Jan Raszka, wybitny plastyk Ziemi Cieszyńskiej, Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963 nr 37.

Jan Wantuła (1877-1953). [W:] Pisarze śląscy XIX i XX wieku Wrocław 1963 s.519-534 i odbitka.

Jerzy Probosz (1901-1942). [W:] Pisarze śląscy XIX i XX wieku. Wrocław 1963 s.535-549 i odbitka.

Kartka z katalogu. [O kaplicy romańskiej w Cieszynie] Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963 nr 33.

O młynarczyku z Bierów. Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963 nr 25..

Pasja wynalazcy [Józef Bożek]. Kalendarz Beskidzki 1964 Bielsko-Biała 1963 s.87-91.

Piśmiennictwo na Śląsku Cieszyńskim. [W:] Pisarze śląscy XIX i XX wieku Wrocław 1963 s.95-106, 109-111.

Recenzja: Jarosz M.: Wędrowki po ścieżkach wspomnień. Warszawa 1963. Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963 nr 39.

Z dziejów muzealnictwa w Cieszynie. Muzea na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku. Bytom 1963. Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Historia. z.1 s.15-45 i odbitka.

Z tajników dawnego Cieszyzna. Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963, nr 21.

Zbiory prywatne na Śląsku Cieszyńskim. W: Muzea na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku, Bytom 1963 - Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Historia z.1 s.230-234.

Mgr Grzegorz Groehl, kustosz Biblioteki. Członek Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach; starszy wykładowca w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach; wiceprzewodniczący Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach, sekretarz Redakcji "Zarania Śląskiego".

Mgr Aniela Kowalczyk, kustosz Biblioteki. Bierze udział w pracach badawczych dla Śląskiej Kartoteki Biograficznej, prowadzonej przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach.

Ogłosiła:

Sprawozdanie z działalności Biblioteki Śląskiej w r. 1962. Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej R.8:1963 nr 1/2 (29/30) s.5-33 i odbitka.

Dr Alojzy Targ, kustosz Biblioteki. Redaktor Śląskiej Kartoteki Biograficznej oraz sekretarz Komitetu Redakcyjnego tejże Kartoteki, działającej przy Śląskim Instytucie Naukowym w Katowicach i Instytucie Śląskim w Opolu. Członek Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach i Instytutu Śląskiego w Opolu oraz członek Rady Naukowej przy Radzie Naczelnej Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich.

Ogłosił:

Echa powstania styczniowego na Śląsku. Opole 1963 ss. 25
[druk rotaprint].

Powstanie styczniowe na Śląsku... [W:] Ludzie, ziemia, morze. Warszawa 1963 - Rocznik Ziem Zachodnich i Północnych, s.297-303.

Druki ulotne rozporządzeń władz zaborczych na terenie ziem polskich zaboru austriackiego i pruskiego. Cz.II: W zaborze pruskim. Referat wygłoszony na Konferencji szkoleniowej w Bibliotece Śląskiej w dniu 30 V 1963 r.

Mgr Edward Engelking, starszy bibliotekarz. Sekretarz Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach; kierował pracami zespołu Komisji Bibliograficznej. Zespół ten pracował nad bibliografią bieżącą Śląska.

Mgr Henryk Kot, starszy bibliotekarz. Bierze udział w pracach badawczych dla Śląskiej Kartoteki Biograficznej, prowadzonej przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach. Przebywał 2 mies. w Czechosłowacji i NRD w celu zbierania materiałów do historii kartografii Śląska w tamtejszych ośrodkach naukowych.

Mgr Aleksander Kraus, starszy bibliotekarz. Wykładowca języka polskiego w Państwowej Średniej Szkole Baletowej w Bytomiu, współpracownik "Życia Bytomskiego", prelegent Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.

Ogłosił:

Recenzja: "Czy to jest miłość" na scenie bytomskiej. Życie Bytomskie R.7:1963 nr 50 s.5.

Górnośląski Homer [Ks. Norbert Bończyk]. Życie Bytomskie R.7:1963 nr 27 s.5.

Recenzja: "Nagi król". Życie Bytomskie R.7:1963 nr 47 s.5.

Recenzja: "Symulanci" w Katowicach. Życie Bytomskie R.7:1963 nr 45 s.5.

W X rocznicę śmierci Grzegorza Fitelberga. Życie Bytomskie R.7:1963 nr 24 s.5.

Halina Łapińska, starszy bibliotekarz. Współpracownik Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach: prace nad bibliografią bieżącą Śląska.

Janina Łempicka, starszy bibliotekarz.

Ogłosiła:

Recenzja: Mills J.: A modern outline of classification. 2nd. impr. London 1960. Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej R.7:1962 nr 1/2 (25/26) s.37-38 (druk w 1963 r.).

Mgr Helena Materlanka, starszy bibliotekarz.

Ogłosiła:

Formy i organizacja sprzedaży książek. Referat wygłoszony na Konferencji szkoleniowej w Bibliotece Śląskiej w dniu 29 XI 1963 r.

Mgr Stefan Popiel, starszy bibliotekarz.

Ogłosił:

Recenzja: The world of learning, 1962-63. 13th ed. London 1963. Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej R.8:1963 nr 3(31) s.76-78.

Mgr Marian Rząca, starszy bibliotekarz.

Ogłosił:

Wystawa: Ludomir Różycki 1883-1953-1963 w 10-lecie śmierci kompozytora. (Katowice: kwiecień 1963, Bytom: maj - czerwiec 1963). Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej R.8:1963 nr 3(31) s.65-66.

Mgr Teresa Służałek, starszy bibliotekarz. Współpracownik Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach, prace nad bibliografią bieżącą Śląska.

Andělin Wadowski, starszy bibliotekarz. Członek Zarządu Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Cieszynie, wykładowca w Domu Kultury. Bierze udział w pracach badawczych dla Śląskiej Kartoteki Biograficznej, prowadzonej przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach.

Ogłosił:

Tłumaczenie recenzji wydawnictwa: Myška Milan: Stanisław Zahradník, Třinecké železárny v 19. století. Zdaranie Śląskie R.26:1963 z.2 s.312-315.

Mgr Janina Woźnicka, starszy bibliotekarz. Współpracownik Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach: prace nad bibliografią bieżącą Śląska. Uczestniczka seminarium doktoranckiego przy Katedrze Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego im. B. Bieruta.

Ogłosiła:

Artykuły do Słownika Biograficznego Pracowników Książki Polskiej (w druku):

1. Irena Strzodowa (1890-1946). 2. Stanisław Wallis (1895-1957)

Wystawa: "Józef Lompa 1797-1863 w stulecie śmierci". (Maj - czerwiec 1963). Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej R.8: 1963 nr 1/2 (29/30) s.34-36.

Biblioteki poznańskie. Sprawozdanie z wycieczki szkoleniowej. Referat wygłoszony na Konferencji szkoleniowej w Bibliotece Śląskiej w dniu 7 XI 1963 r.

Mgr Zofia Wróblewska, starszy bibliotekarz.

Ogłosiła:

Mens iudicat veritatem. (Z dziejów cenzury książek). Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej R.8:1963 nr 3(31) s.67-75.

Mgr Franciszek Zahradník, starszy bibliotekarz. Członek Zarządu Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Cieszynie, Prezes Oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Cieszynie, członek Zarządu Głównego Macierzy Ziemi Cieszyńskiej, członek Prezydium Rady Kultury w Cieszynie, wykładowca Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Bierze udział w pracach badaw-

czych dla Śląskiej Kartoteki Biograficznej, prowadzonej przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach.

Ogłosił:

Cieszyńskie zbiory archiwalne. Kalendarz Śląski R.3:1964, Ostrawa 1963, s.55-57.

Czytelnia Ludowa w Cieszynie. Zaranie Śląskie R.26:1963 z.2 s.151-166.

Żywe dzieje literatury. (Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza) - Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963 nr 45 s.4.

Szereg recenzji - omówień publikacji o tematyce śląskiej oraz kilkanaście informacji o życiu kulturalno-oświatowym w Cieszynie. Głos Ziemi Cieszyńskiej R.9:1963.

Mgr Łucja Butlerowa, bibliotekarz. Współpracownik Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach: prace nad bibliografią bieżącą Śląska.

Maria Jastrzębska, bibliotekarz. Współpracownik Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach: prace nad bibliografią bieżącą Śląska.

Anna Krawczyk, bibliotekarz. Współpracownik Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach: prace nad bibliografią bieżącą Śląska.

Mgr Jadwiga Kucianka, bibliotekarz. Bierze udział w pracach badawczych dla Śląskiej Kartoteki Biograficznej, prowadzonej przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach. Uczestniczka seminarium doktoranckiego przy Katedrze Historii Literatury Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach.

Ogłosiła:

Ligoniowej spuścizny niesłuszne pomnożenie. Zaranie Śląskie R.26:1963 z.2 s.219-226.

Narodowa sprawa spod znaku Heroda. W 40 rocznicę śmierci Ważryńca Hajdy. Gość Niedzielny R.32:1963 nr 16-26.

Przygody Marka z Chin. Rzec o Maksymilianie Jasionowskim. (Poeta samorodny z Piekar, 1867-1957). Gość Niedzielny R.32:1963 nr 8-10.

Wiersze Józefa Lompy w pawonkowskim kancjonale. Gość Nie-
dzielny R.32:1963 nr 44 i 46.

Zakazane piosenki poetów wielkopolskich na Górnym Śląsku.
Przewodnik Katolicki R.1963 nr 51-52.

Zenobia Napieraj, bibliotekarz. Bierze udział w pracach ba-
dawczych dla Śląskiej Kartoteki Biograficznej, prowadzonej
przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach.

Mgr Joanna Tyska-Kobylińska, bibliotekarz. Współpracownik
Komisji Bibliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Kato-
wicach: prace nad bibliografią bieżącą Śląska.

Mgr Ewa Wyglenda, bibliotekarz. Współpracownik Komisji Bi-
bliograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach: pra-
ce nad bibliografią bieżącą Śląska.

Helena Materla

Z PRAC BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ

Z zagadnień bibliografii bieżącej Śląska*

Na początek kilka informacji najbardziej zasadniczych. 25 kwietnia 1960 r. odbyła się w Warszawie zorganizowana przez Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej konferencja, poświęcona problemom bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich¹⁾. Zgodnie z wysuniętymi na konferencji postulatami organizacji i koordynacji prac bibliograficznych, pracami nad bibliografią Śląska podzieliły się dwa ośrodki biblioteczne: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (bibliografia retrospektywna starych druków XV-XVIII w.) i Biblioteka Śląska w Katowicach (bibliografia retrospektywna za lata 1800-1959 i bibliografia bieżąca Śląska). Na temat bibliografii retrospektywnej starych druków pisała M. Burbiana²⁾, informacja w tym zakresie jest więc dostateczna. Co do prac prowadzonych w ośrodku katowickim: zasadniczym mankamentem (podobnie, zresztą, jak w ośrodku wrocławskim) jest brak odpowiedniego liczebnie zespołu. Ponieważ obsada personalna Działu Bibliograficzno-Informacyjnego Biblioteki Śląskiej wynosi 4 pracowników + kierownik działu, a bibliografia Śląska jest jedną z wielu prac planowych, ośrodek stanął przed alternatywą: albo skoncentrować się na bibliografii bieżącej, co umożliwiłoby wydawanie rokrocznie to mu bibliografii, albo bibliografią bieżącą i retrospektywną traktować równorzędnie, co odsunęłoby finalizację prac w bliżej nieokreśloną przyszłość. Zbyt wiele argumentów przemawia

* Artykuł dyskusyjny - Redakcja prosi o nadsyłanie uwag.

- 1) Por. Barbara Eychler: Problematyka bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich. Warszawa 1960. Biuletyn Instytutu Bibliograficznego. T.6 nr 5.
- 2) Marta Burbiana: Problematyka bibliografii śląskiej (druki XV-XVIII w.). - "Roczniki Biblioteczne" R.3:1959 z.1/2 s.65-81.

za pierwszym członem alternatywy, aby wybór miał nastrożać trudności. Takie są założenia. Zbilansujmy teraz dorobek ośrodków za lata 1960-1963. Prace nad bibliografią Śląska za r. 1960 zostały ukończone: cz.1 (462 poz.) ukazała się już drukiem, a cz.2 (2.264 poz.) została oddana do druku w lipcu 1963 r. Tom za rok 1961 (ok. 3.600 poz.) znajduje się w opracowaniu i zostanie oddany do druku przypuszczalnie w sierpniu 1964 r. W latach 1960-1963 sporządzono także ok. 10.000 opisów do bibliografii retrospektywnej Śląska, głównie za lata 1921-1939, 1953-1955 i 1958-1959. Trzeba tu zaznaczyć, że w pracach nad bibliografią Śląska partycypuje Śląski Instytut Naukowy w Katowicach ponosząc koszty wydawnicze i finansując część kwerend³⁾.

Zadaniem niniejszego artykułu jest możliwie pełna charakterystyka bibliografii bieżącej Śląska oraz analiza szeregu problemów i trudności, na jakie natrafiono w trakcie pracy nad tomem za rok 1960 i 1961. Zreferujemy je w następującej kolejności: 1. Zakres i zasięg bibliografii, 2. Dobór materiałów, 3. Opis bibliograficzny, 4. Schemat układu systematycznego, 5. Redagowanie bibliografii, 6. Indeks przedmiotowy.

W toku wywodów będę się posługiwał następującymi skrótami:

Bibliografia 1960 cz.1 = Bibliografia Śląska 1960. Cz.1.

Red.: Zofia Frank. Katowice-Kraków 1963 Państw. Wydawn. Naukowe 8° ss.XII, 44. Śląski Instytut Naukowy. Prace Biblioteki Śląskiej nr 3.

Bibliografia 1960 cz.2 = Bibliografia Śląska 1960. Cz.2.

Red.: Edward Engelking (w druku).

1. Zakres i zasięg bibliografii

Głównym zadaniem bibliografii regionalnej przedmiotowej jest, jak wiadomo, wykazanie piśmiennictwa charakteryzującego dany region wszechstronnie i możliwie najpełniej, stąd (jako logiczna konsekwencja) postulat nieograniczania zakresu. "Bibliografia regionalna (przede wszystkim bieżąca) powinna mieć zakres wszechstronny, to znaczy ujmować piśmiennictwo o danym re-

³⁾ Por. Józef Mayer: Komisja Bibliograficzna. "Zaranie Śląskie"-R.26.: 1963 z.1 s.111-113.

gionie z punktu widzenia wszystkich nauk⁴⁾. Zacytowane zdanie normatywne wydaje się nieproblematyczne, możemy więc darować sobie dokładniejszą argumentację i poprzestać na stwierdzeniu faktu, że zakres bibliografii bieżącej Śląska jest **n i e o g r a n i c z o n y** (wszechstronny). Bibliografia rejestruje dokumenty z **w s z y s t k i c h** dziedzin wiedzy i życia: takich, jak środowisko geograficzne, etnografia, historia, kultura, nauka, sztuka, literatura piękna, zagadnienia gospodarcze, społeczne, polityczne, prawo-administracyjne itp.

Założenie u podstaw danej bibliografii (zwłaszcza regionalnej) wszechstronnego zakresu pociąga za sobą daleko idące konsekwencje; determinuje mianowicie dobór tytułów czasopism do zbibliografowania i zasięg formalny publikacji. Bibliografia regionalna o wszechstronnym zakresie nie może ograniczyć zasięgu formalnego do, powiedzmy, wydawnictw zwartych i artykułów z czasopism o częstotliwości nie większej niż miesięcznik, gdyż uznana za główne zadanie takiej bibliografii możliwie najpełniejsza charakterystyka danego regionu staje się wówczas fikcją. Niezwykle instruktywne byłoby tu zestawienie w postaci tabel, w rozbiciu na poszczególne czasopisma, materiałów: 1. dotyczących kilku wybranych miast i powiatów, 2. dotyczących kilku wybranych dziedzin wiedzy i życia. Zamiast zestawienia kilka uwag:

ad 1. Na przykładzie wydawnictwa: Bibliografia Śląska 1960 Cz.1-2. (Cz.1: Katowice-Kraków 1963; cz.2: w druku). Zasięg formalny bibliografii patrz niżej.

Jelenia Góra: 49 opisów, w tym 22 z "Nowin Jeleniogórskich".

Legnica: 53 opisy, w tym 38 z "Wiadomości Legnickich".

Wałbrzych: 79 opisów, w tym 59 z "Trybuny Wałbrzyskiej".

Zawiercie: 20 opisów, w tym 20 z "Gazety Zawierciańsko-Myszkowskiej".

⁴⁾ B. Eychler, op. cit., s.13.

ad 2. Na przykładzie wydawnictwa: Czarnecki Feliks: Bibliografia Ziemi Zachodnich 1945-1958. Poznań 1962. Zasięg formalny bibliografii: "Publikacja uwzględnia wydawnictwa zwarte, seryjne, czasopisma jako całości [...], oraz artykuły z czasopism (ukazujących się nie częściej niż raz w miesiącu: miesięczniki, kwartalniki, roczniki) wydane w Polsce drukiem lub techniką rotaprintową w latach od 1945 do 1958" (s.8).

Hutnictwo

Śląsk (s.262-263): 8 opisów, w tym 4 zakładowe umowy zbiorowe.

Komunikacja. Transport. Łączność

Śląsk (s.316): 4 opisy, w tym 1 spis stacji i przystanków DOKP Wrocław.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

Śląsk (s.329-331): 20 opisów, w tym 1 (słownie: jeden) dotyczący woj. katowickiego (konkretnie: Zabrze).

Zakres terytorialny bibliografii bieżącej Śląska wyznacza ją: 1) w odniesieniu do zjawisk życia współczesnego (od 1945 r.) województwa: katowickie, opolskie i wrocławskie, 2) w odniesieniu do przeszłości (do 1945 r.) granice historyczne regionu, przy czym:

Śląsk w granicach historycznych = woj. katowickie (minus m. Będzin, m. Czeladź, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Sosnowiec, m. Zawiercie i pow.: będziński, częstochowski, kłobucki, myszkowski i zawierciański⁵⁾) + woj. opolskie + woj. wrocławskie + część śląska woj. zielonogórskiego (m. Zielona Góra i pow.: głogowski, nowosolski, szprotawski, świebodziński, zielonogórski i zagański⁶⁾) + część Śląska należąca obecnie do

5) W styczniu 1964 r. Pracownia Historyczna Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach wysunęła postulat rejestrowania w Bibliografii dokumentów dotyczących nie tylko teraźniejszości, lecz także przeszłości (od 1863 r.) Zagłębia Dąbrowskiego i Ziemi Częstochowskiej. Postulat ma liczne uzasadnienia, tak więc w najbliższym czasie (poczynając od tomu za rok 1963) zajdzie jeszcze ta istotna zmiana w zakresie terytorialnym bibliografii bieżącej Śląska.

6) Por. Michał Szczaniecki: Dzieje Ziemi Lubuskiej. W: Odzyskane gniazda. Proza i poezja o Ziemi Lubuskiej. Poznań 1963 s.21-34.

Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej (Śląsk Opawski, cze-
ska część Śląska Cieszyńskiego i Ziemia Hulczyńska).

Zasięg językowy i terytorialny bibliografii bieżącej Śląska
jest nieograniczony.

Zasięg chronologiczny jest ograniczony: bibliografia rejestru-
je dokumenty wydane w d a n y m roku i (poczynając od
tomu za rok 1961) uzupełnienia za rok poprzedni.

Zasięg formalny jest nieograniczony: bibliografia rejestru-
je wydawnictwa samoistne i niesamoistne, mianowicie wydawnic-
twa zwarte (książki i broszury, a prócz dokumentów z zasadni-
czym tekstem słownym także mapy, nuty i wydawnictwa graficz-
ne), wydawnictwa ciągłe (pierwszy numer czasopism nowo powsta-
łych i ostatni numer czasopism przestających się ukazywać), u-
twory (artykuły z czasopism i rozprawy z prac zbiorowych) i
fragmenty (rozdziały i ustępy wydawnictw lub utworów). Uwaga:
w trakcie pracy nad bibliografią, przy doborze materiałów z za-
kresu l i t e r a t u r y p i ę k n e j, ograniczono za-
sięg formalny (ratując się w ten sposób przed lawiną utworów z
wydawnictw ciągłych) do wydawnictw zwartych, utworów w wydaw-
nictwach zwartych i fragmentów.

2. Dobór materiałów

Zagadnienie wskazane w tytule może być banalne lub interesu-
jące, niewarte wzmianki lub zasługujące na baczną uwagę; decy-
dują trudności, jakie nasuwa lub jakich nie nasuwa dobór mate-
riałów do bibliografii. Jest rzeczą jasną, że przy zasięgu for-
malnym ograniczonym do, powiedzmy, wydawnictw zwartych i arty-
kułów z czasopism o częstotliwości nie większej niż miesięcz-
nik, trudności takie w zasadzie nie istnieją i nad całą tą
sprawą można przejść do porządku dziennego. Bo (że pozostanie-
my przy bibliografii Śląska) albo dana publikacja jest sile-
siakiem (na przykład: prawie wszystkie artykuły z "Zarania
Śląskiego", "Kwartalnika Opolskiego" i "Sobótki") i należy ją
zarejestrować, albo dana publikacja nie jest silesiakiem (na
przykład: wszystkie artykuły z "Rocznika Warszawskiego") i na-
leży ją pominąć (świadomie upraszczam). Zagadnienie wskazane

w tytule staje się interesującym i już nie banalnym problemem z chwilą rozszerzenia zasięgu formalnego na prasę regionalną i lokalną (dzienniki i tygodniki). Z tą chwilą bowiem komplikuje się wydatnie sprawa k r y t e r i u m doboru materiałów; kryterium wystarczające dotychczas przestaje już wystarczać, a ustalenie nowej zasady doboru nie jest rzeczą łatwą. Zasadę tę formułuje się przeważnie w postaci zdania normatywnego o takim mniej więcej brzmieniu: "z czasopism regionalnych i lokalnych należy uwzględniać artykuły mające dla charakterystyki danego regionu lub miasta i s t o t n e znaczenie" (selekcja wartościująca). Jak łatwo zauważyć, zacytowane zdanie, (mające, nota bene, wszelkie cechy frazesu) jest z punktu widzenia praktyki badawczej, jako norma i instrument przyszłej skutecznej działalności, całkowicie bezużyteczne i nieprzydatne. Gdyż w bibliografii regionalnej o wszechstronnym zakresie istotne znaczenie dla charakterystyki danego regionu lub miasta ma w s z y s t k o, co jest treściowo z danym regionem lub miastem związane. Niezbędne dla nas kryterium trzeba więc ustalić inaczej. Przedstawię własną propozycję nie pretendując, rzecz jasna, do rozwiązania problemu.

W trakcie pracy nad bibliografią bieżącą Śląska sformułowano następujące kryterium doboru materiałów: z czasopism regionalnych i lokalnych należy uwzględniać artykuły czyniące za dość kryterium przedmiotowemu, kryterium formalnemu (wielkość artykułu⁷⁾) i kryterium aksjologicznemu; wyrażając myśl inaczej; artykuły dotyczące Śląska (in genere lub in parte), charakteryzujące się dostatecznie dużymi rozmiarami (minimum jedna szpalta) i rzeczywistym walorem poznawczym.

⁷⁾ Zapewne, wielu bibliografów uzna kryterium formalne za problematyczne. Nie brak bowiem głosów, że "nawet pozornie mało znaczące wzmianki w regionalnych i lokalnych dziennikach mogą zawierać materiał bardzo cenny dla danego terytorium lub miejscowości" (Anna Zajewska: Bibliografia regionalna i lokalna. W: Bibliografia. Poradnik metodyki bibliograficznej dla autorów bibliografii specjalnych. Warszawa 1960 s.248). Co do mnie: wychodzę z założenia, że prasa jest "nieświadomie genialna", żeby posłużyć się terminem Petrażyckiego; w tym mianowicie, że waga zagadnienia implikuje wielkość artykułu. Nie wierzę w ważne dla regionu zdarzenia i fakty, znajdujące wyraz jedynie w "pozornie mało znaczących wzmiankach" czy drobnych notatkach.

Przedstawione kryterium nie może być, naturalnie, stosowane bezdusznie i dogmatycznie; ale na ten temat w innym artykule. Wszechstronne i wyczerpujące rozpatrzenie wszystkich problemów związanych z zagadnieniem kryterium doboru materiałów z czasopism regionalnych i lokalnych wymagałoby długich wywodów i egemplifikacji uwzględniającej kilka roczników czasopism, nie mieści się więc w ramach niniejszej rozprawki.

Tu zaznaczymy jeszcze, że rzeczą wielkiej wagi jest logiczna ciągłość w stosowaniu raz przyjętych zasad. Założone u podstaw danej bibliografii kryterium doboru materiałów musi być realizowane z ż e l a z n ą k o n s e k w e n c j ą bez względu na trudności, jakie ta realizacja nasuwa.

3. Opis bibliograficzny

Dokumenty rejestrowane w bibliografii bieżącej Śląska opisywane są w zasadzie zgodnie z dyrektywami ustalonymi w publikacji Marii Lenartowicz: "Opis bibliograficzny"⁸⁾ i normami: "Opis zasadniczy w bibliografii bieżącej dziedzin lub zagadnień" (PN/N-01152), "Skróty wyrażen typowych w opisie bibliograficznym i katalogowym" (PN-57/N-01158) i "Skróty tytułów czasopism" (PN/N-01150). W trakcie pracy nad bibliografią 1960 cz.1-2 i nad tomem za rok 1961 nasunęło się jednak wiele problemów, które trzeba było rozwiązać samodzielnie: bądź tworząc nie sformułowane we wskazanych wydawnictwach reguły opisu, bądź zmieniając przepisy istniejące. Z ważniejszych wymienić należy: 1. zmiany w opisie utworów z czasopism, 2. zmiany w opisie cykli, 3. tworzenie pozycji syntetycznych.

1. Zmiany w opisie utworów z czasopism, dotyczące cytaty wydawniczej i opisu zewnętrznego, polegają na kumulowaniu numerów, w których dana publikacja zajmuje te same strony. Weźmy przykład z 1961 r.:

⁸⁾ W: Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych. Wyd.2 zmien. Warszawa 1963 s.73-147.

Przykład 1

Przed skumulowaniem:

MROWIEC Alfons: Rybniczanie w III Powstaniu Śląskim. - Now.
R.5:1961 nr 14 s.5, nr 15 s.5, nr 16 s.5, nr 17 s.5, nr 18 s.5
nr 19 s.4.

Po skumulowaniu:

MROWIEC Alfons: Rybniczanie w III Powstaniu Śląskim. - Now.
R.5:1961 nr 14-18 s.5, nr 19 s.4.

Zaznaczymy, uprzedzając ewentualne zarzuty, że zabieg kumulacji ani nie zaciemnia opisu, ani nie czyni go dwuznacznym, gdyż numery podwójne, potrójne i poczwórne łączy się kreską ukośną (nr 1/4 = numer poczwórny; nr 1-4 s.3 = na stronie trzeciej w numerach: 1, 2, 3 i 4). Przedstawiona zmiana ma znaczenie wyłącznie ekonomiczne i winna być oceniana z tego punktu widzenia.

2. Zmiany w opisie cykli polegają na pomijaniu numerów kolejnych odcinków, a podyktowane zostały dbałością o zwartość i przejrzystość opisu bibliograficznego. Ponieważ strona formalna cykli pozostawia często wiele do życzenia (zwłaszcza w czasopismach regionalnych i lokalnych), naturalną konsekwencją uwzględniania numeracji jest z a c i e m n i e n i e opisu przez dużą ilość nawiasów prostokątnych. Przedstawiona zmiana wydaje się więc celowa i uzasadniona: opis zyskuje na klarowności, nie stając się dwuznacznym i nie tracąc nic ze swego ładunku informacyjnego:

Przykład 2

DUBIEL Paweł: W 40-lecie bohaterskiego czynu ludu śląskiego: Narodziny epopei; Ostatnia reduta; "Jak woda podskórna..."; "Uciemieżony i uciskany od wieków..."; Znowu nad Odrą.-Dz.zach. 1961 nr 102 s.4, nr 104-106, 108 s.3-4.

3. Tworzenie pozycji syntetycznych polega na pomijaniu autorów i tytułów artykułów (notatek) figurujących w s t a ł e j r u b r y c e lub umieszczonych pod tym samym (względnie podobnym) n a d t y t u ł e m i skupianiu ich pod tytułem stałej rubryki lub nadtytułu. Zilustrujmy to konkretnym przykładem z tomu za rok 1961 (numery fingowane):

Przykład 3

Przed utworzeniem pozycji syntetycznej (2 pierwsze artykuły):

2332. JK: Rozpisanie na głosy czy współdziałanie? Na tematy partyjne [w woj. opolskim]. - Tryb. opol. 1961 nr 22 s.3.

2333. HAJDUCZEK F.: Tow. Hulka pracuje inaczej. Na tematy pracy partyjnej [w woj. opolskim]. - Tryb. opol. 1961 nr 31 s.3.

Po utworzeniu pozycji syntetycznej:

NA TEMATY partyjne [w woj. opolskim]. - Tryb. opol. 1961 nr 22, 31, 46, 147, 165, 183, 187, 193, 207, 216, 223, 228, 235, 242, 252, 254, 258, 263, 269, 289, 295, 300 s.3.

Tworzenie pozycji syntetycznych ma duże znaczenie ekonomiczne, gdyż umożliwia skupienie maksimum informacji na minimum miejsca.

4. Schemat układu systematycznego

Wszelkie poznanie naukowe przechodzi, jak wiadomo, w naturalnym biegu rzeczy przez trzy zasadnicze fazy rozwojowe, mianowicie: 1. przez fazę o b s e r w a c j i faktów, 2. przez fazę a b s t r a k c j i i f o r m a l i z a c j i, 3. przez fazę k o n f r o n t a c j i z faktami doświadczalnymi, umożliwiającą wyeliminowanie błędów i dokonanie niezbędnych korektur. Bibliografia 1960 cz.1 była dla ustalonego na Konferencji Bibliograficznej Ziem Zachodnich⁹⁾ ramowego schematu klasyfikacyjnego trzecią z wymienionych faz; była jego "próbą" w myśl klasycznego sformułowania Engelsa: The proof of the pudding is in the eating.

W fazie zastosowania praktycznego ujawniły się liczne braki schematu, co pociągnęło za sobą w konsekwencji konieczność przeprowadzenia szeregu zmian w bibliografii 1960 cz.2. Zreferujemy je w kolejności działów podstawowych.

⁹⁾ Zorganizowanej w Poznaniu 17 XI 1960 r. Por. J.K.: Konferencja Bibliograficzna Ziem Zachodnich w Poznaniu. - "Przegląd Zachodni" R.16:1960 nr 6 s.433-434.

I. Zagadnienia ogólne

Bez zmian.

II. Środowisko geograficzne.

Poza małą zmianą natury terminologicznej w II 3 (w bibliografii 1960 cz.1: Meteorologia. Klimatologia. Hydrologia; w bibliografii 1960 cz.2: Hydrologia, Meteorologia) dokonano komasacji poddziałów II 4 (Geografia) i II 6 (Krajoznawstwo. Turystyka) mając na względzie: brak materiału kwalifikującego się do II 4, krzyżowanie się wskazanych poddziałów ze sobą i przede wszystkim, postulat logicznej współrzędności poddziałów jednego i tego samego stopnia (gatunków jednego i tego samego rodzaju).

III. Ludność, IV. Historia, V. Etnografia

Bez zmian.

VI. Zagadnienia gospodarcze

Poddział VI 3 (Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Budownictwo) podzielono, mając na celu uzyskanie klas przedmiotów bardziej jednolitych, na dwa poddziały drugiego stopnia: VI 3a (Planowanie przestrzenne. Urbanistyka) i VI 3b (Budownictwo). Poddział VI 4 (Przemysł. Rzemiosło) podzielono na poddziały drugiego stopnia według używanej powszechnie¹⁰⁾ klasyfikacji Głównego Urzędu Statystycznego:

VI.4. Przemysł. Rzemiosło

- a. Zagadnienia ogólne
- b. Górnictwo
- c. Hutnictwo
- d. Przemysł energetyczny
- e. Przemysł budowy maszyn i metalowy
- f. Przemysł chemiczny
- g. Przemysł materiałów budowlanych
- h. Przemysł spożywczy
- i. Inne gałęzie przemysłu
- j. Rzemiosło

¹⁰⁾ W rocznikach statystycznych, Roczniku Politycznym i Gospodarczym itp.

Z innych zmian wymienić należy: włączanie do poddziału VI 6 (Handel. Spółdzielczość) żywienia zbiorowego, zmianę tytułu poddziału VI 8 (w bibliografii 1960 cz.1: Komunikacja. Transport. Łączność; w bibliografii 1960 cz.2: Transport i łączność) i wydzielenie jako poddziału VI 11 gospodarki mieszkaniowej.

VII. Zagadnienia społeczne i polityczne

Z piętnastu działów ustalonego na Konferencji Bibliograficznej Ziem Zachodnich ramowego schematu klasyfikacyjnego najmniej udanym i budzącym najwięcej wątpliwości był dział VII, przedstawiający się, jak następuje:

VII. Zagadnienia społeczne i polityczne

1. Prace ogólne
2. Organizacje polityczne i społeczne
 - a) PZPR
 - b) Stronnictwa polityczne
 - c) Organizacje społeczne i młodzieżowe
3. Uroczystości i obchody
4. Praca. Związki zawodowe. Zagadnienia socjalne
5. Problemy integracyjne
6. Problemy narodowościowe
7. Rewizjonizm niemiecki.

Jak łatwo zauważyć, wskazana próba teoretycznej klasyfikacji zjawisk życia społecznego i politycznego nie wytrzymała krytyki i wymagała gruntownej rewizji. Przykładając do niej miarę wymogów logiczno-metodycznych określić ją trzeba¹¹⁾ jako w y l i c z e n i e, ignorujące: fundamentalne zasady klasyfikacji i strukturę wycinka rzeczywistości objętego formalnie podziałem. Czy błędy te udało się przezwyciężyć w bibliografii 1960 cz.2, trudno wyrokować autorowi niniejszego artykułu. Decyzję w tej mierze zostawiamy czytelnikowi, wstrzymując się od wszelkich komentarzy i poprzestając na przedstawieniu nowej postaci działu VII:

¹¹⁾ Dziś już w aspekcie historycznym, gdyż zmiany zaproponowane przez Pracownię Bibliograficzną Biblioteki Śląskiej zostały zaakceptowane przez Instytut Bibliograficzny i uwzględnione w nowym schemacie, przedstawionym na konferencji roboczej poświęconej bieżącej bibliografii regionalnej ziem zachodnich i północnych, zorganizowanej w Warszawie 30 III 1963 r.

VII. Zagadnienia społeczne i polityczne

1. Zagadnienia społeczne

a. Zagadnienia ogólne

b. Praca. Związki zawodowe. Zabezpieczenie społeczne

1) Praca

2) Związki zawodowe

3) Zabezpieczenie społeczne

c. Problemy integracyjne

d. Problemy narodowościowe

e. Patologia społeczna

2. Partie polityczne. Organizacje społeczne i młodzieżowe

a. Partie polityczne

1) Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

2) Zjednoczone Stronnictwo Ludowe

3) Stronnictwo Demokratyczne

b. Organizacje społeczne

c. Organizacje młodzieżowe

3. Uroczystości i obchody

VIII. Zagadnienia prawno-administracyjne

Dział VIII podzielono na dwa poddziały pierwszego stopnia:

VIII 1 (Sądownictwo. Bezpieczeństwo publiczne) i VIII 2 (Rady narodowe).

IX. Służba zdrowia. Lecznictwo

Dział IX podzielono na dwa poddziały pierwszego stopnia: IX 1

(Służba zdrowia) i IX 2 (Lecznictwo). Zmianie uległ także tytuł działu (w bibliografii 1960 cz.1: Służba zdrowia. Lecznictwo; w bibliografii 1960 cz.2: Ochrona zdrowia).

X. Kultura. Nauka. Oświata

Dział X uległ w bibliografii 1960 cz.2 tak poważnej rozbudowie, że bardziej celowe i słusze (bo bardziej przejrzyste, choć może mniej ekonomiczne) wydaje się przedstawienie starej i nowej postaci działu, niż referowanie wszystkich zmian merytorycznych i formalnych.

X. Kultura. Nauka. Oświata (bibliografia 1960 cz.1)

1. Zagadnienia ogólne. Dzieje kultury
2. Nauka. Szkolnictwo wyższe. Organizacje naukowe
3. Szkolnictwo średnie i podstawowe
4. Szkolnictwo zawodowe. Kursy kształcące
5. Praca kulturalno-oświatowa
6. Muzea i wystawy
7. Radio i telewizja
8. Kultura fizyczna. Sport

X. Kultura. Nauka. Oświata (bibliografia 1960 cz.2)

1. Kultura. Oświata
 - a. Zagadnienia ogólne
 - b. Życie kulturalne
 - c. Towarzystwa regionalne
 - d. Historia kultury i oświaty
2. Nauka. Szkolnictwo wyższe. Instytuty, towarzystwa, organizacje i placówki naukowe
 - a. Nauka w Polsce Ludowej
 - b. Szkolnictwo wyższe
 - c. Instytuty naukowo-badawcze. Towarzystwa, organizacje i placówki naukowe
 - d. Historia nauki
3. Szkolnictwo średnie i podstawowe
 - a. Szkolnictwo w Polsce Ludowej
 - b. Historia szkolnictwa
4. Szkolnictwo zawodowe. Kursy kształcące
5. Oświata dorosłych.
6. Praca kulturalno-oświatowa
 - a. Zagadnienia ogólne
 - b. Domy kultury. Kluby. Świetlice
 - c. Amatorski ruch artystyczny
7. Muzea i wystawy
8. Radio i telewizja
9. Kultura fizyczna. Sport

XI. Językoznawstwo

bez zmian.

XII. Literatura piękna

W dziale XII wydzielono poddział XII 1 zagadnienia ogólne, w związku z czym teksty przesunęły się na drugie miejsce (XII 2), a historia i krytyka literatury na miejsce trzecie (XII 3).

XIII. Sztuka

Poza małą zmianą natury terminologicznej w XIII 2 (w bibliografii 1960 cz.1: Malarstwo. Rzeźba. Grafika. Plastyka; w bibliografii 1960 cz.2: Plastyka) przedstawiono kolejność poddziałów XIII 2-5 i podzielono poddział XIII 2 (w bibliografii 1960 cz.1: XIII 3) na dwa poddziały drugiego stopnia:

XIII. Sztuka

1. Zagadnienia ogólne
2. Architektura. Zabytki architektury
 - a. Architektura
 - b. Zabytki architektury
3. Plastyka
4. Muzyka
5. Teatr
6. Film. Kino
7. Fotografika
8. Zespoły pieśni i tańca.

XIV. Zagadnienia wyznaniowe

Bez zmian.

XV. Biblioteki. Archiwa. Sprawy książki i czytelnictwa.

W dziale XV przedstawiono kolejność poddziałów umieszczając na pierwszym miejscu ruch wydawniczy i księgarstwo, na drugim: biblioteki i czytelnictwo, na trzecim: historię książki i czasopiśmiennictwo, na czwartym: archiwa. Zmianie uległ także tytuł działu (w bibliografii 1960 cz.1: Biblioteki. Archiwa. Sprawy książki i czytelnictwa; w bibliografii 1960 cz.2: Książka i czytelnictwo. Biblioteki. Archiwa).

Poza rewizją działów już istniejących dokonano istotnej zmiany, polegającej na zwiększeniu ilości działów podstawowych z piętnastu do szesnastu przez utworzenie nowego działu, mającego zawierać materiały dotyczące wojskowości. Dział ten umieszczono między zagadnieniami prawno-administracyjnymi a o-

ochroną zdrowia, w związku z czym uległa zmianie numeracja działów od IX (Ochrona zdrowia) do XV (Książka i czytelnictwo. Biblioteki. Archiwa).

Zreasumujmy. W trakcie pracy nad bibliografią bieżącą Śląska za rok 1960 ujawniły się liczne braki schematu, co pociągnęło za sobą w konsekwencji konieczność przeprowadzenia szeregu zmian merytorycznych i formalnych, dających się sprowadzić (ze względu na zamiar) do czterech zasadniczych grup: 1. zmiany mające na celu usunięcie błędów logiczno-metodycznych, 2. zmiany mające na celu utworzenie klas przedmiotów bardziej jednolitych, 3. zmiany mające na celu zwiększenie ilości działów podstawowych, 4. zmiany mające na celu dostosowanie tytułów działów i poddziałów do aktualnej terminologii urzędowej. Tyle na temat schematu klasyfikacyjnego.

5. Redagowanie bibliografii

Z ciekawszych problemów związanych z redagowaniem bibliografii bieżącej Śląska wymienić należy: 1. tworzenie pozycji zbiorowych, 2. stosowanie opisów wielokrotnych i odsyłaczy.

1. Tworzenie pozycji zbiorowych ma na celu skupienie w jednym miejscu, w obrębie danego działu lub poddziału, artykułów na ten sam temat, przy czym tematem może być: 1. to, co jednostkowe (osoba, instytucja, zjazd, zdarzenie itp.) lub 2. to, co ogólne (nauka, przemysł, służba zdrowia itp.); zlokalizowane w danym mieście, powiecie lub województwie (nauka we Wrocławiu, przemysł w pow. wałbrzyskim, służba zdrowia w woj. katowickim itp.). Weźmy kilka przykładów z bibliografii 1960 cz.2:

Przykład 4

1209. FRYDECKI Andrzej: Wrocław po wiosennej akcji porządkowania. - Archit. 1960 nr 9 s.349-351, ilustr., pl., Rés., Sum; Zsf. s.2-3 okł. - Król Eugeniusz: Porządkowanie Wrocławia. (Zasady i metody organizacyjne). - Miasto R.11:1960 nr 9 s.23-26, ilustr.

Przykład 5

2307. KUSZEWSKI M[arek]: Towarzystwo optymistów. - Gaz.rob. 1960 nr 264 s.5. - Lesiewski Andrzej: Pokonanie wątpliwości. (Z działalności Towarzystwa Klubów Robotniczych i Chłopskich). Now. jel.-górs. R.3:1960 nr 42 s.5. - Wilczek Wiesław: W imieniu uchwały 941. - Odra R.3:1960 nr 42 s.1,7. - Kalicki-Pogoda Stefan: Pochwała inicjatywy. - Tamże nr 51 s.3.

Towarzystwo Klubów Robotniczych i Chłopskich w pow. jelenio-górskim.

Przykład 6

2514. J.M.: Z konkursu na projekt dworca kolejowego w Katowicach. - Archit. 1960 nr 4 s.137-140, ilustr., pl., rys., Rés., Sum., Zsf. s.2-3 okł. - Jankowski Stanisław: Dworzec kolejowy w Katowicach. Projekt tygodnia nr 95. - Stolica R.15:1960 nr 39 s.8, ilustr., pl., portr.

Przykład 7

2607. [DZIEDUSZYCKI Wojciech] h.i.: Przeważnie o teatrach i fasadach. - Życie liter. R.10:1960 nr 19 s.3. - Tenże H.I.: Ku glarze i dowcipnisie. - Tamże nr 43 s.2. - Schnoering Kurt: Die Theater im heutigen Breslau. - Deutsch-polnische H-e Jg.3:1960 H.4 s.230-232. - Szczawiński Józef: Wielka szansa wrocławskiego teatru. - Kierunki R.5:1960 nr 26 s.10. - Falkowski Zygmunt Sprawy wrocławskiej Melpomeny. - Tamże nr 31 s.10.

Życie teatralne Wrocławia.

Jest rzeczą jasną, że w pozycji zbiorowej można skupić wszystkie i tylko takie artykuły, które mają i d e n t y c z n y zapis indeksowy. Nie można łączyć, dla przykładu, artykułu na temat bhp w zakładzie przemysłowym x z artykułem na temat działalności rady robotniczej w tymże zakładzie. Jeszcze dwa przykłady z bibliografii 1960 cz.2:

Przykład 8

1336. GŁOWACKI Wiesław: Z huty "Kościuszko": Gimnastyka; Odpowiedzialność i współzawodnictwo. - Życie gosp. R.15:1960 nr 19 s.3,6 ilustr., nr 20 s.3, ilustr. - Tenże: Zdecentralizowana huta. - Życie Warsz. 1960 nr 115 s.3.

Współzawodnictwo, wydajność i organizacja pracy w hucie "Kość-
ciuszko".

Zapis indeksowy: Chorzów - hutnictwo 1336
 Hutnictwo - praca 1336
 Praca 1336
 Huta "Kościuszko", Chorzów 1336

Przykład 9

1350. PIASTOWSKI Jerzy: Kawał roboty.-Rada rob. R.4:1960
nr 2 s.3, ilustr.

Rada Robotnicza huty "Kościuszko".

Zapis indeksowy: Chorzów - hutnictwo 1350
 Hutnictwo - zarządzanie 1350
 Rady robotnicze 1350
 Huta "Kościuszko", Chorzów 1350

Zagadnieniem zasługującym na uwagę i kilka refleksji jest
szeregowanie opisów wewnątrz grup. W bibliografii bieżącej Ślą-
ska zastosowano i stosuje się nadal szeregowanie alfabetyczne,
nie realizując jednak zasady konsekwentnie, gdyż w pewnych wy-
padkach bardziej celowe i słuszne wydaje się szeregowanie lo-
giczne i chronologiczne.

Układ logiczny zastosowano tam, gdzie dominujące znaczenie
jednej lub kilku pozycji w danej grupie nie ulegało żadnej wą-
pliwości (przykład 10). Układ chronologiczny (według numerów)
zastosowano przy skupianiu artykułów z jednego i tego samego
czasopisma (przykład 11 i przykłady 5 i 7).

Przykład 10

2086. MAZUR Józef: O pracach Zakładu Niskich Temperatur In-
stytutu Fizyki PAN we Wrocławiu. - Post. Fiz. T.11:1960 z.4
s.349-354. - Ingarden Roman Stanisław: O pracach Pracowni Teo-
retycznej Zakładu Niskich Temperatur I.F. - Tamże z.4 s.355-
362, bibliogr. poz.15. - Lipska D[anuta]: Nowe badania fizyków
tylko we Wrocławiu. - Gaz. rob. 1960 nr 87 s.3.

Przykład 11

1089. ZIĘTEK Jerzy: Drugi zryw ludu śląskiego. - Dz. zach. 1960 nr 192 s.3. - Dubiel Paweł: W 40 rocznicę II Powstania Śląskiego: Pod patronatem "Sipo" ...; Przeciw bojówkarzom niemieckim; Boje o Ziemię Śląską; Mimo wszystko - zwycięskie. - Tamże nr 193-195 s.3-4, nr 196 s.3.

Niezwykle ważną czynnością, związaną z tworzeniem pozycji zbiorowych, jest s e l e k c j a, którą można by nazwać (mając na uwadze fakt, że jej przedmiotem są dokumenty już wyselekcjonowane) selekcją "wtórną" lub selekcją "2 stopnia". Zada nie selekcji wtórnej da się sformułować, jak następuje: wydzie lić z grup artykułów na ten sam temat pozycje mniej ważne w ce lu dokonania na nich zabiegu redukcji¹²⁾. Wydzielenie pozycji mniej ważnych możliwe jest tam, gdzie między elementami danej klasy zachodzi stosunek nadrzędności lub równoważności; uszcze gólniając na interesujące nas zjawiska: 1. Jeżeli jedna lub kilka pozycji w danej grupie ma zakodowane (w symbolach takie- go czy innego języka narodowego) w s z y s t k i e informa- cje, zmagazynowane w pozycjach pozostałych i jeszcze (jako ad- ditum) wiele innych, lub 2. jeżeli wszystkie pozycje w danej grupie mają zakodowane mniej więcej te same i takie same infor macje. Zilustrujmy to konkretnym przykładem z 1961 r.:

Przykład 12

Przed utworzeniem pozycji zbiorowej i dokonaniem zabiegu re dukcji (numery fingowane):

2223. [FORTIETH] 40th anniversary of the Third Silesian Uprising. - Rev. Pol. Acad. Sc. Vol.6:1961 nr 4 s.92-93.

2224. J.K.: Sesja naukowa w Katowicach poświęcona III pow- staniu śląskiemu. - Prz. zach. R.17:1961 nr 3 s.235.

¹²⁾

Zabieg redukcji polega na sprowadzeniu pełnego opisu bi- bliograficznego do cytaty wydawniczej i opisu zewnętrzne- go (bez dodatków graficznych). Taki "zredukowany" opis umieszcza się w adnotacji po formułce "Także". Co do samej zasady: pomijanie pozycji mniej ważnych, które jednak prze szły przez gęste sito selekcji pierwotnej, nie wydaje się mi słuszne, podobnie, zresztą, jak umieszczanie ich peł- nych opisów. Zabieg redukcji jest tutaj przysłowiowym "zło tym środkiem".

2225. ŁOSSOWSKI Piotr, STAWECKI Piotr: Sesja naukowa z okazji 40 rocznicy III powstania śląskiego. - Wojsk. Prz. hist. R.6:1961 nr 4 s.428-431.

2226. SZERER Barbara: Sesja naukowa w Katowicach z okazji 40-lecia powstań śląskich. - Z Pola Walki R.4:1961 nr 4 s.505-512.

Po utworzeniu pozycji zbiorowej i dokonaniu zabiegu redukcji:

223. ŁOSSOWSKI Piotr, STAWECKI Piotr: Sesja naukowa z okazji 40 rocznicy III powstania śląskiego. - Wojsk. Prz. hist. R.6:1961 nr 4 s.428-431. - Szerer Barbara: Sesja naukowa w Katowicach z okazji 40-lecia powstań śląskich. - Z Pola Walki R.4:1961 nr 4 s.505-512.

Także: Prz. zach. R.17:1961 nr 3 s.235; Rev. Pol. Acad. Sc. Vol. 6:1961 nr 4 s.92-93.

Sesja naukowa zorganizowana z okazji 40 rocznicy powstań śląskich przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach i Zakład Historii Śląska Instytutu Historii PAN we Wrocławiu, przy współudziale Instytutu Śląskiego w Opolu.

Jak już zaznaczyłem, selekcja 2 stopnia jest czynnością nie zwykle ważną, gdyż dzięki niej bibliografia zyskuje na klarowności, pojemności i elegancji formalnej.

Żeby wyczerpać nasze uwagi dotyczące skupienia artykułów na ten sam temat, zaznaczymy, że nie jest wskazane tworzenie zbyt dużej liczby pozycji zbiorowych. Jeżeli ilość opisów przekracza liczbę 10 (granica orientacyjna), należy je skupić pod wspólnym nagłówkiem przedmiotowym i umieścić na końcu danego działu lub poddziału. Jeszcze tytuły nagłówków z bibliografii 1960 cz.2: Powstania śląskie, Kombinat paliwowo - energetyczny w Turoszowie, Terenowa Obrona Przeciwlotnicza, Szkoły Tysiąclecia, Polskie Gimnazjum w Bytomiu, Związek Śląskich Kół Śpiewaczych, Śląski Okręgowy Związek Piłki Nożnej, III Zjazd Pisarzy Ziem Zachodnich we Wrocławiu, I Festiwal Teatrów Śląska i Opolszczyzny we Wrocławiu, Biblioteka Śląska w Katowicach.

2. Stosowanie opisów wielokrotnych i odsyłaczy jest jednym z trudniejszych problemów redakcyjnych. Jak wiadomo, w bibliografiach o układzie działowym lub systematycznym duży procent opisów wymaga kilku przydziałów rzeczowych; w konsekwencji jedna i ta sama pozycja w jednym i tym samym tomie musi być umieszczona k i l k a k r o t n i e. Jest rzeczą jasną, że dosłowna realizacja zadania, przez mechaniczne powielanie opisów, byłaby nonsensem. Pozostaje wtórne i dalsze z kolei umieszczenie danej pozycji w postaci: 1. wielokrotnego opisu skróconego lub 2. odsyłacza, czyli informacji o stosunkowo prostej strukturze śladu. Tak jedna, jak druga ma swe zalety i wady. Forma opisu skróconego zawiera większy ładunek informacyjny, jest jednak nieoszczędna i zmniejsza poważnie zwartość bibliografii. Forma odsyłaczowa zawiera mniejszy ładunek informacyjny, jest jednak niezwykle ekonomiczna i zwiększa wydatnie nie tylko zwartość, lecz także przejrzystość zrzębu głównego. Wyższość drugiej ze wskazanych form wydaje się nie ulegać wątpliwości¹³⁾. Nie trzeba więc, jak sądzę, uzasadniać faktu, że w bibliografii bieżącej Śląska przyjęto jako zasadę dyrektywę o brzmieniu następującym: opisy skrócone stosować tylko tam, gdzie zachodzi konieczność, we wszystkich innych wypadkach stosować odsyłacze cyfrowe. Zaznaczmy, że w celu zwiększenia ładunku informacyjnego formy odsyłaczowej umieszcza się przed grupami numerów pozycji tytuł danego działu lub poddziału, a mówiąc dokładniej: temat, przy którym nazwa "wyjściowa" (nazwa, od której robi się odsyłacz) jest określnikiem. "Podstawową bowiem zasadą przy sporządzaniu odsyłaczy powinna być przejrzystość informacji, aby czytelnik był ogólnie zorientowany, co może znaleźć w pozycjach lub działach, do których go się odsyła"¹⁴⁾. Żeby zilustrować przedstawione powyżej założenia teoretyczne, przepiszymy fragment bibliografii 1960 cz.2 (dział VII 1 b 1: Praca):

¹³⁾ Weryfikacja tego zdania nie nastręcza trudności. Pomijając wszystkie inne sposoby: ponieważ w bibliografii 1960 cz.1 zastosowano eksperymentalnie w y ł ą c z n i e opisy skrócone, a w bibliografii 1960 cz.2 realizowano konsekwentnie sformułowaną powyżej zasadę "tylko tam, gdzie zachodzi konieczność", wystarczy dokonać komparatystycznej analizy obu części bibliografii za rok 1960.

¹⁴⁾ Henryk Sawoniak: Układ bibliografii. Redagowanie bibliografii. W: Metodyka bibliograficzna. op.cit. s.200.

Praca: górn. = poz.1272, 1277-8, 1282-3, 1290, 1292, 1295, 1302, 1307, 1311, 1317, 1321, 1330, 1605, 1618, 2100-6; hutn. = poz.1334, 1336-7, 1346, 1348, 2100-6; przem. = poz.1253, 1262, 1265-6, 1606; przem. budowy maszyn i metal. = poz. 1383, 1387, 1619; przem. chem. = poz.1404; przem. drzewny = poz.1441; przem. energ. = poz.1355; przem. papiern. = poz.1435; przem. spoż. = poz.1427; przem. włókien. = poz.1617.

6. Indeks przedmiotowy

Znaczenie indeksu przedmiotowego dla bibliografii o układzie systematycznym jest tak duże, jego funkcja tak istotna, że umieszczenie interesującego nas spisu pomocniczego w bibliografii bieżącej Śląska wydaje się faktem naturalnym i nie wymagającym komentarzy. Możemy zatem przejść od razu do meritum sprawy.

Jak cała cz.1 bibliografii za rok 1960, tak i zamieszczony w niej indeks przedmiotowy był wytworem eksperymentu: instrumentem, mającym wykazać w konfrontacji z faktami doświadczalnymi swe zalety i wady. Wyciągając naukę z lekcji praktyki i patrząc na interesujący nas skorowidz z perspektywy czasu, określić go musimy jako próbę in genere et in partibus chybną: dzieło zdecydowanie nieudane¹⁵⁾, grzeszące niemal obsesjonalną drobiazgowością wyrażającą się w wyborze tematów czysto przedmiotowych (o bogatej treści, lecz wąskim zakresie), w ilości określników (do trzech włącznie) i w umieszczaniu określników jednostkowych przy tematach topograficznych.

W bibliografii 1960 cz.2 indeks przedmiotowy uległ zasadniczej zmianie przez przyjęcie czterech dyrektyw o brzmieniu następującym: 1. wybierać wyłącznie tematy klasowe i, w razie potrzeby, tematy jednostkowe (nazwy ważniejszych osób i instytucji), 2. za dopuszczalne maksimum ilości określników uznać liczbę 1, 3. nie umieszczać przy tematach topograficznych okre

¹⁵⁾ Za które całkowitą odpowiedzialność ponosi autor niniejszego artykułu.

ślników jednostkowych, 4. wybierać wyłącznie określniki ogólne, gwarantujące utworzenie przy tematach ogólnych i topograficznych większych i zwartych grup drugiego rzędu (klas przedmiotów o dostatecznie szerokim zakresie). Weźmy kilka przykładów z bibliografii 1960 cz.2 i zilustrujmy nimi wskazane powyżej założenia teoretyczne:

Przykład 13

Pozycja bibliograficzna z działu IV 6 b (Historia 1742-1918 r.):

992. POPIOŁEK Kazimierz: Górnośląski przemysł górniczo-hutniczy u progu imperializmu. W: VIII Powszechny Zjazd Historyków Polskich w Krakowie 14-17 września 1958. Sek.6: Historia gospodarcza Polski. Warszawa 1960 s.397-409.

Zapis indeksowy: Śląsk Górny - historia¹⁶⁾ 992
Historia 992
Górnictwo - historia 992
Hutnictwo - historia 992

Przykład 14

Pozycja bibliograficzna z działu X 1 (Służba zdrowia):

1873. SZWED Anna: Prezent na Barburkę. - Służba Zdr. R.12: 1960 nr 49 s.1,5 ilustr.

Górnicza służba zdrowia w okręgu bytomskim.

Zapis indeksowy: Bytom, okręg - służba zdrowia 1873
Służba zdrowia 1873
Górnictwo - służba zdrowia 1873

Przykład 15

Pozycja bibliograficzna z działu XI 2 c (Instytuty naukowo-badawcze. Towarzystwa, organizacje i placówki naukowe):

2066. MROWIEC Alfons: Śląski Instytut Naukowy w Katowicach. Ann. Siles. T.1:1960 z.2 s.239-242.

¹⁶⁾ Wybór określnika przy temacie topograficznym determinuje przydział do danego działu, a zatem: Śląsk Górny - historia, a nie: Śląsk Górny - górnictwo. Podobnie w przykładzie drugim: Bytom, okręg - służba zdrowia, a nie: Bytom, okręg - górnictwo.

Zapis indeksowy:

Katowice - nauka 2066

Nauka - instytuty 2066

Śląski Instytut Naukowy, Katowice 2066

Przykład 16

Pozycja bibliograficzna z działu VI 4 c (Hutnictwo):

1337. HALIK Stanisław: Trudności przy likwidacji wadliwych metod pracy w Hucie im. F. Dzierżyńskiego. - Ochr. Zdr. Hutn. 1960 nr 3/4 s.16-18.

Zapis indeksowy:

Dąbrowa Górnicza - hutnictwo

1337

Hutnictwo - praca 1337

Praca 1337

Huta im. F. Dzierżyńskiego, Dąbrowa Górnicza 1337

Jeszcze dwie pozycje indeksowe z bibliografii 1960 cz.2:

Kamienna Góra 792; hist. 792-3; kult.295; socjogr. 76; okręg: demogr.1484; geol.651; kult.2297; roln.1484; socjogr. 1484.

Przemysł spożywczy 1416-20, 1422, 1424-6, 1428-9, 1421-2, 1533; hist.915, 964, 1121; inwest.1421, 1423, 1430, 1433; praca 1427.

Z ciekawszych problemów, na jakie natrafiono w trakcie pracy nad indeksem przedmiotowym, wymienić należy: 1. zagadnienie ustalenia wzajemnego stosunku pojęć, 2. zagadnienie wyboru tematów topograficznych.

1. Zagadnienie ustalenia wzajemnego stosunku pojęć nasunęło się w związku z czwartą z wymienionych powyżej dyrektyw, normującą zasady wyboru określników przy tematach ogólnych i topograficznych. Mając, dla przykładu, artykuł na temat przestępczości nieletnich w Jeleniej Górze trzeba było uświadomić sobie stosunek pojęcia "przestępczość nieletnich" do pojęcia "socjografia" z uwzględnieniem w s z y s t k i c h stopni pośrednich, czyli (co na jedno wychodzi) dać klasyfikację danego wycinka rzeczywistości, wolną od błędu skakania:

Socjografia -

Patologia społeczna -

Przestępczość -

Przestępczość nieletnich

Jeżeli sprecyzujemy teraz bliżej pojęcie "dostatecznie szerokiego zakresu" jako spełniającego warunek niezbędny i wystarczający utworzenia przy tematach ogólnych i topograficznych większych grup drugiego rzędu, to jasne się stanie, że wybranym określnikiem mogła być wyłącznie nazwa "socjografia", jako jedyna z czterech wskazanych, odpowiadająca podanej definicji. Przy zamianie określnika na temat ogólny następuje, naturalnie, zwężenie zakresu: uszczególnienie nazwy "socjografia" na nazwę "patologia społeczna", pokrywająca się z tytułem poddziału i nazwą "przestępczość nieletnich", pokrywająca się z adnotacją i oddającą już zupełnie dokładnie zawartość treściową artykułu:

Przykład 17

Pozycja bibliograficzna z działu VII 1 e (Patologia społeczna):

1655. KACPRZAK Jacek: Polowanie na "jelenia". - Now. jel. - górs. R.3:1960 nr 11 s.4, ilustr.

Przestępczość nieletnich w Jeleniej Górze.

Zapis indeksowy:

Jelenia Góra - socjografia 1655

Patologia społeczna 1655

Przestępczość nieletnich 1655

Socjografia zob. też Patologia społeczna

2. Zagadnienie wyboru tematów topograficznych, na pozór banalne i nie zasługujące na uwagę, staje się interesującym i już nie banalnym problemem z chwilą przejścia od rozważań czysto teoretycznych do praktycznej realizacji zadania. Bibliografia bieżąca Śląska jest, jak wiadomo, bibliografią regionalną p r z e d m i o t o w ą, rejestrującą dokumenty związane ze Śląskiem ze względu na ich cechy treściowe (inaczej: dokumenty, których p r z e d m i o t e m jest interesujący nas region in genere lub in parte). W zapisie indeksowym każdej pozycji bibliograficznej musi zatem figurować (conditio sine qua non) temat topograficzny: bez określnika, jeżeli dokument kwalifikuje się do działu I 3 (Opracowania ogólne dotyczące całości regionu) względnie I 4 (Poszczególne okręgi i miejscowości),

lub z określnikiem, jeżeli dokument kwalifikuje się do któregokolwiek z działów pozostałych. Tematem o maksymalnym zakresie jest nazwa "Śląsk"; tematami o minimalnym zakresie są nazwy osiedli i gromad. Trudności, na jakie natrafiono przy wyborze tematów topograficznych, dotyczą nazw o szerszym zakresie, a dają się sprowadzić do czterech zasadniczych grup: 1. trudności wynikające z wieloznaczności pojęć fundamentalnych, 2. trudności wynikające z niezgodności podziału historycznego z podziałem administracyjnym, 3. trudności wynikające z faktu istnienia jednostek topograficznych nadrzędnych względem terytorium Śląska lub krzyżujących się z nim, 4. trudności wynikające z nieodpowiedzialnego posługiwania się nazwami topograficznymi, a nierzadko z ignorancji autorów.

2.1. Zacząć trzeba od stwierdzenia faktu, że fundamentalne dla interesującej nas bibliografii pojęcie Śląska nie jest ściśle określone pod względem zakresu i treści, że zmienia swe znaczenie wraz ze zmianą wyznaczników: geograficznych, geologicznych, etnograficznych, historycznych, politycznych, gospodarczych i administracyjnych, że wreszcie nawet jako pojęcie geograficzne, historyczne czy gospodarcze wykazuje dużą płynność granic i niepokojącą wieloznaczność. "Geograficzno-gospodarcze określenie regionu śląskiego nastrocza tak dużo trudności, że aż rodzi wątpliwość, czy można w ogóle o takim regionie mówić. Nie mają tutaj gotowych, ostatecznie sprecyzowanych pojęć ani geografowie fizyczni, ani tym bardziej geografowie ekonomiczni, którzy muszą przecież śledzić w przestrzeni zjawiska gospodarcze i społeczne podlegające o wiele większej i szybszej fluktuacji, aniżeli przyrodnicze środowisko geograficzne"¹⁷⁾.

Podkreślając wieloznaczność interesującego nas pojęcia i cytując charakterystyczną wypowiedź J. Kokota nie chciałem sugerować rezygnacji z posługiwania się nazwą "Śląsk", jakkolwiek nie ulega wątpliwości, że mamy tu do czynienia z typową nazwą

¹⁷⁾ Józef Kokot: Przebudowa gospodarcza Śląska. W: Górny Śląsk. Prace i materiały geograficzne pod red. Antoniego Wrzoska. Kraków 1955 s.384.

języka potocznego, której nie odpowiada na zasadzie jedno- jednoznaczności przyporządkowania¹⁸⁾ żaden (tutaj: jeden, ten sam i taki sam) desygnat. "Mimo wszystko istnieje "communis opinio" uczonych (historyków, geografów i ekonomistów, nie mówiąc o etnografii i lingwistyce) oraz szerokich kół społeczeństwa, że "Śląsk" to nie pojęcie umowne (pokrywające ewentualnie ignorancję), lecz społeczny i przyrodniczy konkret"¹⁹⁾. Podkreślając wieloznaczność pojęcia miałem jedynie na celu: pokazanie problemu i uzasadnienie maksymalnej (przynajmniej w intencji) ostrożności, z jaką posługiwano się interesującą nas nazwą w indeksie przedmiotowym bibliografii 1960 cz.2 (zasada: "tylko tam, gdzie zachodzi konieczność"). Weźmy kilka przykładów:

Przykład 18

Pozycja bibliograficzna z działu I 1 (Bibliografie):

465. LOETZSCH Diemut, POPIOŁEK Kazimierz: Schlesische Bibliographie für die Jahre 1958 und 1959. - Jb. f. Gesch.d. d. d. SSR u. d. volksdemokr. Länder Europas Bd.4:1960 s.506-518.

Zapis indeksowy: Śląsk - bibliografia 465
Bibliografie 465

Przykład 19

Pozycja bibliograficzna z działu IV 5 a (Historia do 1742r.):

844. BASIŃSKI Euzebiusz: Na piastowskim szlaku.

Warszawa 1960. s.31-38: Śląsk w łączności z Polską.

Zapis indeksowy: Śląsk - historia 844
Historia 844

Przykład 20

Pozycja bibliograficzna z działu XI 1 d (Historia kultury i oświaty):

1959. GIEYSZTOR Aleksander: Kultura Śląska między IX a XIII wiekiem. Katowice 1960 Śląsk 8° ss.23, err. Śląski Instytut

¹⁸⁾ Przyporządkowanie takie jest zresztą w dziedzinie geograficznych nazw jednostkowych zjawiskiem rzadkim i przeważnie trzeba się tu zadowolić przyporządkowaniem jedno-wieloznacznym (w mniejszym lub większym stopniu).

¹⁹⁾ J. Kokot, op. cit., loc. cit., s.385.

Naukowy. Biblioteczka Wiedzy o Śląsku. Seria Historyczna. Nr 4.

Zapis indeksowy:

Śląsk - kultura 1959

Kultura - historia 1959

Nie ulega kwestii, że posłużenie się w zapisie indeksowym terminem "Śląsk" było we wskazanych przykładach całkowicie uzasadnione, celowe i słuszne (egzemplifikacja pozytywna zasady "tylko tam, gdzie zachodzi konieczność", egzemplifikację negatywną znajdzie czytelnik w przykładach 35-38). Jest rzeczą wątpliwą, czy podobne uzasadnienie udało się osiągnąć we wszystkich wypadkach (żeby nie szukać daleko: opisy przejęte).

Zanim sformułujemy *expressis verbis* problem, stanowiący przedmiot niniejszych uwag, przypomnijmy jeszcze, że wieloznaczność jest cechą charakterystyczną nie tylko terminu "Śląsk", lecz także (choć może w mniejszym stopniu) takich nazw, jak "Górny Śląsk", "Dolny Śląsk", "Śląsk Opolski" i "Śląsk Cieszyński". Weźmy jeszcze dwa przykłady z bibliografii 1960 cz.2:

Przykład 21

Pozycja bibliograficzna z działu II 2 (Geologia. Gleboznawstwo):

630. KSIĄŻEK Bronisław: Górnośląskie Zagłębie Węglowe. Przewodnik po wystawie geologicznej. Bytom 1960 8° ss.13, nlb.2, tab., tabl.4. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu.

Zapis indeksowy:

Śląsk Górny - geologia 630

Geologia 630

Przykład 22

Pozycja bibliograficzna z działu IV 7 a (Historia 1918-1945 r.):

1025. JURKIEWICZ Jarosław: Watykan a Polska w okresie międzywojennym 1918-1939. Wyd.2. Warszawa 1960.

s.36-51: Plebiscyt na Górnym Śląsku.

Zapis indeksowy:

Śląsk Górny - historia 1025

Historia 1025

Jak łatwo zauważyć, zakres terminu "Górny Śląsk" w przykładzie 1 różni się dość istotnie od zakresu tegoż terminu w przykładzie 2. W wypadku pierwszym mamy do czynienia z obszarem wyznaczonym przez występowanie węglonośnych warstw karbonu²⁰⁾, którego granice przebiegają na południu: wzdłuż doliny Wisły od okolic Krakowa po okolice położone na północ od Cieszyna, następnie wzdłuż granicy polsko-czechosłowackiej po okolice Raciborza; na zachodzie: od okolic Raciborza po okolice Tarnowskich Gór; na północy i na wschodzie: od okolic Tarnowskich Gór po Olkusz i od Olkusza po dolinę Wisły w okolicach Krakowa. Trzeba zaznaczyć, że Górnośląskie Zagłębie Węglowe nie zamyka się w granicach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W swej południowo-zachodniej części wciska się ono wąskim pasem między wygięty łuk Karpat a Sudety i wkracza na terytorium Czechosłowacji, gdzie tworzy tzw. rejon Ostrawsko-Karwiński. W wypadku drugim mamy do czynienia z obszarem Rejencji Opolskiej (Regierungsbezirk Oppeln) w granicach z 1913 r. z włączeniem części powiatu namysłowskiego i z wyłączeniem: Ziemi Hulczyńskiej (Hlučínsko), powiatu niemodlińskiego, grodkowskiego, nyskiego oraz części powiatu prudnickiego i raciborskiego²¹⁾. Jak widać z powyższych przykładów, interesująca nas nazwa charakteryzuje się wieloznacznością, gdyż ilość jej desygnatów przekracza liczbę 1²²⁾. Przykłady takie można by, naturalnie, mnożyć: "W zależności od tego, czy o Górnym Śląsku mówimy w związku z zagadnieniami gospodarczymi czy etnograficznymi, morfologicznymi czy geologicznymi, pojęcie Górny Śląsk przyjmuje znaczenie rozmaite"²³⁾. Jest rzeczą ważną, aby użytkownik bibliografii, korzystając z indeksu przedmiotowego, zdawał sobie sprawę z tego faktu.

20) Por. Stanisław Siedlecki: Zarys historii geologicznej Górnego Śląska. W: Górny Śląsk. Prace i materiały geograficzne op. cit. s.11-62.

21) Por. Karol Firich: Polskość Górnego Śląska według urzędowych źródeł pruskich a wyniki plebiscytu. Warszawa 1921 (tablica nr 1).

22) a, jak wiadomo, "jeżeli [...] ochrzczimy mianem desygnatu danej nazwy wszelki przedmiot, którego jest ona nazwą, który omia, logiki formalnej szelka nazwa jednostkowa ma jeden ty Wrocław 1961 s.20-21), z Kotarbiński: Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk. Wyd.2, przejr. Wrocław 1961 s.20-21).

23) S. Siedlecki, op. cit., loc. cit., s.13.

Możemy teraz przejść do meritum sprawy. Problem, na jaki natrafiono w trakcie pracy nad indeksem przedmiotowym bibliografii bieżącej Śląska, da się sformułować, jak następuje: czy wielość nazw własnych jednostek geograficznych i topograficznych (z wyjątkiem nazw miast, osiedli i gromad) sprowadzić do kilku pojęć fundamentalnych (wieloznacznych, jak wykazano) o szerszym zakresie, czy też zrezygnować z takiego uogólniania i pozostać przy tematach wyszczególniających (na ogół jednoznacznych), oddających zupełnie lub bardziej dokładnie zawartość treściową pozycji bibliograficznych. Żeby myśl swą wyrazić jaśniej (przykłady fingowane):

Koncepcja 1

Dolny Śląsk zob. Śląsk Dolny

Górny Śląsk zob. Śląsk Górny

Śląsk Dolny: geogr. 682, 687; geol. 599, 656; hist. 894, 922

Śląsk Górny: geogr. 677-8; geol. 603, 605, 613, 644

Śląsk Opolski: hist. 923-7

Wałbrzych: hist. 928; okręg: geogr. 683; geol. 645,

czy

Koncepcja 2

Dolny Śląsk zob. Śląsk Dolny

Górnośląskie Zagłębie Węglowe: geol. 644

Górny Śląsk zob. Śląsk Górny

Kotlina Raciborsko-Oświęcimska zob. Raciborsko - Oświęcimska
Kotlina

Księstwo Opolskie zob. Opolskie Księstwo

Księstwo Wrocławskie zob. Wrocławskie Księstwo

Nizina Śląska zob. Śląska Nizina

Opolska Rejencja: hist. 926-7

Opolskie Księstwo: hist. 924-5

Raciborsko-Oświęcimska Kotlina: geol. 613

Rejencja Opolska zob. Opolska Rejencja

Śląsk Dolny: geogr. 682; geol. 599; hist. 894; zob. też

Śląska Nizina, Wrocławskie Księstwo

Śląsk Górny: geogr.677; geol.603; zob. też Górnośląskie Zagłębie Węglowe, Raciborsko-Oświęcimska Kotlina, Śląska Wyżyna

Śląsk Opolski: hist.923; zob. też Opolska Rejencja, Opolskie Księstwo

Śląska Nizina: geogr.687; geol.656

Śląska Wyżyna: geogr.678; geol.605

Wałbrzych: hist.928; okręg: geogr.683; zob. też Wałbrzyskie Zagłębie

Wałbrzyskie Zagłębie: geol.645

Wrocławskie Księstwo: hist.922

Wyżyna Śląska zob. Śląska Wyżyna

Zagłębie Wałbrzyskie zob. Wałbrzyskie Zagłębie

Nie trzeba chyba uzasadniać wyższości koncepcji pierwszej nad koncepcją drugą, grzeszącą przesadną pedanterią i obsesjonalną drobiazgowością. W rezultacie ceną i tak problematycznej dokładności²⁴⁾ jest i o z p r o s z e n i e materiału, pociągające za sobą w konsekwencji konieczność szukania opracowań dotyczących tego samego mniej więcej regionu (terytorium) w kilku lub kilkunastu miejscach. Powtórzmy: wyższość koncepcji pierwszej nie ulega wątpliwości. W interesującym nas indeksie przyjęto zatem jako jedną z dyrektyw zasadę uogólniania: sprowadzania pojęć podrzędnych do pojęć nadrzędnych, charakteryzujących się wprawdzie u b o ż s z ą treścią (i, co za tym idzie, wieloznacznymi), lecz za t o s z e r s z y m zakresem, gwarantującym utworzenie większych i zwartych grup przedmiotowych. Mając do wyboru: wieloznaczność lub rozproszenie materiału wybrano zło mniejsze: pierwszy człon alternatywy.

²⁴⁾ Gdyż takie nazwy, jak "Księstwo Wrocławskie", "Księstwo Opolskie", "Rejencja Opolska" itp., są t a k ż e wieloznaczne. Tak na przykład (żeby się ograniczyć tylko do XIV w.) granice księstw: wrocławskiego i opolskiego przed 1311/1316 r. różniły się dość istotnie od granic tychże księstw po 1311/1316 r. Księstwo wrocławskie rozpadło się w tym czasie na księstwa: wrocławskie, brzeskie i legnickie, a księstwo opolskie na księstwa: opolskie, niemodlińskie i strzeleckie. (Por. Franciszek Maroń: Rozwój granic administracyjnych Śląska. W: Górny Śląsk. Prace i materiały geograficzne op.cit. s.539-558.) Przykłady takie można by naturalnie mnożyć.

2.2. Z kolei kilka refleksji na temat trudności wynikających z niezgodności podziału historycznego z podziałem administracyjnym.

Jak wiadomo, "po objęciu całego Górnego Śląska przez Polskę w 1945 r. stał się on przedmiotem podziałów administracyjnych, uzasadnionych słusznymi potrzebami gospodarczymi i administracyjnymi, lecz niezgodnych z podziałami historycznymi. Niezgodne pod tym względem były granice woj. śląsko-dąbrowskiego (1945-1950), obejmujące Śląsk i obszar Zagłębia Dąbrowskiego. Niezgodne z granicami historycznymi są granice współczesne obu województw "górnos Śląskich", z których jedno, "opolskie", obejmuje niektóre powiaty dawniej dolnos Śląskie (brzeski i namysławski), drugie zaś, "katowickie", sięga nie tylko po Zagłębie Dąbrowskie, ale i po Częstochowę²⁵⁾. Podobnie ma się rzecz z Dolnym Śląskiem i woj. wrocławskim. Instruktywne będzie tu przełożenie pojęć historycznych na język pojęć administracyjnych:

Górny Śląsk = woj. katowickie (minus m. Będzin, m. Czeladź, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Sosnowiec, m. Zawiercie i pow.: będziński, częstochowski, kłobucki, myszkowski i zawierciański) + woj. opolskie (minus m. Brzeg i pow.: brzeski i namysławski);

Dolny Śląsk = woj. wrocławskie + m. Brzeg i pow.: brzeski i namysławski (należące obecnie do woj. opolskiego) + m. Zielona Góra i pow.: głogowski, nowosolski, szprotawski, świebodziński, zielonogórski i żagański (należące obecnie do woj. zielonogórskiego);

Śląsk Opolski = woj. opolskie (minus m. Brzeg i pow. brzeski i namysławski) + m. Bytom, m. Gliwice, m. Zabrze i pow. gliwicki (należące obecnie do woj. katowickiego);

Śląsk Cieszyński = pow.: cieszyński i bielski.

W związku z przedstawionym stanem rzeczy wyłaniała się konieczność opracowania metody posługiwania się w indeksie przedmiotowym bibliografii bieżącej Śląska nazwami historycznymi i administracyjnymi. Po rozważeniu kilku możliwych

²⁵⁾ Górny Śląsk. Praca zbiorowa pod red. Kazimierza Popiołka i in. Cz.1. Poznań 1959 s.7.

rozwiązań zagadnienia za celowe i słuszne (sensowne) uznano zestawienie nazw historycznych z p e w n y m i jedynie pojęciami: takimi, jak bibliografia, etnografia, fauna, flora, geografia, krajoznawstwo, geologia, archeologia, historia a także historia poszczególnych gałęzi wiedzy: kultury, literatury, nauki, sztuki, szkolnictwa itp. Jako zasadę przyjęto zatem dyrektywę o brzmieniu następującym: nazwami historycznymi (Górny Śląsk, Dolny Śląsk, Śląsk Opolski, Śląsk Cieszyński) posługiwać się w odniesieniu do bibliografii, etnografii, środowiska geograficznego i szeroko rozumianej przeszłości oznaczonych nimi regionów; nazwami administracyjnymi (woj. katowickie, woj. opolskie, woj. wrocławskie) posługiwać się w odniesieniu do a k t u a l n y c h (od 1945 r.) zagadnień gospodarczych, społecznych, politycznych, prawno-administracyjnych itp. Weźmy kilka przykładów z bibliografii 1960 cz.2 i zilustrujmy nimi wskazane powyżej założenia teoretyczne:

Przykład 23

Pozycja bibliograficzna z działu IV 6 b (Historia 1742-1918 r.):

981. KUPPE G[otthard]: Oberschlesiens eisenschaffende Industrie. - Der Schlesier (Reckl.) Jg.12:1960 Nr 11 s.3, ilustr.

Zapis indeksowy: Śląsk Górny - historia 981

Historia 981

Hutnictwo - historia 981

Przykład 24

Pozycja bibliograficzna z działu VI 1 (Zagadnienia gospodarcze: Zagadnienia ogólne. Planowanie. Inwestycje):

1189. KOWALCZYK Stanisław: Niektóre uwagi o przebiegu rewizji założeń inwestycyjnych na rok 1961 w woj. katowickim. - Nowe Drogi R.14:1960 nr 12 s.31-36.

Zapis indeksowy: Woj. katowickie - gospodarka

1189

Gospodarka 1189

Inwestycje 1189

Przykład 25

Pozycja bibliograficzna z działu IV 7 a (Historia 1918-1945 r.):

1054. POPIOŁEK Oswald Stefan: Ruch komunistyczny na Opolszczyźnie w latach 1918-1945. Stan i potrzeby badań. Opole 1960 8° ss.19, nlb.1. Instytut Śląski w Opolu. Komunikat nr 46.

Zapis indeksowy: Śląsk Opolski - historia 1054
Historia 1054

Przykład 26

Pozycja bibliograficzna z działu VI 4 b (Hodowla zwierząt):

1520. KOWALSKI E.: Sytuacja w produkcji zwierzęcej woj. opolskiego. - Nowe Roln. R.9:1960 nr 11 s.3-7, tab.

Zapis indeksowy: Woj. opolskie - hodowla 1520
Hodowla zwierząt 1520

Przykład 27

Pozycja bibliograficzna z działu V 3 (Sztuka ludowa):

1146. NASZ Adolf: Z badań nad dolnośląską sztuką ludową. - Roczn. wrocł. T.3/4:1959/1960, druk 1960 s.325-371, ilustr.rys.

Zapis indeksowy: Śląsk Dolny - etnografia 1146
Etnografia 1146
Sztuka ludowa 1146

Przykład 28

Pozycja bibliograficzna z działu VI 4 a (Rolnictwo):

1491. MIERZEJEWSKA Wanda: Strefy szkodliwości stonki ziemniaczanej na terenie województwa wrocławskiego. - Post. Nauk Roln. R.7:1960 nr 6 s.101-126, tab., mapy, wykry., bibliogr. poz.9.

Zapis indeksowy: Woj. wrocławskie - rolnictwo 1491
Rolnictwo 1491

Przykład 29

Pozycja bibliograficzna z działu IV 7 b (Historia 1918-1945r.)

1114. POPKIEWICZ Józef: Sytuacja gospodarcza Opolszczyzny przed wojną i obecnie. Opole 1960 8° ss.18, tab. Instytut Śląski w Opolu. Seria Monograficzna. Nr 3.

Zapis indeksowy: Śląsk Opolski - historia 1114
Historia 1114
Woj. opolskie - gospodarka 1114
Gospodarka 1114

Można by mniemać, analizując przedstawione przykłady, że zagadnienie jest zupełnie proste i nie wymaga dalszych komentarzy. Wizja sielanki metodologicznej u podstaw problemu ulegnie jednak zmaćeniu, jeżeli uświadomimy sobie fakt, że pojęcia historyczne używane są czasem w odniesieniu do zjawisk życia współczesnego, a pojęcia aktualnych podziałów administracyjnych rzutowane są ex post w przeszłość. Egzemplifikacja nie nastręcza trudności:

Przykład 30

Pozycja bibliograficzna z działu XI 2 b (Szkolnictwo wyższe):

1992. SZKOŁY wyższe i instytucje naukowe na Śląsku. - Ann.
Siles. T.1:1960 z.1 s.113-118, mapa. Uzup. z.4 s.559.

Przykład 31 = przykład 29

W przykładzie pierwszym nazwa "Śląsk" użyta jest z całą odpowiedzialnością za słowo, na co wskazuje umieszczenie w zestawieniu Nowej Soli, Żar i Oświęcimia, a pominięcie Będzina i Częstochowy. Zapis indeksowy należałoby zatem sformułować, jak następuje:

Zapis indeksowy:

Śląsk - szkolnictwo 1992
Śląsk - nauka 1992
Szkolnictwo wyższe 1992
Nauka - instytuty 1992
Nauka - organizacje 1992

W szkicu J. Popkiewicza (przykład 31) obok tabel, ilustrujących koncentrację przemysłu na obszarze b. rejencji opolskiej, umieszczone zostały tabele, ilustrujące koncentrację przemysłu na obszarze objętym obecnie granicami administracyjnymi woj. opolskiego (lata 1882-1957), co wymagało, rzecz jasna, dokonania "niezbędnych a trudnych przeliczeń, związanych z dostosowaniem niemieckich danych statystycznych do obszaru woj. opolskiego"²⁶⁾. Zapis indeksowy należałoby zatem sformułować, jak następuje:

Zapis indeksowy:

Śląsk Opolski - historia 1114

Historia 1114

Woj. opolskie - gospodarka 1114

Gospodarka 1114

Woj. opolskie - historia 1114

W wypadku pierwszym mamy do czynienia z dezinformacją, gdyż temat "Śląsk" z określnikiem "szkolnictwo" i "nauka" sugeruje, wobec przyjętych założeń, h i s t o r y c z n e potraktowanie zagadnienia. W wypadku drugim mamy do czynienia ze sprzecznością w przydawce (contradictio in adiecto).

2.3. Z kolei kilka refleksji na temat trudności wynikających z faktu istnienia jednostek topograficznych nadrzędnych względem terytorium Śląska lub krzyżujących się z nim. Rozpatrzmy zagadnienie na konkretnych przykładach:

Jednostką topograficzną nadrzędną względem terytorium Śląska (wyznaczonego przez województwa: katowickie, opolskie i wrocławskie) jest Śląski Okręg Wojskowy obejmujący, jak wiadomo, oprócz śląskich województw jeszcze kilka innych. Ten stosunek nadrzędności i podrzędności pociąga za sobą daleko idące konsekwencje; te mianowicie, że znajdując artykuł na temat sił zbrojnych PRL w Śląskim Okręgu Wojskowym natrafia się: bądź na trudności związane z indeksem przedmiotowym (jeżeli z tekstu wynika jednoznacznie, że idzie o cały Okręg), bądź na uzasadnione wątpliwości, czy pozycja jest silesiakiem (jeżeli z tekstu wynika jednoznacznie, że nie idzie o cały Okręg, a brak dokładniejszej lokalizacji).

²⁶⁾ J. Popkiewicz, op. cit., s.11.

Weźmy dwa przykłady z 1961 r.:

Przykład 32

DĄBEK Alfred: Najlepsi z najlepszych. - Żołn. pol. 1961 nr 33 s.10-11, ilustr.

Złot Przodowników Śląskiego Okręgu Wojskowego.

Przykład 33

IWAN Stanisław: Czarodzieje. - Żołn. pol. 1961 nr 32 s.10-11, ilustr.

Przykład 32 jest ilustracją pierwszej z wymienionych trudności. Ponieważ artykuł dotyczy c a ł e g o Śląskiego Okręgu Wojskowego, mamy do wyboru w zapisie indeksowym: temat "Śląski Okręg Wojskowy" lub nazwy trzech śląskich województw z określnikiem "wojsko".

Przykład 33 jest ilustracją drugiej z wymienionych trudności. Ponieważ artykuł dotyczy "jednej z jednostek wojsk inżynierijnych Śląskiego Okręgu Wojskowego", nie wiadomo, czy pozycja jest w ogóle silesiakiem.

Jednostkami topograficznymi krzyżującymi się z terytorium Śląska są (żeby wymienić tylko dwie): V Obwód PPR i Śląsko-Krakowski Zespół Okręgów Przemysłowych.

W skład V Obwodu PPR wchodziły następujące okręgi: 1. Zagłębie Dąbrowskie, 2. Bielsko (pow.: bielski, bialski, cieszyński, żywiecki i część wadowickiego), 3. Górny Śląsk, 4. Chrzanów. Nie trudno zauważyć, że z przedstawionego obszaru interesuje nas jedynie okręg górnośląski i część okręgu bielskiego (pow.: bielski i cieszyński). W związku z publikacjami na temat V Obwodu nasuwa się zatem pytanie, jak sformułować zapis indeksowy. Weźmy przykład z 1962 r.:

Przykład 34

PANIC Ryszard: Podziemna prasa PPR V Obwodu. - Zar. śląs. R.25:1962 z.1a spec. s.337-352.

Zapis indeksowy:

Koncepcja 1:

Śląsk Górny - historia
Historia
PPR

Koncepcja 2: PPR, V Obwód²⁷⁾
Historia

Koncepcja 1: zaletą koncepcji jest uwzględnienie w zapisie indeksowym jedynie tej części V Obwodu, która pokrywa się z za kresem terytorialnym bibliografii Śląska. Wadą koncepcji jest arbitralne i sztuczne wydzielenie części z całości, będącej przedmiotem artykułu i (w konsekwencji) pominięcie w zapisie indeksowym ważnej z wielu względów nazwy własnej "V Obwód PPR".

Koncepcja 2: koncepcja ta ma się do koncepcji 1, jak negatyw do pozytywu.

W związku ze wskazanymi wadami koncepcji 1 i 2 nasuwa się pytanie, czy nie należałoby przyjąć jako najtrafniejszej koncepcji 3, stanowiącej kontaminację dwu poprzednich.

Koncepcja 3: Śląsk Górny - historia
PPR, V Obwód
Historia

W skład Śląsko-Krakowskiego Zespołu Okręgów Przemysłowych wchodzi następujące jednostki: 1. Górnośląski Okręg Przemysłowy, 2. Krakowski Okręg Przemysłowy, 3. Częstochowski Okręg Przemysłowy, 4. Bielski Okręg Przemysłowy, 5. Opolsko-Kędzierzyńsko-Raciborski Okręg Przemysłowy, 6. Rybnicki Okręg Przemysłowy²⁸⁾. Z wymienionych okręgów jedynie 1 i 3-6 pokrywają się z interesującym nas obszarem, okręg 2 znajduje się poza zakresem terytorialnym bibliografii Śląska. Ponieważ mamy tu jednak do czynienia z zamkniętą w sobie c a ł o ś c i ą: przełamującym granice administracyjne województw, wyodrębniającym się w przestrzeni pod względem gospodarczym i wykazującym wewnątrz na spoistość rejonem, celowe i słuszne wydaje się użycie w za-

²⁷⁾ Umieszczenie określnika "historia" jest tutaj zbyteczne, gdyż zawiera się on implicite w pojęciu "V Obwód PPR" (lata: 1942-1945).

²⁸⁾ Por. Tadeusz Mrzygłód: Polityka rozmieszczenia przemysłu w Polsce (1946-1980). Warszawa 1962 s.118.

pisie indeksowym terminu "Śląsko-Krakowski Zespół Okręgów Przemysłowych" lub "Śląsko-Krakowski Okręg Przemysłowy"²⁹⁾.

2.4. Na koniec kilka refleksji na temat trudności wynikających z nieodpowiedzialnego posługiwania się nazwami topograficznymi. Można tu wydzielić, systematyzując materiał, pięć zasadniczych grup faktów:

a. Używanie terminów na zasadzie "totum pro parte"; dla przykładu: nazwa "Śląsk" zamiast nazwy takiej czy innej części Śląska uzyskanej w wyniku podziału historycznego lub administracyjnego (Dolny Śląsk, Śląsk Opolski, woj.katowickie, Katowice itp.). Zilustrujmy to konkretnymi przykładami:

Przykład 35

MÜNCH Henryk: Początki średniowiecznego układu miejskiego w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem [Dolnego] Śląska. -Kwart. Archit. Urban. T.5:1960 z.3 s.357-375, mapa, pl., Zsf., Sum.

Zapis indeksowy:

Śląsk Dolny - historia

Śląsk Dolny - architektura

Historia

Architektura - zabytki

Przykład 36

BOŹEK Zbigniew: Statystyczna likwidacja polskości na Śląsku [Opolskim] przed kilkudziesięciu laty. - Głos Zabrze R.5: 1960 nr 50 s.4.

Zapis indeksowy:

Śląsk Opolski - historia

Historia

²⁹⁾ "Śląsko-Krakowski Okręg Przemysłowy" (ŚKOP) jest terminem używanym potocznie, lecz terminem nieprecyzyjnym, gdyż w zasadzie mamy tu do czynienia z zespołem okręgów przemysłowych. T. Mrzygłód posługuje się terminologią bardziej precyzyjną wyróżniając: ośrodki przemysłowe (skupienie kilku zakładów przemysłowych w jednej lub dwu jednostkach osadniczych), okręgi przemysłowe (skupienie kilku ośrodków przemysłowych) i zespoły okręgów przemysłowych (skupienie kilku okręgów przemysłowych) (Por. T. Mrzygłód, op. cit., s.35).

Przykład 37

OLSZEWSKI Henryk: Gdy bliżej rzecz przebadać ... Związko-
wa działalność "KO" na Śląsku [w woj. katowickim]³⁰⁾ . - Głos
Pracy R.10:1960 nr 84 s.4, tab.

Zapis indeksowy: Woj. katowickie - kultura
Praca k.o.

Przykład 38

[BARSZCZEWSKI Mieczysław] (BM): Lecznictwo na Śląsku. Rzem.
R.10:1960 nr 21 s.4, ilustr.

Przychodnia Lekarska przy Izbie Rzemieślniczej w Katowicach.

Zapis indeksowy: Katowice - służba zdrowia
Służba zdrowia
Rzemiosło - służba zdrowia

Używanie terminów na zasadzie "totum pro parte" nie nasuwa, generalnie rzecz biorąc, większych trudności, gdyż zakres terytorialny wyznaczony jest przeważnie przez treść dokumentów. Co do uwzględniania w zapisie indeksowym, przy formułowaniu nazw topograficznych, cech treściowych a nie wydawniczo-formalnych (tytułatury) dokumentów: dyrektywa ta narzuca się z siłą faktów intuicyjnie oczywistych i czyni zbędną wszelką argumentację. Z tym większym zdziwieniem należy odnotować wypadki mechanicznego przejmowania nazw topograficznych z tytułów publikacji³¹⁾. Żeby nie szukać daleko: w "Bibliografii historii polskiej" J. Baumgarta. Weźmy, wybierając na chybił trafił, kilka przykładów z tomu za rok 1960³²⁾:

30) Trzeba tu zaznaczyć, że w praktyce dziennikarskiej nazwa "Śląsk" (użyta w odniesieniu do zjawisk życia współczesnego) oznacza z reguły woj. katowickie lub jego część. "Na główek w gazecie, zapowiadający informację o zdarzeniu "na Śląsku", dotyczy nieodmiennie Katowic czy nawet Częstochowy, nigdy Wrocławia czy Opola". (Ignacy Rutkiewicz: Jedność Śląska inaczej. - Odra R.2:1962 nr 4 s.7).

31) Jest rzeczą interesującą, że ten sam człowiek, który publikację na temat chórów amatorskich w woj. katowickim, publikację zatytułowaną "Słowiki śpiewają na Śląsku", przydzielił do amatorskiego ruchu artystycznego, a nie do fauny, zlokalizuje ten ruch "na Śląsku", a nie w woj. katowickim. Brak konsekwencji w stosowaniu kryteriów.

32) Bibliografia Historii Polskiej. [Rocznik]. Polska Akademia Nauk, Instytut Historii. Zakład Dokumentacji. Red.nauk. Kazimierz Lepsi. Oprac. Jan Baumgart, Anna Malcówna. Wrocław [R.17]:1960, druk 1962 8° ss.2, 274, err.

1512. NOVOTNY Jaroslav: Míry, měny a ceny v urbařích a odhadech na Moravě a ve Slezsku. - Slezský Sborn. R.58:1960 nr 1 s.89-111, nr 2 s.236-256.

1935. KSIĘGA pamiątkowa jubileuszowego zjazdu śpiewaków śląskich w roku 1960. Red. Józef Ligęza, Jan Fojcik. Katowice 1960 Śląsk 8° ss.166, nlb.2, ilustr., portr., tab., bibliogr. Związek Śląskich Kół Śpiewaczych w Katowicach.

2188. KOZIŁOWSKI Eugeniusz: Z historii przygotowań do obrony Śląska w 1939 r. - Zaranie Śląskie R.23:1960 z.1a s.5-16.

Numery zacytowanych pozycji (1512, 1935, 2188) figurują w skorowidzu przy nazwie "Śląsk", jakkolwiek artykuł J. Novotnego dotyczy Śląska Czeskiego (dokładniej: Śląska Opawskiego i części Śląska Cieszyńskiego), działalność Związku Śląskich Kół Śpiewaczych nie wykraczała poza terytorium Górnego Śląska, a przygotowania do obrony w 1939 r. mogły mieć miejsce jedynie w woj. śląskim.

Trzeba zaznaczyć z uznaniem, że zasada mechanicznego przejmowania nazw topograficznych z tytułów publikacji realizowana jest w "Bibliografii historii polskiej" z żelazną konsekwencją³³⁾. W rezultacie mamy jednak tu do czynienia nie tylko z dezinformacją, lecz także z częstymi paradoksami; w tych mianowicie wypadkach, kiedy w tytule recenzji (polemiki) występuje inna nazwa topograficzna, niż w tytule publikacji recenzowanej. Zilustrujmy to konkretnym przykładem z tomu za rok 1960:

1834. GROBELNÝ Andělín: Češi a Poláci ve Slezsku v letech 1848-1867. Přípravné studie z dějin národního a dělnického hnutí. Ostrava 1958.

Rec.: Chlebowczyk Józef: Polacy i Czesi na Śląsku Cieszyńskim w połowie XIX wieku. - Kwart. Hist. R.67:1960 nr 2 s.458-464.

33)

Nazwa topograficzna musi być jednak sformułowana *expressis verbis* i nie może mieć formy przymiotnikowej (od tej zasady są wyjątki; nie jest wykluczone, że mamy tu do czynienia z zasadą nie realizowaną konsekwentnie). Numery pozycji nie spełniających tych warunków nie figurują w skorowidzu. Por. dla przykładu z tomu za rok 1960 pozycje: 212, 213 (publikacje na i d e n t y c z n y temat), 2139, 2170, 2183.

Numer zacytowanej pozycji bibliograficznej (1834) figuruje w skorowidzu przy nazwie "Śląsk" (z tytułu publikacji) i przy nazwie "Śląsk Cieszyński" (z tytułu recenzji). Podobnie ma się rzecz z pozycjami 1026, 1639³⁴⁾, 1937 i 1993, żeby poprzestać na czterech.

b. Używanie promiscue nazw historycznych i nazw administracyjnych; dla przykładu: "Dolny Śląsk" zamiast "woj. wrocławskie", "Śląsk Opolski" ("Opolszczyzna") zamiast "woj. opolskie" itp. Zjawisko jest zbyt nagminne, aby warto było wskazywać aż palcem na jego poszczególne ilustracje.

Używanie promiscue nazw historycznych i nazw administracyjnych nie nasuwa większych trudności. Dalsze rozważania na ten temat wydają się więc zbędne.

c. Używanie kryptonimów i peryfraz zamiast nazw własnych jednostek topograficznych; dla przykładu: "miasto W." zamiast "Wałbrzych", "malownicze miasteczko w województwie opolskim" zamiast "Paczków" itp. Weźmy dwa przykłady z 1961 r.:

Przykład 39

KRALL Hanna: No więc jest ten socjolog... - Życie Warsz. 1961 nr 250 s.4.

Przykład 40

ŻMUDA Andrzej: Bellona w technikum. Z wizytą w jednostce wojskowej. - Tryb. Ludu 1961 nr 280 s.5.

W artykule zacytowanym jako przykład 39 rzecz dzieje się "w zakładzie B., wielkim zakładzie na Górnym Śląsku"; w artykule zacytowanym jako przykład 40 akcja zlokalizowana jest "w miłym miasteczku na Dolnym Śląsku".

Używanie kryptonimów i peryfraz nasuwa trudności nie dające się w zasadzie przezwyciężyć. Jeżeli bibliograf nie ma wrodzonej predylekcji do rozwiązywania rebusów, nie pozostaje mu nic innego, jak przyjąć nazwę topograficzną sformułowaną *expressis verbis* (w przykładzie 39: "Górny Śląsk" z poprawką na

34) Błąd w indeksie: przy nazwie "Śląsk" zamiast numeru 1639 figuruje numer 1637.

"woj. katowickie"; w przykładzie 40: "Dolny Śląsk" z poprawką na "woj. wrocławskie"), a w wypadku użycia przez autora kilku nazw topograficznych - nazwę o największym zakresie terytorialnym (miasteczko P. w pow. legnickim w woj. wrocławskim; w zapisie indeksowym: Legnica, okręg).

d. Używanie nazw topograficznych z całkowitą ignorancją nie tylko ich treści, lecz także zakresu. Przykładów nie cytujemy, byłyby zbyt drastyczne³⁵⁾. Wynika z nich jednoznacznie, że są jeszcze w Polsce ludzie p i s z ą c y, dla których Śląsk jest krainą nieznaną i na których użytek należałoby sparafrazować informację Jarry'ego z didaskaliów "Króla Ubu": "na Śląsku, czyli nigdzie".

e. Tworzenie nowych nazw: nazw mętnych i wieloznacznych, pogłębiających jeszcze i tak dostatecznie duże zamieszanie w dziedzinie terminologii, złożonych z rzeczownika "region" lub "ziemia" i nazwy własnej jednostki topograficznej w formie przymiotnikowej. Żeby się nie narazić na zarzut gołosłowności:

Przykład 41

LIMBACH Saturnin: Studia nad rozwojem naszego [częstochowskiego] regionu. - Nad Wartą R.3:1960 nr 7 s.7.

Przykład 42

MROWIEC Alfons: Ziemia Rybnicka w III powstaniu śląskim. - Zar. śląs. R.24:1961 z.1a spec. s.225-241.

Przykład 43

WAGNER Kazimierz: Kilka słów o przemyśle Ziemi Jeleniogórskiej. - Now. jel.-górs. R.3:1960 nr 4 s.5.

Przykłady takie można by, naturalnie mnożyć: Chorągiew Katowicka ZHP utworzyła "Odznakę Harcerskiej Służby Ziemi Śląskiej", "pewien filmowy reportaż o Wrocławiu i województwie wrocławskim zatytułowano "Ziemia Wrocławska", a jeśli dotąd nie wszedł on na ekrany, to zapewne z powodu niezręczności nie tylko tytułu³⁶⁾. Zbyt często zapomina się, niestety, że nie tyl-

³⁵⁾ Może tylko ten jeden: Festiwal Teatralny we Wrocławiu nazywał się początkowo "Festiwałem Teatrów Śląska i Opolszczyzny".

³⁶⁾ I. Rutkiewicz, op.cit., loc. cit. s.7.

ko "entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem", lecz także nomina.

Tyle na temat trudności związanych z wyborem tematów topograficznych.

Na zakończenie rozważań przypomnę jeszcze bieg myśli i treść poszczególnych rozdziałów. W rozdziale pierwszym scharakteryzowałem bibliografię bieżącą Śląska precyzując jej zakres treściowy i terytorialny oraz zasięg językowy, terytorialny, formalny i chronologiczny. W związku z zakresem treściowym Bibliografii poświęciłem kilka uwag problemowi doboru tytułów czasopism do zbibliografowania. W rozdziale drugim zająłem się zagadnieniem kryterium doboru materiałów z czasopism regionalnych i lokalnych. W rozdziale trzecim zreferowałem kilka problemów związanych z opisem bibliograficznym. W rozdziale czwartym omówiłem szereg zmian dokonanych w schemacie układu systematycznego. W rozdziale piątym zająłem się problemami redakcyjnymi koncentrując uwagę na tworzeniu pozycji zbiorowych oraz stosowaniu opisów wielokrotnych i odsyłaczy. W rozdziale szóstym wreszcie zreferowałem problematykę indeksu przedmiotowego zajmując się bliżej zagadnieniami: ustalenia wzajemnego stosunku pojęć i wyboru tematów topograficznych. Uwagi moje miały w wielu wypadkach charakter szkicowy; chodziło mi bardziej o zaznaczenie problematyki i ukazanie zagadnień, niż o ich wyczerpującą analizę, na co ramy niniejszej rozprawki okazały się zbyt wąskie.

Edward Engelking

NOTATKI O WYDAWNICTWACH

NAUDÉ Gabriel: *Advis pour dresser une bibliothèque* par ...
Leipzig 1963 VEB Edition 8° ss.148.

Wydawnictwo VEB Edition w Lipsku przedrukowało w 1963 dzieło znanego francuskiego bibliotekarza i teoretyka bibliotekarstwa z pierwszej połowy XVII wieku Gabriela Naudégo: "*Advis pour dresser une bibliothèque*". Pierwsze wydanie owego dzieła ukazało się w 1627, drugie w 1644, trzecie w 1876, wszystkie trzy w Paryżu; trzecie w zmodernizowanej ortografii, w niewielkim nakładzie 550 egzemplarzy. Pierwsze tłumaczenie łacińskie ukazało się w Hamburgu w 1658, drugie w 1703 w Helmstedt w zbiorze "*De bibliothecis atque archivis virorum clarissimorum libelli et commentationes ...*". W 1661 zostaje wydane tłumaczenie angielskie Johna Evelyn, które przedrukowano w 1903 w Cambridge. Tłumaczenie angielskie ukazuje się również w Stanach Zjednoczonych w 1950 (jeden egzemplarz tego tłumaczenia posiada Biblioteka Śląska w Katowicach pod sygn.79531 I). Oryginały francuskie, zarówno XVII-wieczne jak i z 1876, są dziś trudno dostępne, tak że z największym uznaniem należy powitać inicjatywę lipskiego wydawnictwa wznowienia tego cennego dzieła i zaopatrzenia go w ciekawy komentarz – wydrukowany po właściwym tekście w 4 językach: niemieckim, francuskim, angielskim i rosyjskim. Podaje on zwięzłą notatkę biograficzną oraz omawia dzieło. Komentarz zaopatrzony jest w krótkie zestawienie bibliografii. Tekst Naudégo przedrukowano w formie anastatycznej z zachowaniem oryginalnej ortografii ówczesnej – wychodząc z założenia, że nie należy pozbawiać bibliofilów możliwości obcowania z oryginalnym językiem autora.

Dzieło Gabriela Naudégo podzielone jest na 9 rozdziałów zawierających wskazówki, w jaki sposób należy gromadzić, opracować i udostępniać zasoby biblioteczne. Nie jest to oczywiście

traktat o technice bibliotekarskiej w dzisiejszym znaczeniu tego słowa, zawiera on jednak dużo ważnych i ciekawych uwag dotyczących pracy bibliotekarskiej i pouczeń cennych dla każdego bibliofila; rzecz jasna nie są one przedstawione w sposób systematyczny.

A oto tytuły rozdziałów:

I. On doit estre curieux de dresser des Bibliothèques, & pourquoy. Dlaczego trzeba interesować się zakładaniem bibliotek. II. La façon de s'instruire & sçauoir comme il faut dresser une Bibliothèque. Sposób zdobywania umiejętności zakładania biblioteki. III. La quantité de Liures qu'il y faut mettre. Ile książek należy umieścić w bibliotece. IV. De quelle qualité & condition ils doiuent estre. Wartość i rodzaj książek. V. Par quels moyens on les peut recouurer. Sposoby zdobywania książek. VI. La disposition du lieu ou on les doit garder. Urządzenie pomieszczenia, w którym należy przechowywać książki. VII. L'ordre qu'il conuient leur donner. W jakim porządku należy ustawić książki. VIII. L'ornement & la decoration que l'on y doit apporter. Przyozdobienie sal bibliotecznych. IX. Quel doit estre le but principal de cette Bibliothèque. Jaki powinien być główny cel biblioteki.

Szczególnie cennym w dziele Naudégo jest humanistyczne pojęcie biblioteki - dla niego biblioteka jest przede wszystkim skarbnicą wiedzy, z której wszyscy mogą czerpać dowolnie. Tak np. w dziewiątym rozdziale stwierdza wyraźnie: "Toutes ces choses estant ainsi disposees, il ne reste plus pour l'accomplissement de ces discours, qu'a sçauoir quel doit estre leur fin & vsage principal: car s'imaginer qu'il faille apres tant de peine & despense cacher toutes ces lumieres sous le boisseau, & condamner tant de braues esprits a vn perpetuel silence solitude c'est mal recognoistre le but d'une Bibliothèque ... C'est pourquoy ie vous diray, M. avec autant de liberté comme i'ay d'affection pour vostre seruice, qu'en vain celuy la s'efforce de pratiquer aucun des moyens susdits, ou de faire quelque despense notable apres les Liures, qui n'a dessein d'en vouer & consacrer l'vsage au public, & de n'en desnier iamais la communication au moindre des hommes qui en pourra auoir besoin..." s.113-114. - "Przedstawiwszy w ten sposób wszystkie

te zagadnienia, na zakończenie wykładu należy tylko sprecyzować, jakie jest główne przeznaczenie i zastosowanie biblioteki, ponieważ nie można sobie wyobrazić, żeby trzeba było po tylu staraniach i wydatkach zagrzebać w bibliotece wszystkie te myśli i skazać na wieczne milczenie i samotność tyle znakomitych umysłów... Z taką swobodą co i przywiązaniem do pańskiej służby powiem Panu zatem, że daremnie starałby się ktokolwiek wprowadzać w życie wskazówki podane w tym dziele i czyniłby poważne wydatki na książki, gdyby nie miał zamiaru przeznaczyć ich na użytek publiczny i udostępniać najskromniejszemu nawet z ludzi, który by ich potrzebował ... "Konieczność udostępniania dzieł bibliotecznych szerokiemu ogółowi, bardzo wyraźnie sprecyzowana w dziele Naudégo, czyni go prekursorem nowych tendencji bibliotekarskich.

Gabriel Naudé swą szeroką wiedzę bibliotekarską zawdzięczał w głównej mierze praktyce. Całe życie był bibliotekarzem. Urodził się w Paryżu w 1600 r. Mając 20 lat, w trakcie kiedy studiował jeszcze medycynę i filozofię, został bibliotekarzem Henryka de Mesme, któremu dedykował wydane w 27 roku życia dzieło zatytułowane "Wskazówki dla założenia biblioteki" - "Advis pour dresser une bibliothèque". Następnie kończy studia we Włoszech, w Padwie, lecz nie poświęca się ani pracy lekarskiej, a ni filozoficznej, tylko powraca do zawodu bibliotekarskiego zostając we Włoszech bibliotekarzem kardynała Bagniego, a po jego śmierci w 1641 bibliotekarzem siostrzeńca papieża Urbana VIII, kardynała Barbereniego. W 1642 kardynał Richelieu wzywa go do Francji i powierza mu swoją bibliotekę. W tym samym roku Richelieu umiera i Naudé zostaje bibliotekarzem Mazariniego. Jako bibliotekarz Mazariniego Naudé stworzył największą bibliotekę prywatną w tym czasie gromadząc około 40.000 tomów. Niestety większość tych książek została rozproszona w czasie zamieszek w okresie Frondy. Przygnębiony tą stratą Naudé przyjmuje zaproszenie królowej Krystyny i wyjeżdża do Szwecji. Po zakończeniu Frondy Naudé wezwany z powrotem przez Mazariniego powraca do Francji; w drodze jednak, już na ziemi francuskiej, w Abbeville umiera w lipcu 1653.

Cenne myśli zawarte w dziele wielkiego bibliotekarza i humanisty francuskiego Gabriela Naudégo miały duży wpływ na rozwój teorii bibliotekarskich. Na pracy Naudégo opierał się tworząc swoją teorię bibliotekarstwa wybitny filozof niemiecki Leibniz. O zainteresowaniu dziełem Naudégo świadczą tłumaczenia łacińskie i angielskie. Wspomniane amerykańskie wydanie z 1950 dowodzi, że zainteresowanie to nie słabnie w połowie XX wieku, obecne lipskie wznowienie oryginału francuskiego zdaje się tezę tę potwierdzać.

Stefan Popiel

NOWE NABYTKI KSIĄŻKOWE (W WYBORZE)

Krajoznawstwo, etnologia, antropologia, prehistoria

ABRAMOWICZ Andrzej: Studia nad genezą polskiej kultury artystycznej. (Wyd.1). Łódź - Warszawa 1962 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.135, nlb.1.

Polska Akademia Nauk. Instytut Historii Kultury Materialnej.

256634 II

AMERYKA łacińska. [Praca zbiorowa]. Warszawa 1961 Polska Agencja Prasowa 4° s. nlb.4, 353. Dział Informacji Międzynarodowej <DIM> przy redakcji zagranicznej PAP. Maszyn. powiel.

113505 III

ANTIČNYJ gorod. Moskva 1963 Izdat. Akademii Nauk SSSR 8° s.189, nlb.3, tabl.3.

Akademia Nauk SSSR - Instytut Archeologii.

113537 III

ANTROPOLOGIČESKIJ sbornik. Moskva 1961 Izdat. Akademii Nauk SSSR 8°

[T.] 3. s.291, nlb.1, tabl.1, s. map 2, err. Akademija Nauk SSSR. Trudy Instituta Etnografii im. N.N.Miklucho-Maklaja. Novaja serija. T.71.

113510 III

AUF den Spuren des Neuen. Mit Mikrofon und Kamera durch die polnischen Westgebiete. (Redaktionskollegium: Emilia Mellerowa [i in.]). (Wrocław) [druk po 1958 r.] Polnischer Rundfunk 8° s.253, nlb.2, s. tabl.96, mapa 1, err.

112025 I

- BABICZ Józef: Nauka o ludach Fryderyka Ratzla.
Wrocław 1962 Polskie Tow. Ludozn. 4° s.170, err.
Archiwum Etnograficzne. Nr 24. Maszyn. powiel. 113521 III
- BAROWA Irena: Bibliografia etnografii polskiej.
Kraków - Lublin 1949 Polskie Tow. Ludozn. 8°
Za rok 1947. s.127, nlb.1 177196 II
- BATTUTA Ibn: Osobliwości miast i dziwne podróży
1325-1354. Wybór. Tłumaczyli z jęz. arabskie-
go. Tadeusz Majda i Halina Natorf. Red. nauk.
wybór i przedm. Ananiasza Zajączkowskiego.
Komentarze oprac.: Tadeusz Majda. (Wyd.1).
(Warszawa) 1962 Książka i Wiedza 8° s.XXIII,
nlb.1, 382, nlb.2, s. tabl.28, err. 176801 II
- BAUM Julius: Süddeutschland. München 1925 R. Pi-
per u. Co. (Verlag) 8° s. nlb.8, 224, nlb.1,
tabl. s.27-50, 91-161, 170-205.
Die schöne deutsche Stadt. 176871 II
- BEDNÁRIK Rudolf: Slovenské úle. (vyd.1). Bratisla-
va 1957 Slovenské Vydav. Krásnej Literatúry
8° s.145, nlb.3, s.65-140 tabl.
Malá výtvarná knižnica. 112160 I
- BEHM-BLANCKE Guenter: Höhlen, Heiligtümer, Kan-
nibalen. Archeologische Forschungen im Kyff-
häuser. Leipzig 1962 VEB F.A. Brockhaus Ver-
lag 8° s.252, s. tabl.40, mapa 1 176832 II
- BIBLIOGRAFIA historii kultury ludowej Karpat.
Pod redakcją Mieczysława Gładysza. Warszawa
1960 Inst. Hist. Kult. Material. PAN 4°
Cz.1. Materiały do bibliografii polskiej.
Oprac.: Maria Gładyszowa, Anna Zam-
brzycka-Kunachowicz [i in.] s. nlb.10,
VII, nlb.1, 115 113538 III

- BIELICKI Tadeusz: Typologiczna i populacyjna koncepcja rasy w antropologii. Wrocław 1961 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.89.
Polska Akademia Nauk. Zakład Antropologii.
Materiały i Prace Antropologiczne. Nr 53. 177135 II
- BLAŽEK Miroslav: Ökonomische Geographie der Tschechoslovakischen Republik. (Übersetzung: Heinrich Langer). Berlin 1959 Die Wirtschaft 8° s.254, mapa 1. 176826 II
- BONIFAT'EVA L(idija) I(vanovna), ERŠOV J(urij) A(lekseevič): Cejlon. Geografičeskij očer. Moskva 1962 Gosud. Izdat. geograf. literatury 8° s.189, nlb.3, s.tabl.16. 176825 II
- BOULTON W.H.: Wieczność piramid i tragedia Pompei. Przełożył oraz przedmową i posłowiem opatrzył Kazimierz Michałowski. Wyd.4. Warszawa (1962) Wiedza Powszechna 8° s.256, nlb.4, s. tabl.48, err.
Biblioteka Wiedzy Historycznej. Historia Powszechna. 176827 II
- BOYD Andrew, RENSBURG Patrick van: An atlas of African affairs. Maps by W.H. Bromage. London (1962) Methon & Co 8° s.133. 112116 I
- BRANDEL Rose: The music of Central Africa. An Ethnomusicological study. Former French equatorial Africa, the former Belgian Congo, Ruanda-Urundi, Uganda, Tanganyika. The Hague 1961 Martinus Nijhoff 4° s.272, s. tabl.10. 113524 III
- BUDAR Ben: Jenseits von Oder und Neisse. Reisebilder aus den polnischen West- und Nordgebieten. (Nachwort Edmund Męclewski. Übersetzung des Nachwortes Hubert Sauer). Bautzen 1962 VEB Domovina Verlag 8° s.251, nlb.5, tabl.80. 176848 II

- BUDREWICZ Olgierd: Romans Morza Karaibskiego.
(Wyd.1). (Warszawa) 1962 Czytelnik 8° s.238,
nlb.2, s. tabl.48. 176828 II
- BURZYŃSKI Roman: Polska ma więcej niż 1000 lat.
Przedmowę napisał Józef Kostrzewski. (Wyd.1).
Wrocław 1961 Zakł. Narod. im. Ossolińskich,
Wydawn. 8° s.201, nlb.2. 177014 II
- BUTLAND Gilbert J.: Latin America. A regional
geography. (London 1960) Longmans 8° s.XIII,
nlb.1, 373, s. tabl.32. 177019 II
- BYSTRON Jan Stanisław: Zwyczaje żniwiarskie w
Polsce. Kraków 1916 Akademia Umiejętności 8°
s.XI, nlb.1, 293, nlb.2. 177007 II
- (ČERNOV N., MAZOV V.): Moscow. A tourist's guide.
(Russian text by...). (Translated from the
Russian by Fainna Glagoleva). Moscow (1961)
Foreign Languages Publishing House, Moscow
8° s.204, nlb.4, tabl.3, s. tabl.8, mapy 2,
mapa 1 luźna. 112111 I
- CHĄDZYŃSKI Jan Nepomucen: Historyczno-statystycz-
ne opisy miast starożytnych w Ziemi Sandomier-
skiej leżących. Z dodaniem powieści z rzeczy-
wistych wydarzeń, pod tytułem: Pustelnik w
Iłżyckiej puszczy. Warszawa 1855 P. Blumen-
thal 8°
T.3. s. nlb.4, 182, nlb.2, tabl.1. 112138 I
- CHILCZUK Michał: Województwo rzeszowskie. Zarys
geograficzno-ekonomiczny. (Wyd.1). Warszawa
1962 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.178, nlb.1,
mapy. 177147 II

- CHMIELEWSKI Waldemar: *Civilisation de Jerzmanowice*. (Wyd.1). Warszawa-Kraków-Wrocław 1961 Zakł. Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN 8° s.92, nlb.1, s. tabl.22, tabl.2.
Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk. 177083 II
- CMENTARZYSKO w Gródku nad Bugiem, XIII-XVII w.
[Praca zbiorowa] Teresa Bielniak, Tadeusz Krupiński [i in.]. Wrocław 1961 (Państw. Wydawn. Nauk. Oddz. Wrocław) 8° s.110, nlb.1.
Polska Akademia Nauk. Zakład Antropologii. Materiały i Prace Antropologiczne. Nr 50. 176852 II
- [CZECZOT Jan]: *Piosnki wieśniacze z nad Niemna i Dźwiny, niektóre przysłowia i idiotyzmy, w mowie Sławiano-Krewickiej, spostrzeżeniami nad nią uczynionymi*. Wilno 1846 [b.n.] 8° s.XXXIV, 134. 112143 I
- ĆWIRKO-GODYCKI Michał: *Izydor Kopernicki*. Poznań 1948 Pozn. Tow. Przyjaciół Nauk 8° s. nlb.2, 246, nlb.1, tabl.1.
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Prace Komisji Lekarskiej. T.6. z.2. 176856 II
- DĄBROWSKI L[eszek], JEŻEWSKA Z[ofia]: *Trzy wschody słońca. Wstęp: (Kazimierz Michałowski). (Posłowie: Barbara Gąssowska)*. Warszawa 1962 Iskry 8° s.157, nlb.3, s. tabl.16. 112055 I
- DEGH Linda: *Märchen, Erzähler und Erzählgemeinschaft. Dargestellt an der ungarischen Volksüberlieferung. (Aus dem Ungarischen übersetzt von Johanna Till)*. Berlin 1962 Akademie-Verlag 8° s.415.
Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Veröffentlichungen des Instituts für Deutsche Volkskunde. Bd.23. 176892 II

- DEKÓWNA Maria, STATTLERÓWNA Ewa: Wczesnośrednio-
wieczny skarb srebrny z Sejkowic pow. Gosty-
nin. (Wyd.1). Warszawa-Kraków-Wrocław 1961
Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s.109, nlb.2,
s. tabl.32, tabl.1.
Polskie Towarzystwo Archeologiczne. Bibliote-
ka archeologiczna. T.14. 177084 II
- DOBROWOLSKA Maria: Przemiany środowiska geogra-
ficznego Polski do XV wieku. Warszawa 1961
Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.172, nlb.3, map 9
luż. 177031 II
- DOBZHANSKY Theodosius: Le basi biologiche del-
la libertà umana. (1 edizione). Milano (1960)
Feltrinelli 8° s.145, nlb.1. 176829 II
- DOMEJKO Ignacy: Araukaria i jej mieszkańcy. Wil-
no 1860 Józef Zawadzki 8° s.227.
Biblioteka podróży i malowniczo-historycznych
opisów różnych krajów 7. 112101 I
- DORAWSKI Jan Kazimierz: Wysoko w Andach. Warsza-
wa 1961 Iskry 8° s.295, nlb.5, s. tabl.32. 112030 I
- DROHOJOWSKI Jan: Meksyk bogów, krzyża i dolarów.
(Wyd.1). (Warszawa) 1962 Ludowa Spółdz. Wy-
dawn. 8° s.276, nlb.4, s. tabl.20, mapa 1. 112053 I
- DULCZEWSKI Zygmunt, KWILECKI Andrzej: Społeczeń-
stwo wielkopolskie w osadnictwie Ziemi Zachod-
nich. (Wyd.1). (Poznań 1962) Wydawn. Poznań-
skie 8° s.228, nlb.2. 176824 II
- DULCZEWSKI Zygmunt, KWILECKI Andrzej: Z życia
osadników na Ziemiach Zachodnich. (Wyd.1).
Warszawa (1961) Państw. Zakł. Wydawn.
Szkoln. 8° s.175, nlb.1, zał.1. 177008 II

- DUNCAN Otis Dudley, CUZZORT Ray P., DUNCAN Beverly: Statistical geography. Problems in analyzing areal data. Glencoe (1961) The Free Press of Glencoe 8° s.VII, nlb.7, 191. 176911 II
- DUNN L.C., KLINEBERG O(tto), LEVI-STRAUSS C(laude): Rasa a nauka. Trzy studia. Słowo wstępne napisał Tadeusz Kotarbiński. (Przełożyła z francuskiego Janina Dembska). Warszawa 1961 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.179, nlb.4. Unesco. 112027 I
- DYBCZYŃSKI Tadeusz: Ilustrowany przewodnik po Łysogórach. Warszawa 1923 Polskie Tow. Krajozn. 8° s.228, nlb.3, tabl.10, mapy 3. Polskie Towarzystwo Krajoznawcze w Warszawie. 112158 I
- DYNOWSKA M[aria]: Polska w zwyczaju i obyczaju. [Antologia]. Warszawa-Kraków i in. (1928) Gebethner i Wolff 8° s.437. 112059 I
- ETNOGRAFIA Polska. (Komitet redakcyjny: Kazimierz Dobrowolski, Witold Dynowski i in. Wyd.1). Wrocław 1958-1961-1962 Zakł. Narod. im. Ossolińskich - Wydawn. PAN 8°
1. s.438, nlb.2, mapa 1, err. (1958)
 2. s.502, nlb.2, tabl.2, mapy 3 (1959)
 3. s.448, tabl.5 (1960)
 4. s.450 (1961)
 5. s.420 (1961)
 6. s.473, tabl.1 (1962)
- Polska Akademia Nauk. Instytut Historii Kultury Materialnej. Dz.4. Etnografia. 112765 II
- L'EUROPE à la fin de l'âge de la pierre. Actes du Symposium consacré aux problèmes du Néolithique européen. Prague-Liblice-Brno 5-12 octobre 1959. Praha 1961 Éditions de l'Académie tchécoslovaque des Sciences 8° s.644, tabl. s.XLVI, mapa 1. Rozprawy w jęz. franc. ang. i niem. 176899 II

- FASTNACHT Adam:** Osadnictwo Ziemi Sanockiej w latach 1340-1650. (Wyd.1). Wrocław 1962 (Zakł. Narod. im. Ossolińskich) 8° s.291, nlb.1, mapy 2 luź.
Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A. Nr 84. 176853 II
- FIEDLER Arkady:** Nowa przygoda: Gwinea. Warszawa 1962 Iskry 8° s.246, nlb.2, tabl.1, s. tabl.49. 176921 II
- FILIPOWIAK Władysław:** Wolinianie. Studium osadnicze. (Wyd.1). Szczecin 1962 (Państw. Wydawn. Nauk. - Oddz. w Poznaniu) 8°
Cz.1. Materiały, s.495, nlb.1, tabl.1, err. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe. Wydział Nauk Społecznych. T.4. 177126 II
- FLESZAR Mieczysław:** Azja. (Mapy opracował Lech Ratajski). (Wyd.1). Warszawa 1961 "Wiedza Powszechna" 8° s.227, nlb.1, zał.1, err. 177103 II
- FLESZAR Mieczysław:** Europa. (Wyd.1). Warszawa 1961 "Wiedza Powszechna" 8° s.262, nlb.2, zał.1, err. 177009 II
- FLESZAR Mieczysław:** Zarys historii geografii ekonomicznej w Polsce do 1939 r. (Wyd.1). Warszawa 1962 Wydawn. Geolog. 8° s.173.
Prace Geograficzne. Nr 30 Wyd. Polska Akademia Nauk. Instytut Geografii. 177148 II
- La FRANCE d'aujourd'hui.** Son visage - sa civilisation. Avant-propos de Marc Blancpain. Préface de Pierre Glarac. Nouvelle édition. Paris 1960 Librairie Hatier 8° s.319, nlb.1, s. tabl.10, tabl.23. 112139 I

- FREYTAG Siegfried: Westdeutschland. Politisch-
ökonomisch-geographische Übersicht. Lehrmate-
rial der Arbeitsgruppe Politische und ökonomi-
sche Geographie an der Parteihochschule "Karl
Marx" beim Zentralkomitee der SED. Berlin
(1961) Die Wirtschaft 8° s.100, mapy 2. 176833 II
- GALL Wanda: Japonia kraj kontrastów. (Wyd.1). War-
szawa 1961 Wiedza Powszechna 8° s.222, nlb.2,
s. tabl.32, mapa 1.
Biblioteka Przygód i Podróży. 112050 I
- GAWARECKI W(incenty) H(ipolit): Pamiątki histo-
ryczne Łowicza. Warszawa 1844 S. Orgelbrand
8° s. nlb.4, XII, nlb.1, 239. 112171 I
- GEDL Marek: Uwagi o gospodarce i strukturze spo-
łecznej ludności kultury łużyckiej w południo-
wej Polsce. (Wyd.1). Kraków 1961 Uniw. Jagiel-
łoński 8° s.83, nlb.3, s. tabl.6.
Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego.
Rozprawy i studia. T.32. 177037 II
- GIEŁŻYŃSKI Wojciech: Syberia kraj na wyrost.
[Reportaż]. (Warszawa) 1963 Książka i Wiedza
8° s.245, nlb.3, mapa 1. 176880 II
- GITLIN Jan: Wyspa Celtów. (Warszawa) 1961 Książ-
ka i Wiedza 8° s.421, nlb.3, s. tabl.32,
mapa 1. 177013 II
- GLOGER Zygmunt: Kujawiaki, mazurki, wyrwasy i
dumki pomniejszych. Ze źródeł etnograficznych
i własnych notat zebrał... Warszawa 1879
Gebethner i Wolff 8° s. nlb.4, 88.
Biblioteczka Ludowa. 112161 I

GLAPA Adam, KOWALSKI Alfons: Tańce i zabawy wielkopolskie. (Wyd.1). Wrocław 1961 Polskie Tow. Ludozn. 8° s.206, tabl.7.

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze. Biblioteka Popularna. T.3.

177072 II

GOŁĘBIEWSKI Łukasz: Domy i dwory przy tym opisanie apteczki, kuchni, strojów, uczt, biesiad, trunków i pijatyki, łaźni i kąpieli, łóżek, pościeli, ogrodów, powozów i koni, błaznów, karłów, wszelkich zwyczajów dworskich i różnych obyczajowych szczegółów. Lwów 1884 Adam Kaczurba 8° s.287.

Biblioteka Uniwersalna Arcydzieł Polskich i Obcych.

177120 II

GOŁĘBIEWSKI Łukasz: Lud polski, jego zwyczaje, zabobony. Lwów 1884 Adam Kaczurba 8°

T.1. s.162.

T.2. s.131.

Biblioteka Uniwersalna Arcydzieł Polskich i Obcych.

177119 II

GÓRNICKI Wiesław: Tam gdzie pieprz rośnie. Reportaż z trzech tysięcy wysp. (Wyd.1). (Warszawa) 1961 Książka i Wiedza 8° s.410, nlb.2, s. tabl.36.

112020 I

GRIECHISCHE Städte und einheimische Völker des Schwarzmeergebietes. Eine Aufsatzsammlung. Besorgt von J. Irmischer und D.B. Schelow. Berlin 1961 Akademie-Verlag 8° s.VIII, 163, Tabl.5, s. tabl.32.

Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Schriften der Sektion für Altertumswissenschaft. 28.

176870 II

- GURINA N(ina) N(ikolaevna): Drevnjaja istorija severozapada evropejskoj časti SSSR. Moskva-Leningrad 1961 Akademijskie Nauki SSSR 8° s.584, nlb.4, tabl.3, mapy 2, err. Materialy i issledovanija po archeologii SSSR. Nr 87. Akademijskie Nauki SSSR. 113509 III
- GUT Stefan: Osobliwości przyrody województwa rzeszowskiego jako podstawa ruchu turystyczno-krajoznawczego. Kraków 1961 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.93, nlb.1, s. tabl.6. Polska Akademia Nauk. Zakład Ochrony Przyrody. Wydawnictwa Popularno-naukowe. Nr 19. 177051 II
- HELBIG Karl: So sah ich Mexico... Forschungsfahrt von Tampico bis Chiapas. Leipzig (1962) (VEB F.A. Brockhaus Verlag) 8° s.284, nlb.4, s. tabl. 40, mapa 1. 176879 II
- HERBERT Jean: Introduction à l'Asie. Paris 1960 Albin Michel 8° s.691, nlb.5, tabl.1. 177012 II
- HILCZERÓWNA Zofia: Ostrogi polskie z X-XIII wieku. Poznań 1956 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.147, nlb.5, tabl.17. Druga pagin. s. nlb.6, 95-235, nlb.5. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Historii i Nauk Społecznych. Prace Komisji Archeologicznej. T.2. z.2. 177042 II
- [HOFF Monika, HOFF Zygmunt], Hoffowie Monika i Zygmunt: Nad Wartą i Gopłem. (Wyd.1). (Warszawa 1962) Państw. Zakł. Wydawn. Szkoln. 8° s.99, nlb.1. 176881 II
- HOŁUBOWICZ Włodzimierz: Jak publikować źródła archeologiczne. Warszawa-Wrocław 1961 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.91, nlb.3, err. Uniwersytet Wrocławski im. Bolesława Bieruta Zeszyty Naukowe. Seria A. Nauki społeczne. Nr 35. 177041 II

- (HUBA László, LIPTÁK Gábor, ZÁKONYI Ferenc): Der Plattensee - Balaton. Ein praktischer Reiseführer rund um das "ungarische Meer". (Mitarbeiter:...) Budapest (1959) Corvina 8° s.196, mapa 1, s. tabl.16. 112162 I
- IGOŁOMIA. (Wyd.1). Wrocław-Warszawa-Kraków 1961 Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8°
1. Osada wczesnośredniowieczna. s.207.
Polska Akademia Nauk Oddz. w Krakowie. Prace Komisji Archeologicznej. Nr 2. 177081 II
- INFORMATOR (Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego) Ziemi Sądeckiej. Nowy Sącz (1960) PTTK Oddz. "Beskid" 8° s.108, mapy 2, plan 1. 176873 II
- JANUSZ Antoni: Zróżnicowanie morfologiczne czołowych lekkoatletów Polski. Wrocław 1962 (Państw. Wydawn. Nauk.) 8° s.86, nlb.1.
Polska Akademia Nauk. Zakład Antropologii. Materiały i prace antropologiczne. Nr 60. 176858 II
- JASIEŃNICA Paweł [pseud.] [Beynar Lech] nazw. właśc. : Słowiański rodowód. (Wyd.1). (Warszawa 1961) Państw. Inst. Wydawn. 8° s.432, nlb.4, mapy 2. 177086 II
- JOHNSON Osa: Poślubiłam przygodę. Przełożył z angielskiego Leonid Teliga. Warszawa 1960 Iskry 8° s.372, nlb.4, s. tabl.16. 112021 I
- KMIECIŃSKI Jerzy: Zagadnienie tzw. kultury gockogepidzkiej na Pomorzu Wschodnim w okresie wczesnorzymskim. (Wyd.1). Łódź 1962 Zakł. Narod. im. Ossolińskich we Wrocławiu 8° s.194, s. tabl.14, tabl.1, map 5.
Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Wydział II. Acta Archeologica Lodziendzia. Nr 11. 176869 II

- [KONOPKA Józef] [nazw. właśc.]: Pieśni ludu krakowskiego. Zebrał J.K. [krypt.]: Kraków 1840 Józef Czech 8° s. nlb.4, V, nlb.1, 163, 6, tabl.8. 112008 I
- KORABIEWICZ Wacław: Eskulap w Etiopii. (Wyd.1). (Warszawa 1963) Lud. Spółdz. Wydawn. 8° s.261, nlb.3, s. tabl.32. 112098 I
- KOSTRZEWSKI Józef: Kultura prapolska. Wyd.3 rozsz. i uzup. Warszawa 1962 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.499, nlb.1, err. 176839 II
- KOSTRZEWSKI Józef: Obrządek ciałoopalny u plemion polskich i Słowian północno-zachodnich. Warszawa 1960 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.82, nlb.1, tabl.1. Polska Akademia Nauk. Instytut Historii Kultury Materialnej. 176857 II
- KOSTRZEWSKI Józef: Zagadnienie ciągłości zaludnienia ziem polskich w pradziejach <od połowy II tysiąclecia p.n.e. do wczesnego średniowiecza>. Poznań 1961 (Państw. Wydawn. Nauk.) 8° s.143, nlb.1, err. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Historii i Nauk Społecznych. Prace Komisji Archeologicznej. T.4. Z.3. 176845 II
- KOWALCZEWSKI Sylwester: Góry Świętokrzyskie. Przewodnik krajoznawczy. Kielce 1939 Kielecki Oddz. PTK 8° s.112. 112011 I
- KOZLOVS'KYJ Mykola: V ob'ektyvy Japonyja. Zapysky fotokorespondenta. (Peredmovy Anatolij Kysil). Kyiv 1962 Derž. vydavn. Obrazotv. Mystec. i Muz. Liter. URSR 8° s.69, nlb.3, s. tabl.180. 176868 II

- KREMKY-SALONI Janina: Rumunia. (Wyd.1). Warszawa 1961 Wiedza Powszechna 8° s.173, nlb.3, s. tabl.46, mapa 1. 112137 I
- KRUCZKIEWICZ Ewa: Ossa australica. Wrocław 1962 (Państw. Wydawn. Nauk.) 8° s.93. Polska Akademia Nauk. Zakład Antropologii. Materiały i Prace Antropologiczne. Nr 58. 176851 II
- KRYGOWSKI Władysław: Bieszczady. (Przewodnik). Wyd.2 popr. i uzup. Warszawa 1962 Sport i Turystyka 8° s.199, mapa 1. 112073 I
- KRZAK Zygmunt: Materiały do znajomości kultury złockiej. (Wyd.1). Wrocław-Warszawa-Kraków 1961 Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s.183, nlb.1, tabl.1. Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk. 177082 II
- KRZEPTOWSKI Stanisław Biały: Gawędy góralskie. Opracował i przedmową opatrzył Włodzimierz Wnuk. (Wyd.1). (Warszawa 1961) Lud. Spółdz. Wydawn. 8° s.93, nlb.3, tabl.1. 112154 I
- KURPIE puszcza zielona. Pod redakcją Anny Ku-trzeba-Pojnarowej. (Wyd.1). Wrocław-Warszawa-Kraków 1962 Zakł. Narod. im. Ossolińskich-Wydawn. PAN 8° s.542, mapy 3, tabl.1. Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk. Biblioteka Etnografii Polskiej. Nr 5. 177141 II
- KWAŚNIEWSKI Krzysztof: Paleniska i piece w polskim budownictwie ludowym. Studium na podstawie materiałów etnograficznych z drugiej połowy XIX oraz XX wieku. Pod redakcją [i z przedmową] Adolfa Nasza. (Wyd.1). Wrocław-Warszawa-Kraków 1953 Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s.189, nlb.2. Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akad. Nauk. Bibliot. Etnogr. Polsk. Nr 7. 176844 II

- KWIEK Tadeusz, WRÓBLEWSKI Mieczysław: Z biegiem Odry. Warszawa 1961 Sport i Turystyka 4° s.120, zał.1 luź. 113502 III
- LECHAT Paul: Italie. [druk] (Bourges 1959) [b.n.] 8° s.191, nlb.1. "Petite Planète" 3. 112141 I
- LECIEJEWICZ Lech: Ujście we wczesnym średnio-wieczu. (Wyd.1). Wrocław-Warszawa-Kraków 1961 Wyd. PAN Zakł. Narod. im. Ossolińskich 4° s.137, tabl.8 luź. Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk. Polskie Badania Archeologiczne. T.8. 113507 III
- LEPECKI Mieczysław: Po bezdrożach Brazylii. (Warszawa 1962) Lud. Spółdz. Wydawn. 8° s.401, nlb.3, s. tabl.24. 112054 I
- LICHAREWA Zofia: Kętrzyn. Z dziejów miasta i powiatu. Olsztyn 1962 Pojezierze 8° s.161, nlb.3, tabl.6, s. tabl.38. 176816 II
- LOBMAN Jerzy: Tybet. (Wyd.1). (Warszawa) 1960 Książka i Wiedza 8° s.200, nlb.4, s. tabl.32, err. 112017 I
- ŁĘGA Władysław: Cmentarzysko lateńsko-rzymskie z Chełmna. Toruń 1938 Tow. Nauk. w Toruniu 8° s.106, nlb.2, s. tabl.18. Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Prace prehistoryczne pomorskie 1. 176854 II
- MICHAŁOWSKI Kazimierz: Faras. Fouilles polonaises 1961. Warszawa 1962 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.187, nlb.1, map 5 luź. Uniwersytet Warszawski. Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej w ZRA przy współpracy PAN. 113522 III

MICHAŁOWSKI Kazimierz: Palmyre. Fouilles polonaises. Warszawa 1960-1963 Państw. Wydawn. Nauk. 4°

1959 s.232, tabl.6, err. (1960)

1960 s.282, s. tabl.6, err. (1962)

1961 s.260, zał.6 luź. (1963)

Université de Varsovie. Centre d'Archéologie Méditerranéenne dans la République Arabe Unie au Caire.

113503 III

MŁYNARSKI Marian: Wśród żarórek i grzechotników. Warszawa 1962 Iskry 8° s.158, nlb.2, s. tabl. 32.

112052 I

MŁYNEK Franciszek, BENBENEK Józef: Przeworsk i okolice. Warszawa 1960 Sport i Turystyka 8° s.142, nlb.1, mapa 1.

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Oddział w Przeworsku.

112163 I

MONOGRAFIA geograficzno-gospodarcza Fromborka i okolicy. Pod kierunkiem Marii Kielczewskiej-Zaleskiej opracowali: Stanisław Gwiaździński [i in.]. Warszawa 1960 Tow. Rozwoju Ziemi Zach.-Wydawn. Rady Nauk. 8° s.100, tabl.8. Zeszyty Naukowe Rady Naukowej TRZZ. Seria A. Nr 2. Maszyn. powiel.

113539 III

MONOGRAFIA Niemiec współczesnych. Pod redakcją Gerarda Labudy. (Wyd.1). Poznań 1963 Instytut Zachodni 8°

1. Niemiecka Republika Demokratyczna. s.449, mapa 1.

176895 II

MOSZYŃSKI Kazimierz: O sposobach badania kultury materialnej Prasłowian. (Od redakcji: Witold Dynowski). (Słowo wstępne od wydawcy: Jadwiga Klimaszewska). (Wyd.1). Wrocław-Kraków-Warszawa 1962 Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s.291, nlb.1, tabl.1.

Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk. Biblioteka Etnografii Polskiej. Nr 6.

176849 II

MUNERA archaeologica Iosepho Kostrzeski. Quinquagesimum annum optimarum artium studiis deditum peragenti ab amicis, collegis, discipulis oblata. (Komitet redakcyjny: Konrad Jażdżewski) [i in.]. Poznań 1963 (Państw. Wydawn. Nauk. Oddz. w Poznaniu) 8° s.427, nlb.1, tabl.3.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

176867 II

Die NEUE Rassenkunde. Mit Beiträgen von A(dolf) Romane, I. Schwidetzky [i in.]. Herausgegeben von Ilse Schwidetzky. Stuttgart 1962 Gustav Fischer 8° s. nlb.10, 318.

176912 II

NOWICKA Maria, PRESS Ludwika: Od Panagorii do Apollonii. Z dziejów antycznych miast nad Morzem Czarnym. (Wyd.1). Warszawa 1962 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.281, nlb.2, mapy 2.

112190 I

OBRAZ świata pod względem geografii, statystyki i historii wszystkich krajów skreślony według najlepszych źródeł. Warszawa 1843. S.H. Merzbach 8°

T.1. s.644, nlb.5, tabl.1, mapa 1.

T.2. s.nlb.4, 560, nlb.8, tabl.1, map 5.

176885 II

- OBST Erich: Allgemeine Wirtschafts- und Verkehrs-
geographie von... 2. Auflage neubearbeitete
und erweiterte. Berlin 1961 Walter de Gruyter
und Co. 8° s.XV, nlb.1, 652, nlb.2, mapa 1.
Lehrbuch der allgemeinen Geographie. Herausge-
geben von Erich Obst. Bd.7. 177087 II
- OKECKA-BROMKOWA Maryna: Nad jeziorem bajka spi.
Ze wstępem i posłowiem Wiesława Cudowskiego.
(Wyd.1). (Olsztyn) 1962 Pojezierze 8° s.237,
nlb.3. 176883 II
- OLSZEWSKI Tadeusz: Geografia ekonomiczna regional-
na świata. Kraje kapitalistyczne. (Wyd.1).
Łódź-Warszawa 1961 Państw. Wydawn. Nauk. 8°
Cz.1. Kraje europejskie. s.251, nlb.1, zał.5
luż. 177191 II
- ORŁOWICZ M[ieczysław]: Ilustrowany przewodnik ko-
lejowy. Polska. Opracował... Warszawa 1926-1930
Min. Kolei 8°
Cz.1. Część południowo-zachodnia. s.157 (1926)
Cz.2. Część północno-zachodnia. s.231,
mapy 2 luż. (1930) 176919 II
- OSSENDOWSKI F[erdynand] Antoni: Karpaty i Podkar-
pacie. Poznań [ok. 1930] R. Wegner 8° s.256,
nlb.2. "Cuda Polski". Piękno przyrody - pomni-
ki pracy - zabytki dziejów. Cykl monografij,
poświęconych krajoznawstwu ziem i miast Rze-
czypospolitej. 176806 II
- OXIŃSKI Tomasz: Peru. Wyd.2. Warszawa 1939 Księ-
garnia I. Rzepeckiego 8° s.76, tabl.3. 112136 I
- PAMJATNIKI skifo-sarmatskoj kul'tury. Moskva
1962 Izdat. Akademii Nauk SSSR 8° s.283,
nlb.4, tabl.2, err.
Akademija Nauk SSSR. Materialy i issledowa-
nija po archeologii SSSR. Nr 115. Institut
Archeologii. 112523 III

- PAULI Żegota: Pieśni ludu ruskiego w Galicyi.
Zebrał... Lwów 1839 Kajetan Jabłoński 8°
T.1. s. nlb.8, 177, nlb.2, err. 112140 I
- PIENKOWSKI Karol [nazw. właśc.] K.P. [krypt.]:
Czarnogóra pod względem geograficznym, statystycznym i historycznym. Skreślił... Lwów
1869 Autor 8° s. nlb.4, 116, mapa 1. 112135 I
- PIOSNKI wieśniacze znad Niemna i Dźwiny. Wilno
1839 [b.n.] 8° s.124, err. 177021 II
- PISKORSKI Czesław: Pomorze koszalińskie. (Wyd.1).
Warszawa 1961 Wiedza Powszechna 8° s.199,
nlb.1, mapa 1, err. 177035 II
- POKLEWSKI Tadeusz: Misy brązowe z XI, XII i XIII
wieku. (Wyd.1). Łódź 1961 Zakł. Narod. im.
Ossolińskich we Wrocławiu 8° s.115, nlb.3, s.
tabl.32, map 7.
Acta archeologica Universitatis Lodziensis.
Nr 9. Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Wydział II.
Nr 35. 177189 II
- POLESKI Michał: Zamek Ogrodzieniecki na tle najbliższej okolicy, jego przeszłość i stan obecny. Zebrał i opisał... Warszawa 1913 b.n. 8°
s.190, nlb.1. 112134 I
- POLEN Reiseführer. Verantwortlich für die Redaktion Zofia Uszyńska. Übersetzung aus dem polnischen: Edmund Paczkowiak [i in.]. Warszawa 1961 Agpol 8°
T (1. Allgemeine Informationen). s. nlb.8, 181, nlb.1, tabl.16, mapy 3.
T 2. Reisegebiet "A" Ostpolen-Mitte. s.127, nlb.1.
T 3. Reisegebiet "B" Nordpolen. s.120.
T 4. Reisegebiet "D" Westpolen. s.167, nlb.1

- T 5. Reisegebiet "F" Südostpolen. s.151,
nlb.1.
- T 6. Praktische Hinweise. s.52, nlb.19.
- T 7. Wasserrouen. s.148, zał.1 luz. 113525 III

POMORZE. Zdjęcie antropologiczne w latach
1955-1959 i jego zastosowania w przemyśle
odzieżowym. Wstęp: Hugo Steinhaus. Warszawa-
Wrocław 1962 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.212,
s. tabl.8.

Polska Akademia Nauk. Komisja Antropometrii. 176841 II

POTOCKI Jarosław: Na szlakach i bezdrożach Alas-
ki. (Wyd.2). Warszawa 1959 Iskry 8° s.265,
nlb.3, s. tabl.24, mapa 1. 112099 I

POUNDS Norman J.G.: Political geography. New
York-San Francisco [i in.] (1963) McGraw-Hill
Book Company 8° s.IX, nlb.1, 422. 176894 II

PRACE archeologiczne. Kraków 1960 Uniw. Jagiel-
loński 8° Z.1. Pradzieje powiatu krakowskiego.
T.1. s.264, nlb.4, tabl.1, mapy 3.

Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego.
Prace 28. 113310 II

PRACE etnograficzne. (Wyd.1). Kraków 1963 Uniw.
Jagielloński 8°

Z.1. s.173, nlb.6, s. tabl.34.

Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
53. 176843 II

PRACE z geografii ekonomicznej. Kraków 1960 Uniw.
Jagielloński 8°

Z.1. (Redaktor: Antoni Wrzosek). (Wyd.1).
s.169, nlb.1, tabl.4, s. tabl.4.

Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskie-
go 30. 177195 II

- PROKOPEK Marian: Materiały do historii budownictwa ludowego z terenu kurpiowskiej Puszczy Zielonej. Opracował... (Wprowadzenie: Anna Kutrzeba-Pojnarowa). Warszawa 1962 Inst. Hist. Kult. Mater. PAN 4° s. nlb.4, II, 160. Prace Działu Etnografii. Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk. Z.5. Maszyn. powiel. 113532 III
- PRUSKIL Werner: Afrika. Politisch-ökonomisch-geographische Übersicht. Berlin (1962) Die Wirtschaft 8° s.168, mapy 3 luż. 176874 II
- PRZEWODNIK po Krakowie i okolicy. Wydany przez Komitet 6 Zjazdu Lekarzy i Przyrodników polskich a opracowany zbiorowymi siłami pod redakcją przewodniczącego Komitetu J. Rostańskiego. Kraków 1891 (Kom.6 Zjazdu Lek. i Przyr. pols.) 8° s.XXIV, 236, mapa 1. 112018 I
- PRZEWODNIK po Poznaniu i Wielkopolsce z uwzględnieniem Pomorza i Śląska. Poznań 1929 Wielkop. Zw. dla Popier. Turyst. 8° s.77, nlb.3, plan 1. 112165 I
- Le RACISME devant la science. (Paris 1960) (Unesco) Gallimard 8° s.544. 177018 II
- RADZIWIŁŁ Mikołaj Krzysztof "Sierotka": Podróż do Ziemi Świętej, Syrii i Egiptu 1582-1584. Opracował Leszek Kukulski. (Wyd.1). (Warszawa 1962) Państw. Inst. Wydawn. 8° s.254, nlb.5, s. tabl.16, tabl.1, mapa 1. 177170 II
- RAMBACH Pierre: Z Bombaju do Pattarkalu. Ekspedycja Witolda Golisha. Przełożyła Ludmiła Duninowska. Warszawa 1962 Iskry 8° s.193, nlb.3, s. tabl.16. 112051 I

REMER Jerzy: Toruń. Historia. Ludzie. Sztuka.

(Wyd.1). Toruń 1962 Państw. Wydawn. Nauk.

Oddz. w Łodzi 8° s.181, nlb.2, mapa 1.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Prace popular-
naukowe. Nr 2.

177104 II

RUTKOWSKI Bogdan: Terra Sigillata znalezione w

Polsce. (Wyd.1). Wrocław 1960 Zakł. Narod.

im. Ossolińskich - Wydawn. PAN 8° s.115,

nlb.3, s. tabl.38, map 5.

Polska Akademia Nauk. Instytut Historii Kul-
tury Materialnej. Bibliotheca Antiqua. T.2.

113286 II

(RYMSZA-ZALEWSKA Danuta): Ziemie Zachodnie i

Północne w polskim piśmiennictwie piętnasto-
lecia. Praktyczny przewodnik po literaturze.

(Wstęp i redakcja: Józef Frieske). (Materia-

ły i indeksy...). Warszawa 1960 [Wyd.] Tow.

Rozwoju Ziem Zach. Rada Nacz. Kom. Prop. -

Wydawn. 8° s. nlb.2, V, nlb.1, 82.

Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich. Rada

Naczelna. Komisja Propagandowo-Wydawnicza.

112026 I

SAMPSON Anthony: Anatomy of Britain. London

(1962) Hodder a. Stoughton 8° s.XIV, 662,

tabl.1.

176834 II

SCHRAMM Wiktor: Ludowe obrzędy weselne we wsiach

doliny Hoczewki i Tarnawki Ziemi Sanockiej.

(Wstęp: Walerian Sobisiak: Prof. dr Wiktor

Schramm <1885-1958>. Wrocław 1958 Polskie

Tow. Ludozn. 4° s.124, tabl.3.

113504 III

SCHWARZ Gabriele: Allgemeine Siedlungsgeogra-

phie. Von... 2. Auflage, neubearbeitete

und ergänzte. Berlin 1961 Walter de Gruy-

ter und Co. 8° s.XVI, 608, nlb.2.

Lehrbuch der allgemeinen Geographie. He-

rausgegeben von Erich Obst. Bd.6.

177088 II

SELIGER K(urt): Albania kraj orlich synów. Przetłumaczyły z niemieckiego Leonia Gradstein i Janina Gillowa. (Wyd.1). Warszawa 1961 Wiedza Powszechna 8° s.259, nlb.1, s. tabl.28, mapa 1.

Biblioteka przygód i podróży.

112014 I

SIMON Zygmunt: Warownie i zamki starodawne. Na szlaku Danków - Częstochowa - Rabsztyn.

[druk] Częstochowa [b.r.w.][b.n.] 8° s.83, nlb.1, tabl.4, mapa 1.

112156 I

SOSNOWSKI Kazimierz: Przewodnik po Beskidach Zachodnich od Krynicy po granicę Moraw łącznie z Pieninami i terenami narciarskimi.

Wyd.2 znacznie rozsz. i uzup. Kraków 1926

Księg. Geogr. "Orbis" 8° s.442, tabl.1

112164 I

SPRAWOZDANIA P[aństwowego] M[uzeum] A[rcheologicznego]. Warszawa 1949 Państw. Muzeum Archeol. 8°

T.2. <z.1-4> <1948-1949>. s.182, nlb.1, tabl.15.

176840 II

SPRAWOZDANIE z prac wykopaliskowych w grodzie kultury łużyckiej w Biskupinie w powiecie żnińskim. Praca zbiorowa pod redakcją Józefa Kostrzewskiego. Poznań 1958 Polskie Tow. Prehist. 4°

3. za lata 1938-1939 i 1946-1948. s. nlb.6, 373, tabl.16, zał.1 luz.

113534 III

STĘSLICKA Wanda: Powstanie odmian ludzkich.

(Wyd.2 popr.). Warszawa (1963) Państw. Zakł.

Wydawn. Szkol. 8° s.126, nlb.4.

176882 II

STOPKA A[ndrzej]: Sabała. Życiorys. Bajki. Powiastki. Piosnki. Melodye. Kraków 1897

L. Zwoliński i Sp. 8° s. nlb.6, 140, tabl.8.

112166 I

STROYNOWSKI Stanisław: Ziemia i jej mieszkańcy.

(Opisy malownicze krajów, ludów i obyczajów;
z najcelniejszych autorów ojczystych i cudzo-
ziemskich oraz własnych prac). Zebrał... War-
szawa 1879 Ferdynand Hösick 8°

T.2. Europa północno-wschodnia. s. nlb.4, II,
317, [Europa w obrazach.

177011 II

SYSKA Henryk: Zygmunt Gloger. (Wyd.1). (Warszawa
1963) Lud. Spółdz. Wydawn. 8° s.137, nlb.3,
tabl.1.

112100 I

SZAFRAN Przemysław: Osadnictwo historycznej
Krajny w XVI-XVIII w. 1511-1772. Gdańsk 1961
Gdańskie Tow. Nauk. 8° s.249, nlb.1, mapa 1,
map 3 luź., err.

Gdańskie Towarzystwo Naukowe. Wydział 1. Nauk
Społecznych i Humanistycznych.

177073 II

[SZAFRĄSKI Włodzimierz], [SZAFRĄSKA Zoja],
Szafrąscy Włodzimierz i Zoja: Z badań nad
wczesnośredniowiecznym osadnictwem wiejskim
w Biskupinie. (Wyd.1). Wrocław-Warszawa-Kra-
ków 1961 Wydawn. PAN - Zakład Narod. im.
Ossolińskich 4° s.229, s. tabl.2,, tabl.2.
Instytut Historii Kultury Materialnej Pol-
skiej Akademii Nauk. Polskie Badania Archeo-
logiczne. T.6.

113506 III

TANEEV S.I.: Ukrainskie narodnye pesni. Zapiski
i obrabotki. Stat'i, redakcija i primečanija
V.D. Štangelmejer. Moskva 1958 Muzgis 8°
s.108, tabl.1. Gosud. Central'nyj Muzej Muzy-
kal'noj Kul'tury im. M.I. Glinki.

176831 II

TOLSTOV S.P.: Po sledam drevnechorezmijskoj
civilizacii. Moskva-Leningrad 1948 Izdat.
Akad. Nauk SSSR 8° s.322, nlb.6, tabl.3,
s. tabl.8, mapa 1, err.

Akad. Nauk SSSR. Naučno-populjarnaja serija.

112280 II

- TOMEK Włodzimierz: Ciężkowice i okolica. Kraków 1963 Wydawn. Literackie 8° s.98, nlb.4, tabl.2. 112110 I
- TRZECIAK Przemysław: À travers la Pologne. (Traduit par Henryk Nieruchalski). Varsovie 1960 Éditions "Polonia" 8° s.219, nlb.5, s. map 2, mapa 1. 112022 I
- TRZECIAK Przemysław: Across Poland. (Translator: Krystyna Cękańska). Warsaw 1960 Polonia Publishing House 8° s.219, nlb.4, s. map 2, mapa 1. 112024 I
- TRZECIAK Przemysław: Kreuz und quer durch Polen. (Deutsch: Katja Weintraub). Warschau 1960 Polonia-Verlag 8° s.225, nlb.1, s. map 2, mapa 1, err. 112023 I
- VACATIONS abroad. Courses, study tours, work camps XV. 1963. (Paris 1963) Unesco 8° s.186. 176907 II
- VAVRA Jarosław R.: Afrykańskie wędrówki. Przełożył Stefan Dębski. Warszawa 1963 Iskry 8° s.401, nlb.7, s. tabl.30, mapa 1. 112115 I
- De VERDMON Jacques Leonard: Częstochowa i okolice <w dwóch odczytach> opracował... Warszawa 1909 Wydawn. Stanisława Graeve 8° s.60. Biblioteczka Krajoznawcza. 6, 7. 112009 I
- VITZTHUM Werner: Schönes Deutschland links und rechts der Autobahn. Illustrierter Wegweiser zu Sehenswürdigkeiten in Nähe der Deutschen Autobahnen. Bearbeitet von... (Auflage 1). Zurich, Frankfurt [i in.] 1962 Stauffacher-Verlag AG 8° s.466. 176823 II

- VORREN Ornulv, MANKER Ernst: Lapp life and customs. A survey. Translated from the Norwegian by Kathleen Mc Farlane. London 1962 Oxford University Press 8° s.XI, nlb.1, 183, s. tabl.24. 176830 II
- WIELKA Brytania. Kraj - Ustrój - Kultura. [Autorzy:] Stanisław Baliński [i in.]. (Przedmowa: Maria Kuncewiczowa). Glasgow 1943 Książnica Polska 8° s.297, mapa 1 luź. 177020 II
- WOJEWÓDZTWO olsztyńskie. Informator turystyczny. (Opracowanie tekstu: Jerzy Bernhardt) i in. Warszawa 1960 Sport i Turystyka 8° s.112, nlb.6, s. tabl.16, mapa 1. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Okręgu w Olsztynie. 112155 I
- WOJEWÓDZTWO warszawskie. Przewodnik. [Autorzy:] Tomasz Chłodziński, Tadeusz Maczubski [i in.]. Warszawa 1961 Sport i Turystyka 8° s.555, nlb.1, mapa 1, err. 112152 I
- WOJEWÓDZTWO zielonogórskie. Monografia geograficzno-gospodarcza. Praca zbiorowa pod redakcją: Floriana Barcińskiego [i in.]. (Wyd.1). Poznań 1961 Instytut Zachodni 8° s.XV, nlb.1, 604, tabl.4, zał.5 luź. Prace gospodarczo-ekonomiczne.1. 177085 II
- WUSTMANN Erich: Indios. Im Hochland der Kordilleren. druk (Leipzig 1962) Neumann Verlag 8° s.231, nlb.1. 176891 II
- WUSTMANN Erich: Karaja. Indianer vom Rio Araguaia. (Radebeul 1963) Neumann Verlag 8° s.168. 176904 II
- WUSTMANN Erich: Xingú. Paradies ohne Frieden. (Radebeul 1962) Neumann Verlag 8° s.234, nlb.2. 176905 II

- Z przeszłości Pomorza Wschodniego. (Słowo wstępne: Konrad Jażdżewski). (Wyd.1). Wrocław-Warszawa-Kraków 1962 Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s.180, mapa 1, tabl.2.
Polskie Towarzystwo Archeologiczne. Popularnonaukowa Biblioteka Archeologiczna. Nr 8. 176805 II
- ZAPISKI Koszalińskie. Koszalin-Słupsk 1959-1962
Wydawn. Poznańskie, Poznań 8°
Z.3. s.64, nlb.1 (1959)
Z.4. s.71, nlb.2 (1959)
Z.5. s.85, nlb.3 (1960)
Z.6. s.83, nlb.2 (1960)
Z.10 s.75, nlb.1 (1962)
Z.11 s.86, nlb.1 (1962)
Z.12 s.83, nlb.1 (1962)
Rada Okręgowa Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich - Polskie Towarzystwo Historyczne.
Oddziały i obwody województwa koszalińskiego. 177149 II
- ZAREMBA Piotr: Obszary stykowe w planowaniu przestrzennym na przykładzie regionu Piły. (Wyd.1). Poznań 1960 Instytut Zachodni 8° s.80, nlb.4.
Prace Instytutu Zachodniego. Nr 30. 177015 II
- ZARYS antropologii. Podręcznik. [Autorzy:] Br. Jasicki, St. Panek [i in.]. (Wyd.1). Warszawa 1962 Państw. Wydawn. Nauk. 8° s.673, nlb.1, tabl.1, mapy 3. 177142 II
- [ZEUSCHNER Ludwik], Zejszner Ludwik: Pieśni ludu Podhalan czyli goralich tatrowych polskich zebrali i wiadomość o Podhalanach skreślił...
Warszawa 1845 (Redakcyja Bibl. Warsz.) 8° s. nlb.3, 171, nlb.1. 177010 II
- ZIELIŃSKI Jerzy: Sześciu mędrców z "Bogatego szczęścia". (Reportaż z Mongolii). Warszawa 1961 Iskry 8° s.166, nlb.1, s. tabl.16. 112029 I

12
TK